

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Dünyanın

Kanlı

Tarihi

Jacob Field

Hangi savaşta silahlar değil, hastalıklar
galip geldi?

Açlığın sınırlarında gezinmek insanlığa
neler yaptırdı?

Yöneticilerin akli dengesizlikleri hangi
devletlere mal oldu?

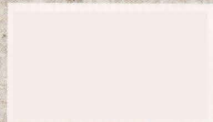
“Ölümüne” yemek yiyen kral kimdi?

MÖ 1000 ile MS 1800’lerin arasında meydana
gelmiş en kanlı katliamlar, suikastlar ve zalim
imparatorlar...

Dahası açlık, yangın, deprem ve tsunamiler gibi
insanlığın başına gelmiş en korkunç felaketleri de
anlatan bu kitap, şimdiye kadar elinize aldığınız
en tüyler ürpertici tarih kitabı olacaktır.

İnceleme

www.mayayayinlari.com

Dünyanın Kanlı Tarihi

Maya Kitap: 100, İnceleme: 24

1. Baskı, İstanbul Mayıs 2015

2. Baskı, İstanbul Şubat 2018

ISBN: 978-605-9902-12-0

Orijinal Adı: One Bloody Thing After Another

Copyright © Michael O'Mara Books Limited 2012

Türkçe yayın hakları Maya Kitap'a aittir.

Yayın Yönetmeni: Tahir Malkoç

Editör: Selin Saraçoğlu

Son Okuma: Nalan Barbarosoğlu

Mizanpaj: Mehmet Büyükturba

Kapak: Mehmet Büyükturba

Maya Kitap * Sertifika: 14079

Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4 Şişli / İstanbul Tel: 0212 296 97 12

e-mail: info@mayayayinlari.com www.mayayayinlari.com

Ceylan Matbaa * Sertifika: 23352

Maltepe Mah. D. Paşa Cad. Güven İş Merk. No: 83/317-318-319

Zeytinburnu / İstanbul Tel: 0212 613 10 79

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Dünyanın Kanlı Tarihi

Jacob Field

Çevirmen
Gonca Öner

İçindekiler

Önsöz	7
Antik Dünya	11
Ortaçağ	41
Rönesans	75
Erken Modern Dönem.. . . .	103
Aydınlanma ve Devrim Dönemi	126
İmparatorluklar	152
Dizin...	181

Önsöz

Siddet, işkence, katliam, zorbalık ve felaketler... Dünya tarihi bunlarla doludur. Geçmişteki en önemli olaylara, kargaşa ve cinnet anları, kavgalar ve katliamlar eşlik eder. Bu kitap da muhteşem görünenlerin dehşet verici yanlarını, güçlü olanların çirkin yanlarını, gerçeklere bağlı kalarak gün yüzüne çıkarıyor. Tarih dediğimiz aslında kanlı bir geçmiştir.

İmparatorlar ve krallar çoğu zaman halklarını yönetme becerisinden mahrumlardı, hatta halkları için bizzat kendileri tehlike arz ediyordu. Fransa Kralı IV. Charles'ın sık sık geçirdiği delilik nöbetleri krallığını zayıflatmış ve Yüz Yıl Savaşları esnasında İngiltere'ye Fransız topraklarından büyük parçalar fethetme şansı vermişti. On sekizinci yüzyılda yaşayan Kore Prensi Sado, öyle bir korku salmıştı ki, sekiz gün bir sandıkta kapalı tutularak idam edildi. Madagaskar Kraliçesi Ranavalona ya da Rusya Çarı Korkunç İvan gibi bazıları da gerçek anlamda psikoz hastasıydı ve halklarından binlerce kişiyi yok yere katletmişlerdi.

Tarihteki hükümdarlar, ceza ve idamlarda işkence dolu, özel yöntemler kullanmaktan sakınmıyorlardı. Tarihte,

Perillos'un *pirinç boğasından** İranlıların *skapizm*** uygulamasına kadar insan caniliğinin sınırı olmadığını gösteren birçok örnek mevcut. Yeni rejimler ve hanedanlar, genellikle, uzlaşmaya yanaşmayan düşmanların ortadan kaldırılmasıyla başlıyordu. İster Romalı Caracalla, isterse İran Şahı I. Safi olsun, yeni hükümdarlar hükümlerlerine çoğu zaman kan akıtarak başladılar.

Savaşlar ve muhaberele dünya tarihinin sabit unsurları olagelmıştır. Nadiren hakkaniyetli bir şekilde verilmiş ve Yangzhou'nun, Magdeburg'un, Drogheda'nın yağmalanmalarında olduğu gibi genellikle askerlerin ve halkın öldürüldüğü katliamlara dönüşmüşlerdir. Cesur isyancılar çoğu zaman zorluklara karşı başarılı olamamış, hatta İskoçyalı vatansever William Wallace gibi cezalandırılmışlardır. İsyanlar ve ayaklanmalar başarılı olduğundaysa gelen rejimler gidenleri aratmıştır. Örneğin Fransız Devrimi sonrasındaki Terör Dönemi'nde on binlerce kişi giyotinle idam edilmiştir.

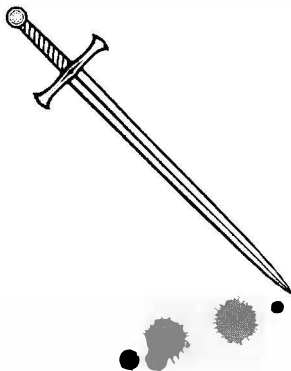
Bütün bu insan elinden çıkan kargaşa dönemlerinin arasında bir de sürekli depremler, salgın hastalıklar ve kıtlıklar gibi korkunç felaketler meydana geliyordu. 1755'de Lizbon'u sarsan büyük deprem 50.000 kişinin hayatına mal olmuş, 1657'de Tokyo'da çıkan yangın ise nerdeyse 100.000 kişinin canını almıştı. On dokuzuncu yüzyılın ortasında İrlanda'da meydana gelen patates kıtlığında halkın yarısı ölmüştü. Fakat aralarında en yıkıcı olanı belki de Avrupa'nın üçte birini yok eden veba salgını oldu.

* Pirinç Boğa: Pirinç dökümcüsü Atinalı Perillos'un Agrigentum tiranı Phalaris için icat ettiği ölümcül bir işkence aletidir. Tamamen pirinçten yapılmış, içi boş bir boğanın içine kapatılan kurbanın, metalin rengi sıcaktan kırmızıya dönene kadar ısıtılmasında kullanılır. (e.n.)

** Scapizm: Pers İmparatorluğu'nda kurbanın, soyulup sıkı biçimde iki teknenin arasına bağlandığı, midesi bozulana kadar süt ve bal içmeye zorlandığı, ardından vücuduna bal dökülerek haşerelerin gelmesinin sağlandığı bir işkenceyle öldürme yöntemi. (e.n.)

Tarih, çoğu zaman okul kitaplarında gördüğünüz pislikten arındırılmış kronolojik olaylardan çok farklıdır. *Dünyanın Kanlı Tarihi*, sefahat düşkünü Şang Kralı Şu'nun yaşadığı MÖ on birinci yüzyıldan II. Léopold'un Kongo'yu korkunç bir şekilde sömürdüğü on dokuzuncu yüzyıla kadar 3.000 yılı kapsayan süreçte gerçekleşen olayların en dehşet verici yanlarını kronolojik sırasına göre, ayrıntılarıyla anlatıyor. Üzerinde insan yaşayan her kıtayı kapsayan bu kitap, tarihin nasıl birbirini izleyen bir katliamlar dizisi olabildiğini gösteriyor.

Jacob F. Field, 2012

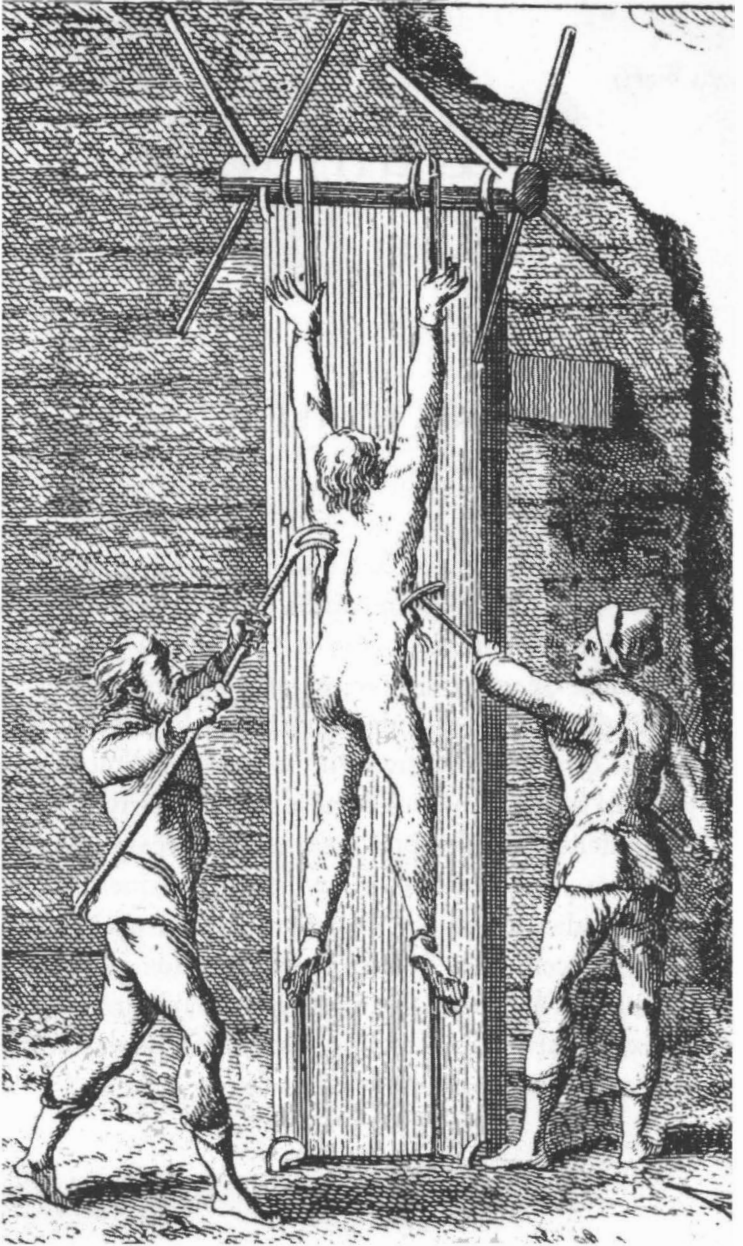

Antik Dünya

MÖ 1000 - MS 500

ŞANG KRALI ŞU

Şang Hanedanı'nın son kralı olan Şu, MÖ 1075 ile 1046 yılları arasında hüküm sürdü. Şu'nun ahlaksızlıkları ve zalimlikleri başkent Yin'in sınırlarının çok ötesine erişmişti. Uçarı yaşam tarzına para yetiştirebilmek için yüksek vergiler almak dışında, devlet meselelerinden tamamen kopuk bir şekilde yaşıyordu. Sarhoşların dolup taşıdığı âlem geceleri ise sarayın günlük rutinlerinden biriydi. Şu'nun en bilindik deliliklerinden biri, kızarmış et parçalarının havada asılı olduğu, şarapla dolu bir havuz inşa ettirmektir. Böylece Şu ve yanındakiler kayıkla havuzda yüzerken aşağı eğildiklerinde şarap içebiliyor, yukarı uzandıklarında ise etlerden yiyebiliyorlardı. Ayrıca en gözde sevgilisi Daji için ender bulunan egzotik varlıklarla dolu bir süs bahçesi de yaptırmıştı; tabii halkının çektiği eziyetler sayesinde.

Diri Diri Derisi Yüzülen Bir Adamın Tasviri

Hanedanın Sonu

Şu'yu eleştirmeye cüret edenlere verilen cezalar son derece acımasızdı. Saray görevlilerinden birinin canlı canlı derisi yüzölümüş, diğerinin bedeni paramparça edilmiş, kurutulmaya bırakılan et misali ipe asılmıştı. Şu'nun amcası ise kalbi yerinden sökülerek cezalandırılmıştı. Şu'nun sevdiği bir başka idam şekliyse mahkûmu, kızarana kadar ısıtılan metal bir silindiri kucaklamaya zorlamaktı.

Terörün hüküm sürdüğü bu dönem, isyancıların lideri Chou Kralı Vu'nun, Şu'yu Muye Savaşı'nda yenmesiyle sona erdi. Hükümranlığının son bulacağını anlayan Şu, sarayına geri çekilip intihar etti ve yeni kral Vu, Şu'nun kafasını herkesin görebileceği şekilde Yin'in kapılarının önünde bir kazığa çaktırdı.

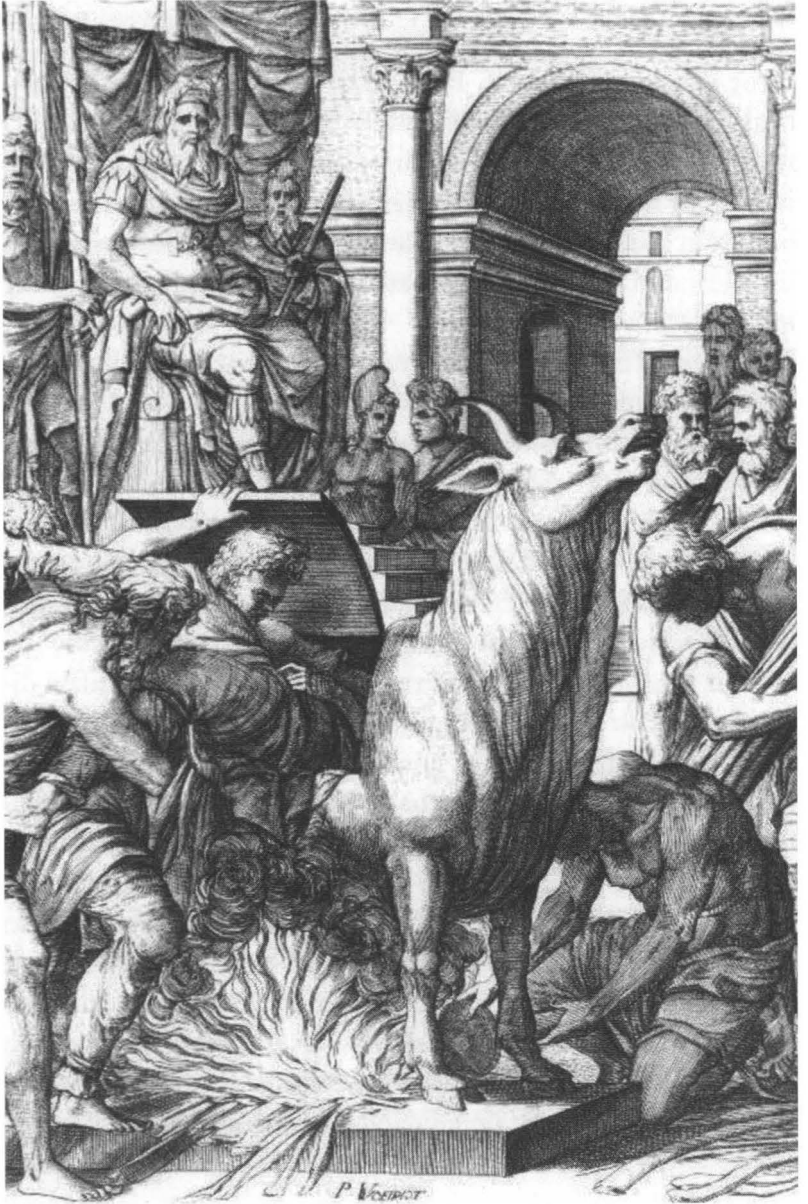
Asur Kralı Asurbanipal

MÖ 668'den 627 yılına kadar hüküm süren Asurbanipal, Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'nın ve Anadolu'nun bazı bölgelerine kadar uzanan Neo-Asur İmparatorluğu'nun son büyük kralıydı. Ninova'da kurduğu muazzam kütüphaneye ünlenen Asurbanipal daha çok zalimlikleriyle hatırlanır. Zira orduları, şehirleri ve barajları yok ederek, ekinleri yakarak düşmanlarının topraklarını yerle bir ediyordu. Tutsaklarının ellerini, burunlarını, kulaklarını ve parmaklarını koparacak kadar gaddardı. Yönetimi altındaki şehirlerden biri isyan edecek olsa halkı katledip cesetleri şehir kapısının önüne yığırdı. İsyankâr soyluların ise derileri yüzölüp şehir duvarlarına asılırdı.

PİRİNÇ BOĞA

Sicilya’da bulunan Agrigentum şehrinin tiran hükümdarı Phalaris, yaklaşık MÖ 570 yılında yönetimi ele geçirdi ve hükümdarlığını adanın büyük bir kısmına yaymayı başardı. Küçük çocukları yiyen bir yamyam olduğuna dair söylentilerin yanı sıra dünyaya bıraktığı en korkunç miras, ölüm cezasının infazı için kullandığı pirinç boğaydı. Atinalı Perillos’un icat ettiği bu aygıt, özünde çok basit bir şeydi: yandan kapılı, içi boş, bronz bir boğa. Uygulamasıysa korkunçtu. Mahkûm, boğanın içine konur ve altında ateş yakılırdı; böylece boğa kızgınlattıkça kurban da içeride yanarak ölürdü. Aygıt, yanan insanın yarattığı dumanı ise ustalıkla tütsü bulutlarına çeviriyordu. Bir başka özelliği de, boğanın kafasında, kurbanın çığlıklarını boğa böğürmesine çeviren tüplerden ve tapalardan oluşan bir mekanizma olmasıydı.

Perillos, mekanizmasını tanıttığında bu özelliği sergilemek adına içeri girmeyi kendisi teklif eder, bunun üzerine acımasız Phalaris, kapının kilitlenmesini ve aygıtın altında bir ateş yakılmasını emreder. Perillos’un çığlıkları gerçekten de boğa böğürmesine dönüşür ve hiç olmazsa çok geç olmadan boğanın içinden çıkarılır. Fakat Perillos icadı için ödüllendirilmek yerine, bir tepeden atılarak öldürülür. Samsatlı Lukianos’a göre Phalaris’in mucide gösterdiği sert tepkinin sebebi “kendisinin bile böyle dahiyane bir zalimlik düşüncesinden tiksinişi” ve yaratıcısını cezalandırmaya yemin etmiş olmasıdır. Kaderin cilvesine bakın ki, yaklaşık yirmi sene sonra Phalaris devrildiğinde onu öldüren tam da bu boğa olacaktır. Kalabalık bir grup, Phalaris’i Perillos’un icadına atıp diri diri ölüme terk edecektir.

Pirinç Boğanın İçine Yerleştirilen Bir Kurban

MİTRİDAT'IN İNFAZI

Genç Kiros'un, ağabeyi Pers Kralı II. Artakserkses'e karşı ayaklanması MÖ 401'de Kunaksa Savaşı'yla son bulur. Mitridat adında bir asker, Kiros'u bulunduğu tapınakta beklenmedik bir anda mızrakla vurur. Kiros sallanarak tekrar atına binerken başka bir asker de bacağını yaralar. Kiros yaralı halıyla atından düşüp ölürken, zarar görmüş tapınağı da yerle bir olur.

Gururlu bir adam olan Artakserkses, Kiros'un ölümünün kendi elinden olduğuna inanılmasını ister. Böylece Artakserkses, kardeşinin ölümünü kendi başarısıymış gibi gösterebilmek için Mitridat'ı değerli hediyelere boğar. Fakat savaş sonrasındaki ziyafette sarhoş olan Mitridat dilini tutamayıp başarısıyla övününce Artakserkses, yalanın ortaya çıkmasına o kadar kızar ki, Mitridat'ı "kayık işkencesi" olarak da bilinen skapizm yöntemiyle idam cezasına çarptırır.

Bu vahşi uygulamada kurban, elleri, ayakları ve kafası dışarıda kalacak şekilde iki dar kayığın ya da oyulmuş ağaç gövdesinin arasına hapsedilir, sinekleri ve başka böcekleri çeksin diye yüzüne dökülen süt ve bal dökülerek beslenirdi. Sonunda kayıklar, olabildiğince uzun süre canlı kalması için süt ve balla düzenli olarak beslenen kurbanın dışkılarıyla dolardı. Zamanla kurbanın kol ve bacakları kangren olur ve biriken dışkı kurtçukları çektikçe vücutta kurbanın etini yavaşça yemeye başlayan kurtçuklar türemeye başladılar. Tarihçi Plutarkhos'un aktardığına göre Mitridat, bu acı verici işkenceye ölmeden önce on yedi gün boyunca maruz kalmıştı. Artakserkses ise bu olaydan sonra kırk üç yıl daha kral olarak hüküm sürdü.

Kalinga'nın Fethi

Büyük Asoka neredeyse bütün Hint yarımadasını kapsayan bir imparatorluk yaratmıştı. Ona boyun eğmeyen son bölgelerden biriye Hindistan'ın doğu kıyısında bulunan Kalinga krallığıydı. MÖ 265 yılında Asoka 400.000 kişilik, yani sayıca düşmanından çok üstün bir orduyla saldırıya geçti. Kalinga, savaş fillerinin de yardımıyla kahramanca bir mücadele veriyordu; fakat bu durum Asoka'nın ordusunun daha da gaddarlaşmasından ve 100.000 sivil öldürmesinden başka bir işe yaramadı. Çatışmalar o kadar kanlı geçiyordu ki, Daya Nehri'nin suyu bile kırmızıya bulanmış ve Kalinga sonunda harap bir şekilde teslim olmuştu.

Sebepten olduğu yıkımın dehşetine kapılan Asoka, savaşta sonra Budizm'e geçip bir daha sonsuza dek şiddet kullanmayacağına yemin etti.

ÇİN'İN İLK İMPARATORU

Çin Şi Huang, MÖ 221'de birleşen Çin'in ilk imparatoru oldu. İmparator Çin ülkesinde reformlar yaptı, Çin Seddi'ni ve kendisi için Şian'da gerçek insan boyutunda binlerce terakota askerin* korunduğu muazzam bir mezar inşa ettirdi. Kudretini pekiştirmek için kullandığı yöntemse insafsız ve yasakçı olmaktı. MÖ 213'te Çin rejiminin geçmiştekilerle karşılaştırılıp eleştirilmesinin önüne geçmek için bütün kitapların yok edilmesini emretmesiyle kötü şöhreti iyiden iyiye yayıldı. Sadece tıp, kehanet ve hanedanlık tarihi kitapları alevlerden kurtulabil-

* Terakota asker: Pişmiş kil bazlı, kahverengimsi kırmızı renkli, mat seramikten askerler. (e.n.)

mişti. Eski kayıtlardan bahsetmeye cüret edenler halkın gözü önünde idam ediliyor ve Çin'in yönetimine şüpheyile bakan kişilerin aileleri tamamen ortadan kaldırılıyordu. Yasaklanan eserlere sahip olanlar ortaya çıktığında yüzleri damgalanıyor ve Çin Seddi'nde işçi olmaya mahkûm ediliyorlardı. Okumuş kişilerden oluşan bir grup, imparatora karşı düşüncelerini dile getirdiğindeyse mahkemeye çıkarılmış ve akabinde içlerinden 460'ı diri diri gömülmüştü.

Çin'in Ölümsüzlük Arayışı

Çin yaşlandıkça, hayat iksirini bulma arzusuyla yanıp tutuşur oldu. İmparatorluğun en bilge adamları ölümsüzlük iksirini bulmak için çalışırken başaramayanlardan bazıları idam ediliyordu. Giderek içine kapanan Çin ise farklı yerleşkeler arasında tüneller yoluyla hareket etmeye başlayarak insanlardan ve devlet sorumluluklarından elini eteğini iyice çekmişti. Sonunda MÖ 211'de ölümsüzlük vereceğini düşünerek aldığı cıvadan zehirlenerek öldü.

SPARTA

Askeri üstünlüğüyle tanınan çalışkan Sparta halkı, her şeyin en iyisine sahip olmaya kilitlenmişti. Yunanistan'ın en savaş odaklı şehir devletinde yeni doğanlar arasında güçsüz ya da sakat olanlar uçurumdan atılırdı. Çocuklar sekiz yaşından itibaren katı bir askeri eğitime tabi tutulur, burada koğuşlarda kalır ve az miktarda yemekle beslenirlerdi. Yemek çalmaya teşvik edilmelerine rağmen yakalandıklarında meydan dayığı yerlerdi. Bu gaddar eğitimin sonucunda Sparta ordusu, MÖ 5. yüzyılda Persleri geriye püskürten Yunan güçlerinin

başını çekmiş, ancak buna rağmen MÖ 3. yüzyılın sonlarına doğru ordunun gücü azalmaya başlamıştı.

Sparta'nın Tiran Kralı

Sparta'nın son bağımsız hükümdarı, MÖ 207'de tahta çıkan Nabis oldu. Köleleri özgür bırakmak, zenginlerin ve soyluların topraklarıyla mülklerini halk arasında paylaşdırmak gibi birçok düzenleme yapmaya başladı. Sparta'dan kaçmaya çalışanlarsa yakalanıp öldürülüyor ya da hesap vermek için Nabis'in karşısına çıkarılıyordu. Kedisine karşı gelenlerin sonu, "Nabis'in Apega'sı" denilen demir giyotin benzeri bir işkence aletiydi. Alet, karısı Apega'nın kopyasıydı ve kurbanı kollarıyla sıkı sıkıya "kucaklıyordu". Polybius'un kayıtlarına göre aletin göğsü, elleri ve kolları gizli yaylar ve düğmelerle kontrol edilen sivri demirlerle kaplıydı. Nabis, aleti kullanarak düşmanlarına boyun eğdirene kadar onlara yavaşça eziyet ediyordu. Sonunda Nabis MÖ 192'de devrildiğindeyse Sparta Achea Ligi'ne katıldı.

KARISINI KATLETTİĞİ İÇİN ÖLEN FİRAVUN

MÖ 1. yüzyıla gelindiğinde firavunların etki alanı o kadar azalmıştı ki artık Roma Cumhuriyeti'ne tabi hale gelmişlerdi. MÖ 80 yılında IX. Ptolemaios ölünce yerine kraliçe olarak kızı III. Berenis geçti. Bunun üzerine Roma diktatörü Sulla, koruması altında tuttuğu XI. Ptolemaios'u, Berenis'le evlenmesi ve yönetimde Roma yanlısı bir etki oluşturmaları için Mısır'a gönderdi. Genç adamın, üvey annesi ve aynı zamanda üvey kız kardeşi olan Berenis'le birlikte yönetime geçmesi

planlanmaktaydı. Fakat Berenis'in yeni kocasına herhangi bir yetki vermeye niyeti yoktu ve bu duruma kızan XI. Ptolemaios henüz 19 günlük evliyken karısını öldürtmüştü. Akabinde öfkeli İskenderiye halkı da, XI. Ptolemaios'u saraydan kovup linç ederek öldürdü.

KÖLELİK VE AYAKLANMALAR

Antik Roma'da köleler sahiplerinin keyfi, sert cezalarına maruz kalıyorlardı. Kırbaçlanmak çok sıradan bir cezaydı. Kaçmaya yeltenenler ise yakalandıklarında alınlarından damgalanıyordu. Bazıları, ayaklarına ağırlıklar bağlanıp ellerinden asılarak öldürülüyorlardı. Köleler ölüm cezasına çarptırıldığında çoğunlukla çarmıha geriliyorlardı. Kırbaçlanıp dövüldükten sonra mahkûm köleler boyunlarının arkasına takılan *furcayla*, yani V şeklinde, ağır, metal bir boyunlukla ve elleri kalçalarına bağlı bir şekilde idam yerine yürütülüyorlardı. MS 4. yüzyılda I. Konstantin döneminde baştan çıkarıcılıkla suçlanan kölelerin boğazından aşağı kızgın kurşun dökülüyordu. MÖ 135-71 arasında muhtemelen bu uygulamaların sonucunda üç büyük köle ayaklanması gerçekleşti. Bunların sonuncusu ve en meşhuru Spartaküs'ün önderlik ettiği isyandı.

Spartaküs Ayaklanmasının Sonu

Spartaküs MÖ 73 yılında efendisinden kaçan ve hızlı bir şekilde yanına kendisi gibi kaçak yandaşlar toplayan Trakyalı eski bir gladyatördü. MÖ 71'de Romalı lejyonlara yenilene kadar kendisine karşı yürütülen tüm birlikleri dağıtmayı başarmıştı. Mızrakla üst bacağından yaralandıktan sonra büyük bir lejyoner grubu tarafından alt edilen Spartaküs'ün cesedi hiçbir zaman bulunamadı. Savaş sonrası hayatta kalan 6.000 köle, Romalılar tarafından yakalanıp Capua ile Roma arasındaki yaklaşık 120 km uzunluğundaki Appian Yolu boyunca çarmıha gerildiler. Çürüyen cesetleri, ayaklanmayı aklından geçiren diğer kölelere ibret olması için uzun süre öylece bırakıldı.

ROMA CUMHURİYETİ'NİN KANLI SONU

MÖ 49 yılında 10 Ocak'ta Jül Sezar ve ordusu, İtalya ile Cisalpina Galya eyaleti arasındaki sınırı oluşturan Rubicon Nehri'ni geçti. Ordu birliklerinin Roma'da kontrolü ele geçirme ihtimalini önlemek adına İtalya'ya girmek aslında yasaklanmıştı. Fakat Sezar'ın niyetlendiği tam da buydu ve böylece Roma'nın cumhuriyetten imparatorluğa dönüşümünü de kapsayan, kanlı çatışmalarla dolu yaklaşık iki yüzyıllık bir süreci başlatmış oldu.

Jül Sezar'ın Zaferi ve Ölümü

Roma'ya doğru ilerleyen Sezar'ın fazla güçlendiğini düşünen senatörlerin oluşturduğu muhalefet, başkenti savunmasız bırakarak güneydeki Capua'ya doğru çekildi. İç savaşta Sezar'ın düşmanlarına, daha önce dost olduğu ve sonra Sezar'ın bir-

likleri tarafından Akdeniz'in ötesine kovalanan Pompey önderlik ediyordu. MÖ 48'de Pompey, Mısır kıyılarına demir attı. Mısır hükümdarı XIII. Ptolemaios, onu kadırgasından aldırarak için küçük bir kayık yolladı. Ailesi ve yandaşlarının gözü önünde kıyıya çıkan Pompey, Ptolemaios'la görüşeceğini sanıyordu. Fakat kız kardeşi VII. Kleopatra'yla olan hanedan çatışmasında Sezar'ın desteğini alabilmeyi umut eden Ptolemaios, adamlarına Pompey'i öldürmelerini emretti ve Pompey'in kellesini sunmak için Sezar'ı yanına çağırdı.

Yine de plan fena geri tepti. Mısır'a gelen Sezar dehşete düştü ve daha sonra birlikte ilişki yaşayacağı ve MÖ 47'de kendisine bir erkek çocuğu, yani "Küçük Sezar"ı (Caesarion) doğuracak olan Kleopatra'ya destek verdi. Roma'ya zaferle dönen Sezar zaferini kutlamak adına Circus Maximus'da 500 savaş tutsağı, 20 fil ve 40 atlıdan oluşan iki orduyu ölümüne çarpıştırdı.

Ancak bir yandan da senatörler arasında Sezar'ın diktatörce yönetimine karşı muhalefet sesleri yükseliyor ve suikastlar planlanıyordu. Sezar MÖ 44 yılının 15 Mart'ında senatoda yerini alırken bir grubun saldırısına uğradı. Kendisini bir stylusla (tablet kalemi) savunmaya çalışsa da yirmi üç yerinden bıçaklanarak oracıkta can verdi.

Roma İmparatorluğu'nun Başlangıcı

Sezar suikastının ardından, en güvendiği yardımcısı Marcus Antonius ile yasal varisi ve kardeşinin torunu olan Octavianus, Roma'nın en önemli iki lideri haline geldiler. Antonius, karısı öldükten sonra MÖ 40 yılında Octavianus'un kız kardeşiyle evlendi. Fakat aralarında yavaş yavaş oluşan gerginlikler Antonius, Kleopatra'yla bir ilişki yaşamaya başlayınca iyice alevlendi. Takvimler MÖ 31 yılını gösterdiğinde birbirleriyle savaşıyorlardı. Octavianus rakibini kolayca yendi ve An-

tonius Mısır'a kaçmak durumunda kaldı. MÖ 30 yılında Octavianus, İskenderiye'ye doğru yola çıktığında Antonius'un adamları topluca firar etti. Antonius ve Kleopatra için yenilgi kaçınılmazdı. MÖ 30 yılının Ağustos ayında Antonius sevgilisinin de intihar ettiğine inanarak kendini kılıçla öldürdü ve İskenderiye Octavianus'un eline geçti.

Kleopatra ise tuzağa düşürüldü. Fakat Roma sokaklarından zincirlenmiş bir şekilde geçmek istemediği için o da intihar etti. Bunu çoğu insanın inandığı gibi bir kobra kullanarak yapmış olması pek olası değil; baldıran otu ya da zehirli bir ilaç gibi daha kesin bir yöntem kullanmış olması daha muhtemel. Sonunda Kleopatra'nın cesedi tüm krallık simgelerini barındıran kıyafetleri ve yanında iki hizmetçisiyle birlikte bulunmuştu. Kleopatra'nın oğlu Caesarion firavun ilan edilmesine rağmen Octavianus onu da öldürttü. Caesarion firavunların sonuncusuydu ve onun ölümünden sonra Mısır, Roma'nın bir vilayeti haline geldi. MÖ 27 yılında kendine Augustus adını veren Octavianus, Roma'nın ilk imparatoru oldu ve MÖ 14'te ölene kadar hükümdarlığını sürdürdü.

İMPARATOR CALİGULA

MS 37-41 yılları arasında Roma, en gaddar hükümdarlarından birine tanık oldu. Katliamlar ve zorbalıklar Caligula yönetiminin alameti farikasıydı.

Bir Tiran Yetiştiriyor

MS 31'de Caligula büyük amcası İmparator Tiberius'un yanına gidip onunla birlikte yaşamaya başladı. Tiberius'un Capri adasındaki konağı, adeta bir sapkınlık ve günah yuvasıydı.

Saray, imparatoru hoş tutmak için seks partileri düzenleyen eğitimli gruplara ilham vermek adına erotik resim ve heykellerle donatılmıştı. Tiberius aynı zamanda yenilikçi işken-
ce yöntemlerinden de zevk alıyordu. Öyle ki, kurbanın bol miktarda şarap içirildikten sonra tuvalet ihtiyacını gidereme-
yeceği şekilde bağlandığı yöntemi kendi icat etmişti. Roma, Tiberius'un ölümünü sevinçle karşılasa da gelen gideni ara-
tacaktı. Tarihçi Cassius Dio'ya göre Caligula "selefinin ahlak-
sızlıklarına ve kana susamışlığına özenmekle kalmamış, çok yeni boyutlar katmıştı."

Bir İmparatora Yaraşır Eğlenceler

Caligula, hükümdarlığının ilk yıllarında ılımlı bir tutum ser-
giliyor ve Roma halkı tarafından seviliyordu. Fakat bu durum
uzun sürmeyecekti. Zamanla kendisinin de araba yarışlarına
katılarak, gladyatörlerle savaşıyor ve tiyatro oynayarak yer
aldığı büyük ve halka açık gösterileri saplantı haline getirdi.
Caligula'nın oyunları zamanın koşullarına göre değeri-
lendirildiğinde bile vahşiceydi. Mahkûmlar, bağırmasınlar diye
dilleri koparıldıktan sonra vahşi hayvanlara yem olarak atılı-
yordu. Hayvan yemi pahalı geldiğinde de ölümcül hayvanları
beslemek için sabıkahılar kullanılıyordu. Tüm bunlar olurken
Caligula, yarışmacılar gibi seyirciler de güneşin altında piş-
sinler diye arenanın brandalarını geri çektiyordu.

Roma Sokaklarında Kan ve Rezillik

Caligula'nın kız kardeşi Drusilla'yla ensest ilişki yaşadığına
dair dedikodular vardı. Drusilla MS 38 yılında öldüğünde Ca-
ligula onun tanrılaştırılmasını ve Venüs Tapınağı'na heyke-
linin dikilmesini emretti. Yas süresi boyunca gülmek, hatta
banyo yapmak bile ölümle cezalandırılıyordu. Caligula, üst
rütbeli Romalıların sempatisini kazanmak adına onlara diğer

kız kardeşlerini fahişe olarak sunuyordu. İmparatorun ruh sağlığı kötüleştikçe rütbe ve mevki de kaprislerinden korunmaya yetmemeye başlamıştı. Asiller kızgın demirlerle damgalandıktan sonra çalışmak için madenlere gönderiliyorlardı. Bazıları hayvanlar gibi dört ayak üstünde kafeslere kapatıldıktan sonra parçalara ayrılıyordu. Aileler kendi çocuklarının idamlarını seyretmeye zorlanıyorlardı. Caligula'nın yönetimini sesli bir şekilde eleştirmekten çekinmeyen bir senatörün de diğer senatörler tarafından parçalanması emredilmişti. Kolları, bacakları ve bağırsakları sokaklarda sürüklendikten sonra imparatorun önüne getirilmişti. Birkaç yıl içinde Caligula, Roma'nın geleneksel yönetici sınıfını kendisinden tamamen soğutmayı başardığı için MÖ 41'deki suikastı sürpriz olmadı. Şölenlerine katılmış bir grup göstericiye hitap ederken bıçaklanarak öldürüldü.

BOUDİCA'NIN KANLI İNTİKAMI

MS 43'te İmparator Claudius dört lejyonuna Galya'dan Britanya'ya girmeleri için emir verdi. MÖ 55 ile 54 yılları arasında bu bölgeyi Jül Sezar da işgal etmişti, fakat o zamanlar amaç sadece dost bir kral atamaktı. Bu sefer Romalılar kalıcı olmaya kararlıydı ve adadaki hakimiyet alanlarını giderek genişletiyorlardı. MS 60 yılında Britanya yöneticisi Gaius Suetonius Paulinus, Galler'de seferdeydi. Roma karşıtı Druidler, toplandıkları Anglesey adasında Paulinus'un birlikleriyle karşı karşıya geldiler. Disiplinli Romalılar, Druidleri katlettiler ve Tacitus'un iddialarına göre içinde canlıları kurban ettikleri kutsal korularını tahrip ettiler.

Bir yandan da Britanya'nın doğusunda ayaklanmalar başlıyordu. Eceni (şimdiki Doğu Anglia) kralı ölmüş ve topraklarını Roma'ya bırakmıştı. Böylece dul kalan karısı Boudica'nın

ve iki kızının korunacağını umuyordu. Fakat Roma, krallığı topraklarına kattı. Boudica kırbaçlandı ve kızları tecavüze uğradı. Bunun karşılığında Boudica 120.000 Britanyalıdan oluşan bir ordu topladı. Roma ordusunun büyük bir kısmı Galler'de olduğundan kendisine karşı savaşı küçük birlikleri yenmeyi başardı. Hızlı bir şekilde sırasıyla Colchester ve St. Albans'ı yağmaladı ve Londra'yı yakıp yıktı. 70.000 Romalı ve müttefikleri bu esnada can verdi. Canlı yakalanan kadınların göğüsleri kesilip ağızlarına dikildi ve sonrasında boylamasına kazığa geçirildiler.

Paulinus sonunda Watling Street Savaşı'nda isyancıları yenmeyi başardı ve Boudica yenilgi sonrası zehir içerek intihar etti. Roma artık Britanya'yı sağlam bir şekilde kontrolü altına alabilmişti ve sınırlarını Galler'in iç kesimlerine ve İskoç sınırına kadar genişletebilirdi.

NERON VE BÜYÜK ROMA YANGINI

Claudius Sezar Neron

Neron, Jül Sezar'ın soyundan gelen son Roma yöneticisiydi. MS 54 yılında henüz 17 yaşındayken başa geçti ve MS 64 yılına kadar hüküm sürdü. Roma yöneticilerinin arasında onun kadar kötü anılanı azdır.

Ahlaksızlık ve Savurganlık

Hükümdarlığının başlangıcında Roma'yı asıl yöneten Neron'un annesi Agrippina'ydı. Annesinin imparator olarak üvey kardeşi Britannicus'u başa geçirmek istemesinin üzerine Neron üvey kardeşinin zehirlenmesini emredip gücü ele geçirdi. Sonrasında MS 59 yılında Neron annesine de suikast düzenletti ve böylece kendisine karşı çıkacak kimse kalmadı.

Neron'un cinsel arzuları çok büyüktü. Evli kadınları ve genç erkekleri baştan çıkarıyordu. Bir keresinde Sporus adında bir genci hadım ettirdikten sonra imparatoriçe gibi giydirip eş olarak tahtırevanına aldığı da olmuştu. Tarihçi Suetonius'un dediğine göre Neron'un en sevdiği meşgalelerden biri de kendi vücudunu hayvan derisiyle sardıktan sonra kazığa bağlanmış kadın ve erkeklerin mahrem bölgelerini tahrip etmektir.

Annesinin ipini çektikten sonra ilk eşi Octavia da zina suçundan infaz edildi ve ikinci eşi Poppea MS 65 yılında hamileyken hayatını kaybetti. Suetonius'un iddiasına göre Neron yarışlardan geç döndüğü için şikayetçi olan karısını tekmelemişti.

Neron müstehcen gösterilere bayılırdı ve Circus Maximus'ta milyonlarca sikke tutan masraflı ziyafetler verirdi. Şarkı söyleme takıntısı olduğundan kurşundan yapılmış bir tabağı göğsünde tutmanın ya da bir şırıngayla kendini zorla kusturmanın sesine iyi geleceğine inanıyordu. Yeteneklerini sergilemek için halkın önünde sahneye çıkardı.

Harabeye Dönmüş Bir Roma

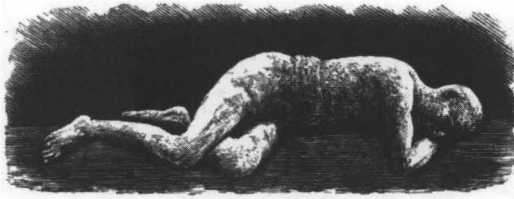
Neron'un en kötü anılan halka açık gösterisi MS 64 yılının 19 Temmuz'unda gerçekleşti. O gün Roma'da altı gün yedi gece sürecek olan ve şehrin %10'unu harabeye çevirecek bir yangın çıktı. Yüzlerce vatandaş, malını mülkünü kurtarmak için koşuştururken ezilerek öldü. Neron'un sahne elbiseleri içerisinde "Sack of Illium" (Truva'nın Yağmalanması) şiirini okuyarak yangını seyrettiği söylenir. Cassius Dio, Neron'un geniş inşa planlarını gerçekleştirebilmek için yangın emrini kendisinin verdiğini iddia eder. Suçlamalardan kurtulmak için suçu Roma'daki Hristiyanların üstüne atan Neron, onları köpeklerin önüne atarak veya diri diri yakıp meşale olarak kullanarak acımasızca cezalandırmıştır.

Tacitus'a göreyse yangın tamamen bir kazaydı ve Neron o esnada 50 km. uzaktaki Antium'daydı. Bu durum olası olsa da Neron'un sonrasındaki eylemleri affedilir gibi değildi. Bir diğer adı "Altın Ev" (*Domus Aurea*) olan yeni yapılacak devasa sarayını finanse edebilmek için imparatorluğun her yerinden ağır vergiler topladı. Bina altınla kaplıydı ve sedef gibi değerli taşlarla süslüydü, girişi de yaklaşık 40 metre yüksekliğindeki bir Neron heykelini alacak kadar büyüktü.

Sonunda Neron'un politikaları isyanlara neden oldu. MS 68'de vilayet yöneticisi olan Galba, imparatorluğunu ilan etti. Neron'un destekçileri ona hemen sırtını döndü ve senato kendisini halk düşmanı ilan etmeye hazırlanırken Neron Roma'yı terk etti. Neron intihar etmek yerine sekreterini, kendisini bıçaklayarak öldürmesi için ikna etti.

Vezüv Patlaması

MS 79 yılında Vezüv Yanardağı taş, kül, duman, erimiş kayalar ve ponzataşı karışımı bir bulut püskürterek patladı. İlk patlamanın ardından volkanik akıntılar, Pompei ve Harkule-neum şehirlerini yok etti, kaçmak için geç kalan tüm canlıları da diri diri lavların altına gömdü. Napoli Körfezi'nde meydana gelen bir tsunami dalgası balık ve diğer deniz canlıların karaya vurmasına neden oldu. Her yeri, sadece alevlerle ve şimşeklerle bölünen "kapkara ve dehşet verici" bir bulut kaplamıştı. Tahliyeyi organize etmeye çalışırken dumandan boğulan doğabilimci Büyük Plinius'un da aralarında bulunduğu 16 bin kişi patlamada hayatını kaybetti. Üç ay sonra Pompei altı metrelik ponzataşı ve kül tabakasının altına gömülmüş durumdaydı ve tamamıyla tekrar gün yüzüne çıkması ancak 18. yüzyılda gerçekleşti.

DONG ZHOU

Han Hanedanı'ndan gelen Çin İmparatoru Ling MS 189'da yaşamını yitirdi. Bunun üzerine başkent Luoyang, oğlu ve varisi olan İmparator Shao'yu etkileri altına almak isteyen saray gruplarının çatışmaları nedeniyle karıştı. Nüfuzlu bir savaş beyi olan Dong Zhou, bunu fırsat bilerek şehre girip kontrolü ele aldı. MS 190 yılında Shao'yu tahtından indirip onun yerine sekiz yaşındaki kardeşi İmparator Xian'ı tahta çıkardı. Dong bu şekilde devletin başına fiilen geçmiş oldu.

Dong'u indirmek için bir ittifak kuruldu, fakat ittifak güçleri Luoyang'a ulaşana kadar Dong'un ordusu başkenti yerle bir edip Chang'an'a taşınmıştı bile. Dong'a esir düşenleri korkunç cezalar bekliyordu. Tercih ettiği işkence şekillerinden biri kurbanı yağa batırılmış giysilere sarıp ateşe atmaktı. Atılan çığlıkların tadını çıkarmak için ise kafalarını dışarıda bıraktırıyordu. Dong bir de eğlence olsun diye düşmanlarına işkence ettiği büyük ziyafetler veriyordu. Ziyafetlerde kurbanların kolları ve bacakları koparılıyor, gözleri oyuluyor, çığlık atmasınlar diye de dilleri koparılıyordu. En son diri diri kızgın yağda pişiriliyorlardı.

Dong MS 192 yılında üvey oğlu Lü Bu tarafından bıçaklanarak öldürdü. Cesedi göbeğine fitil dikilerek yakıldı ve günlerce herkesin görebilmesi için sokakta bırakıldı. Dong'un 90 yaşındaki annesi de dahil olmak üzere Dong'un akrabası kim varsa idam edildi.

KARDEŞ KATİLİ CARACALLA

MS 211 yılında İmparator Septimius Severus ölünce Roma İmparatorluğu oğulları Caracalla ve Geta'nın ortak idaresine kaldı. Fakat bu düzenleme bir yıl bile dayanmadı. Caracalla, kardeşi Geta'yı öldürmekte kararlıydı, ama kardeşinin korumaları önünde engeldi. Bu yüzden annesini, barışma bahanesiyle Geta'yı odasına çağırmaya ikna etti. Kurduğu tezgâh başarılı oldu: Caracalla'nın adamları Geta'ya saldırdı ve kardeşi annesinin kollarında can verdi. Caracalla tek başına imparator oldu ve Geta'nın arkadaşlarını, yardımcılarını ve onunla herhangi bir bağlantısını olan herkesi temizlemek için işe koyuldu. Ölen binlerce kişinin cesetleri Roma dışında yakılmak ya da hendeklere atılmak üzere arabalara toplandı. Caracalla'nın kaprislerinin önünde hiçbir engel kalmamıştı. MS 213'te sefere çıkmak için başkenti terk etti.

İskenderiye Katliamı

MS 215'te Caracalla, onunla ilgili hicivler yapıldığına dair duyumlar aldığı için İskenderiye'ye girdi. Namını bilen ve ondan korkan bir grup vatandaş onu en iyi şekilde misafir etti. Caracalla da hiç bozuntuya vermeden şehrin tüm gençlerinin askeri hizmet için uygun olup olmadıklarını değerlendirme bahanesiyle sıraya dizilmesini istedi. Bunun üzerine askerleri, tüm gençleri katledip bütün şehri yağmaladı.

MS 217 yılında Caracalla'nın hayatı da kanlı bir şekilde son buldu. Bir yürüyüş esnasında tuvalet ihtiyacını gidermek için durduğunda kendi koruması tarafından öldürüldü.

SINIR TANIMAYAN İMPARATOR

Vatandaşlarını Elagabalus kadar şok eden çok az hükümdar vardır. Suriye'de doğan Elagabalus, kendini El-Gebal adındaki güneş tanrısına adanmış yerli bir tarikatın yüksek rütbeli rahibiydi, bu rütbe ailede soydan soya geçiyordu. Zira Roma'daki bir ayaklanma döneminde önceki imparator Septimius Severus'la akrabalığı olan büyükannesi, Roma ordusunun desteğini arkasına alarak henüz 14 yaşındayken MS 218 yılında Elagabalus'u imparatorluk tahtına çıkartmayı başarmıştı. Bir yıl sonra da Elagabalus Roma'ya ulaşmıştı.

Geldiği yerin örf ve âdetlerini reddeden Elagabalus, Roma kıyafetleri yerine doğuya ait kıyafetleri tercih ediyordu. Aşırı makyaj yapıp gözlerini boyuyordu. Tarihçi Edward Gibbon'ın aktardığı kadarıyla "kendini kontrolsüz bir çılgınlıkla en iğrenç zevklere kaptırmıştı". Beş evliliğinin en skandal yaratanı, tapınaktan kaçırdığı Vesta bakiresiyle olandı. Vesta tarikatının üyeleri dini nedenlerden dolayı bekâr kalmaya yeminliydi ve yeminin bozulduğu durumlarda cezası diri diri gömülmek-

ti. Elagabalus'un yüksek yönetim mevkilerine getirdiği erkek sevgilileri de oluyordu. Fahişelik yaptığına ve ona kadın cinsel organı verebilecek bir hekimi ödüllendireceğini vaat ettiğine dair söylentiler de vardı. El-Gabel'i Roma tanrıları arasında baş tanrı ilan edip onun adına şatafatlı bir tapınak yaptırdığındaysa keyfi kararları son raddesine ulaştı.

MS 222 yılına gelindiğinde Elagabalus, Roma halkının sabrını çoktan taşımıştı. Sözü geçen ve aynı zamanda imparatorun elit korumaları olan Praetorian muhafızları desteklerini ondan çekip kuzeni Aleksander'i taçlandırıdılar. Elagabalus ve annesi yakalanıp öldürüldükten sonra cesetleri çırılçıplak bir şekilde Roma sokaklarında sürüklendi ve kanalizasyona atıldı.

Romalı St. Lawrence'ın Ölümü

MS 258'de İmparator Valerian, rahiplerin Roma tanrılarına kurban bağışlamadıkları takdirde idam edileceğine dair bir ferman yayınlattı. Birçok Hıristiyan şehit edildi ve Papa II. Sixtus'un da 6 Ağustos'ta boynu vuruldu. St. Lawrence'a kilisenin tüm servetini Roma valiliğine devretmesi emreldi. Lawrence bunu reddederek malını mülkünü imparatorluğun elinden kurtarmak için dağıttı. İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde kullandığı iddia edilen ve Lawrence'ın İspanya'ya kaçırabildiği Kutsal Kadeh de hazinelerinin arasındaydı. Lawrence 10 Ağustos'ta yakalandı ve ızgara demirinde yakılarak öldürüldü. Son sözleriye şöyleydi: "*Assam est; versa, et manduca!*" (İyi pişmiş; çevirin ve yiyin!)

SELANİK KATLİAMI

Büyük Theodosius olarak da bilinen I. Theodosius MS 379-395 yılları arasında imparatordu. İmparatorluğun hem batı hem doğu kısmına hâkim olan son imparator Theodosius, Hıristiyanlığı devlet dini hale getirmişti. Ölümünden sonra doğu ile batı tekrar birleşmedi ve imparatorluğun doğu kısmı daha sonra Bizans İmparatorluğu oldu.

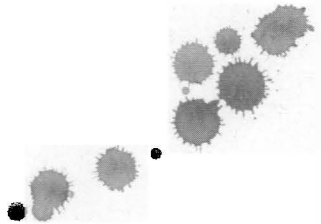
Theodosius MS 390 yılında Selanik'ten öç almak adına bir imparatorun yapabileceği en kötü şeyi yaptı. Yunanistan'ın doğusundaki en büyük şehir olan Selanik sağlam kaleleri sayesinde, Gotlara karşı süren savaşta hasardan korunabilmişti. Gotlar, imparatorluğa sürekli bir tehdit oluşturan Germen kavimlerindendi. Fakat garnizon kumandanı Butheric'e ait yakışıklı ve genç bir köleyle Roma'ya hizmet eden bir Got arasında geçen bir olay felaketin başlangıcına neden oldu. Genç köleye göz diken Selanikli arabacı bununla kalmayıp ona tecavüz etmeye kalkınca tutuklandı. Bir sonraki araba yarışında arabacının yokluğu hemen anlaşıldı ve taraftarları çılgına döndü. Selanikliler ayaklanıp Butheric ve birçok subayını öldürüp cesetlerini sokaklarda gezdirdiler.

Cinayetleri duyan Theodosius derhal şehirden intikam almak istedi. Öfkeliyken verdiği ilk tepkiyi geri çekmek istediğindeyse çok geç kalmış, askerleri Selanik halkını sözde Theodosius adına düzenlenecek bir eğlence vaadiyle yarış arenasına toplayıp boğazlarına yapışmışlardı bile. Katliam üç saat sürdü ve ölü sayısı 7.000 ile 15.000 arasındaydı.

İSKENDERİYELİ HYPATİA

Beşinci yüzyılda İskenderiye, Roma İmparatorluğu'nun büyüyen şehirlerinden biri ve aynı zamanda da bir ilim merkeziydi. Şehirdeki Platon Okulu'nun başı ve muhtemelen tarihteki ilk büyük kadın matematikçi olan Hypatia şehrin tartışmalı karakterlerindendi. Birçok kişi, Hypatia'nın öğretilerinin şehirde huzursuzluğa yol açtığını savunuyordu. Putperest inançları nedeniyle bazı Hristiyanlar ondan şüphelenmeye başlayıp büyücülük yaptığına dair dedikodular yaydılar.

Hypatia, İskenderiye'nin Hristiyan patriği Cyril'in kontrolü altında şehrin Yahudilerinin kovulmasını ve onlara zulüm edilmesini onaylamayan Roma Valisi Orestes'in bilinen destekçilerindendi. MS 415'te bir grup rahip Orestes'i taşıyarak yaraladığında şiddet iyice tırmanmaya başladı. Yakalanan rahiplerden birine halka açık alanda ölene kadar işkence edildi. Bunun ardından Cyril'in yandaşları da üzerinden mısilleme yapabilecek bir hedef aramaya başladılar. Seçtikleri kurban Hypatia oldu ve arabasıyla şehirde dolaşırken bir grup yobaz Hristiyan kendisini arabasından kaçırdı. Yakınlardaki bir kiliseye götürüldükten sonra soyulup kiremitlerle dövüldü ve derisi yüzüldü. Cesediyse parçalanıp farklı kiliselerde yakıldı. Bu suikastın ardından Orestes, İskenderiye'yi Cyril'in kontrolüne bırakıp terk etmeye mecbur kaldı.

ATTILA'NIN SON YILI

Dördüncü yüzyılın sonlarına doğru Orta Asya'nın bozkırlarından gelen Hunlar Avrupa'ya ulaştı. Süvari okçuları ve onlara karşı gelen herkesi biçen mızrakçılarıyla Avrupa'nın epey başını ağrıtacaklardı. MS 434 yılından itibaren hükümdarlık yapan Attila, imparatorluğun sınırlarını Ren Nehri'ne kadar genişleten en büyük liderleriydi. Bir zamanlar çok güçlü olan Roma İmparatorluğu'nu bile kendisine vergi ödemek zorunda bırakmayı başarmıştı. Kendisiyle yapılan müzakereler çok gergin geçiyor olmalıydı, zira düzenbaz elçileri çarmıha geçirip akbabalara yem olarak bırakmak Attila'nın bilinen yöntemlerinden biriydi. MS 452 yılında Attila, belki de Roma'yı düşürmek umuduyla ordularıyla İtalya'ya giriş yaptı. Roma zaten MS 410'da Germen bir grup olan Vizigotlar tarafından yağmalanmıştı.

Attila yönetimindeki Hun İmparatorluğu

Attila'nın Son Seferi

O zamanlarda siyasi ve dinî olarak önemli bir merkez olan ve Adriyatik Denizi'nin kuzeyinde yer alan Aquileia şehri Attila'nın ordusuna karşı direniyordu. Şehir kuşatmaları konusunda deneyimsiz olan Hunlar üç ay boyunca surları aşmaya çalışmış, fakat tüm çabaları sonuçsuz kalmıştı. Attila tam vazgeçip ordularını geri çekmeye hazırlanırken kulelerin birinden havalanan bir leylek gördü. Bunu bir işaret olarak algılayıp duvarlarda yarıklara sebep olacak vahşi bir saldırı başlattı. Hunlar o kadar saldırgandı ki harabeye dönen şehir tanınmaz hale gelmişti. Yakınlardaki şehirler de yerle bir oldu ve bir zamanlar bereket saçan Lombardiya toprakları darma-duman olmuştu. Sonunda Papa I. Leo, Attila'yla bir barış antlaşması yapmayı başardı ve Attila Roma'ya ulaşmadan ordusunu İtalya'dan çekti.

Hun İmparatoru Attila

Ölüm Sebebi Burun Kanaması Mıydı?

MS 453'te Tuna Nehri'nin karşısındaki sarayına çekilen Attila'ya yaranmak isteyen uzaktaki derebeylerinden biri, ona İldiko adında genç bir Germen prensesi gönderdi. Şaşaalı bir düğün ve "aşırı eğlence"den sonra Attila ve gelini çadırlarına gittiler. Çok fazla şarap içmiş olan Attila sırtüstü yatınca ciddi bir iç kanama geçirmeye başladı. Bu da ciddi bir burun kanamasını tetikleyince dışarı akması gereken kan boğazına kaçarak boğulmasına neden oldu. Ertesi sabah cesedinin yanında ağlayan eşiyle bulundu. Ölüsü altın, gümüş ve demirle yapılan üç katlı bir mezara konuldu. Onu gömen köleler de mezarın yerini gizli tutmak adına idam edildi. Cenazenin ardından müstehcen bir eğlence yapıldı, ama Hunların iyi günleri aslında sona ermişti. Attila'nın oğulları miras konusunda anlaşamayınca Hun İmparatorluğu bölündü ve çok geçmeden savaşlarda yenilgiler almaya başladılar.

JÜSTİNYEN SALGINI

MS 541 yılında İmparator Jüstinyen, İtalya'yı fethedip bir yüzyılı aşkındır bir araya gelmemiş olan Batı ve Doğu Roma'yı birleştirmenin eşiğindeydi. Fakat Orta Afrika'da ortaya çıkan kara veba o esnada Bizans İmparatorluğu'nun Mısır bölgesine ulaşmıştı. Gemi rotaları üzerinden hızlıca Kuzey Afrika ve Yakın Doğu'ya da yayılan salgın Konstantinopolis'e (bugünkü İstanbul) de geldi.

Kalabalık şehirde salgın kısa zamanda yayıldı. Hastalığın belirtileri birden çıkan ateş ve sonrasında kasıklarda, koltuk altlarında ve uyluklarda çıkan hıyarcıklı* kabartılardı. Bazıla-

* Hıyarcıklı veba ya da bubonik veba, veba hastalığının en yaygın biçimidir. Belirtileri ateş, üşüme, baş ağrısı, ishal ve bubo adı verilen lenf bezi şişmeleridir. "Kara veba" ya da "Kara Ölüm" diye anılan salgınların hıyarcıklı veba salgını olduğu düşünülmektedir. (e.n.)

rı derin bir komaya girerken bazıları yeme içmeyi reddederek yarı baygınlık durumuna düşüyordu. Ardından şiddetli sayıklamalar ve sanrılar baş gösteriyor ve sonunda şişkinlikler kangrene dönüşerek hastanın ölümüne sebep oluyordu. Hastalık bir günde yaklaşık 10.000 kişinin ölümüne sebep olmuştu.

Cesetler artık gömülmüyor, mezarlara gelişi güzel atılıyordu. Mezarlıklar dolunca ölümler şehrin kulelerine atılmış ve çürüyen et kokusu şehri sarmaya başlamıştı. Bazı cesetler de kayıklara konup denize bırakılıyordu. Sonunda Konstantinopolis'in altyapısı tamamen çökmüş ve 500.000 kişilik nüfusun en az 100.000'i bu olayda yaşamını yitirmişti.

Bu yüzden Jüstinyen'in İtalya fethine dair planları da suya düşmüştü. Hayatta kaldı fakat hastalık ona da bulaştı. Salgın MS 524 yılında bitse de sekizinci yüzyıla kadar Bizans İmparatorluğu'nda yaygın olarak görülmeye devam etti ve toplamda 30 milyon insan bu hastalıktan hayatını kaybetti.

Büyük Antakya Depremi

MS 526'da büyük bir deprem Bizans İmparatorluğu'nun önemli şehirlerinden biri olan Antakya'yı sarstı. O dönemlerde yaşayan bir tarihçinin de dediği gibi Antakya "yerle bir olmuştu". İlk sarsıntı çok şiddetliydi, fakat asıl hasarı veren sonrasında çıkan yangın oldu. Alevlerden sonra nerdeyse hiçbir bina ayakta kalmamıştı. Büyük Konstantin'in yaptırdığı kiliseyi bile depremde bir hafta sonra alevler sardı ve geriye temelinden başka bir şey kalmadı. Yıkıntı temizlendiğinde Antakya Patriği'nin bedeni zift kazanında bulundu. Deprem olduğunda sendeleyerek içine düşüp yanmıştı. Eti kemiğinden ayrılmış olmasına rağmen kafası olduğu gibi kalmıştı.

ZORLA İMPARATOR OLAN PHOKAS

Phokas'ın MS 602 yılında üzerinde hiç hakkı yokken Bizans tahtına nasıl çıkabildiği gizemli bir konudur. Ordu komutanıyken birden İmparator Mavrikios'un gücünü elinden almıştır. Yeni yönetime büyük bir tehlike teşkil etmese de beş oğlunun idamını izlemeye mecbur edildikten sonra Mavrikios'un da başını vurdurmuştur. Bedenleri denize atılırken kafaları çürüyene kadar dışarıda sergilenmiştir.

Phokas'ın Sonu

Phokas'ın başlangıçtaki popülaritesi giderek azaldı. Bizans, İran ve Balkanlardan gelen saldırılarla karşı karşıya geldi. Doğu vilayetlerinde Hristiyanlara ve Yahudilere yaptığı zulümler birçok ayaklanmaya sebep oldu.

MS 608'de de Kuzey Afrika'da önemli bir görevli olan Heraklius ayaklandı. İki yıl sonra ordusuyla Konstantinopolis'e doğru yürümeye başladı. Heraklius imparator ilan edildi ve Phokas'ın kendi damadının yönettiği imparator muhafızları firar etti. Phokas, Heraklius'un önüne çıkarıldı ve imparatorluk kıyafetleri ve tacı alındıktan sonra eski püskü kıyafetler giydirilerek zincirlendi. Heraklius'un "Böyle mi hüküm sürdün, seni zavallı?" sorusuna "Sen mi daha iyisini yapacaksın?" diye cevap verince Heraklius, Phokas'ı tekmeleyerek yere serdi.

Phokas'ın sağ eli kesilip boynu vurulduktan sonra karnı deşildi. Eli ve başı mızraklara geçirilip şehrin sokaklarında gezdirildi. Bedeni ise ikiye ayrılıp sokaklarda süründürüldükten sonra halka açık bir meydanda yakıldı. Heraklius sonrasında otuz yıl boyunca hüküm sürdü.

Ortaçağ

MS 500 - 1450

VIKİNG ÇAĞI'NIN BAŞLANGICI

Vikingler, İskandinavya'dan gelen kâşif, savaşçı ve tüccar bir halktı. Sekizinci yüzyılda Avrupa'ya ve ardından Kuzey Amerika ve Asya'ya da yayılmaya başladılar.

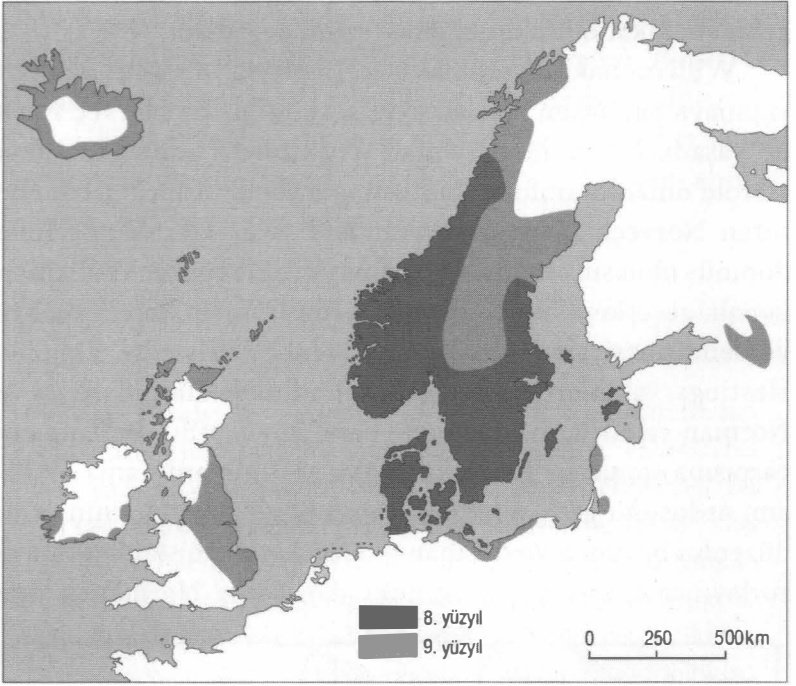
Kuzey'den Gelen Akıncılar

Vikingler'in İngiltere'ye yaptığı kayda geçen ilk baskın MS 793 yılında Northumberland kıyılarında bulunan Lindisfarne Adası'ndaki manastıra yapılan baskındı. Anglosakson Kronolojisi'nin kayıtlarına göre gelişleri şimşekler ve "gökte uçan kıpkırmızı ejderhalar" tarafından haber edilmişti. Vikingler, doğrudan kıyıya çekilebilen yelkenlileri sayesinde manastır rahiplerini hızlıca etkisiz hale getirip "Tanrı'nın kilisesinde insanı ağlatacak derecede zarara sebep oldular". Daha sonra rahipler katledildi, değerli eşyaları yağmalandı. Vikingler, İngiltere'yi bu şekilde yağmalamaya iki yüz yıl boyunca devam ettiler. 11. yüzyılın başlarında "Büyük Knud" adıyla da anılan Kral Knud, İngiltereyle birlikte Danimarka ve Norveç'i de yönetiyordu.

Kan Kartalı

Vikingler aldıkları bölgelerde kalıcı egemenlik kurmakta da ustaydılar ve yeni vatan-daşlarını yönetmek için koydukları yasalar oldukça sertti. Hırsızlık ve cinayetin cezası genelde uçurumdan atılmaktı, fakat en vahşi uygulamaları “Kan Kartalı” cezasıydı. Bu ceza, yenilen liderlere ve krallara ya da bir Viking’i öldürmeye cüret edenlere uygulanıyordu. Kurbanın sırtı bir baltayla yarılarak kaburgaları kırılıp omurgadan ayrılıyordu. Akabinde ciğerleri açık yaradan dışarı çıkarılıp tuzlandıktan sonra kurbanın sırtına kanlı kanatlara benzeyecek şekilde yerleştiriliyordu. Neyse ki boğularak, kan kaybından ya da şoktan olsa gerek kurban çabuk ölüyordu.

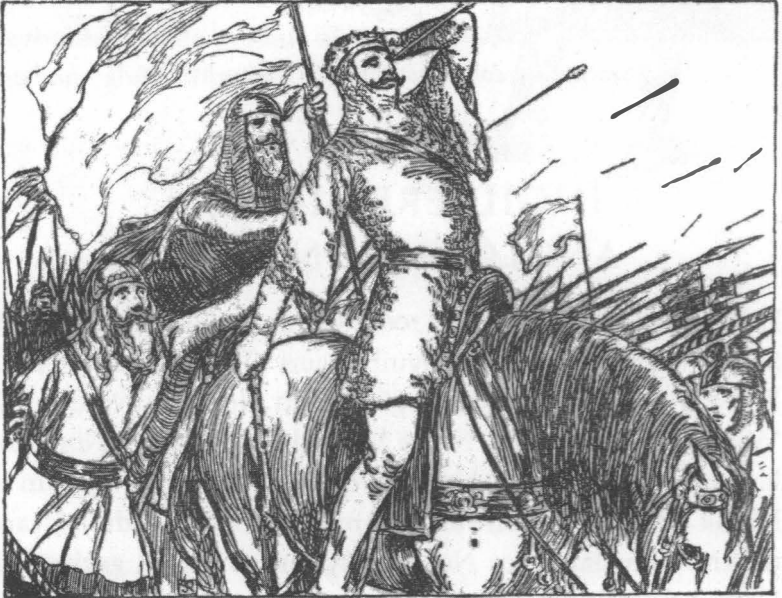
Sekizinci ve dokuzuncu yüzyılda Viking fetihleri

İNGİLTERE'NİN SON ANGLOSAKSON KRALI

Harold Godwinson tahta 1066 yılının Ocak ayında geçti. Selefı, çocuğu olmayan kayınbiraderi Günah Çıkarıcı Aziz Edward'dı. Edward iddiaya göre tahtı Normandiya dükü I. William'a vaat etmişti. Norse Vikinglerinden gelen Normanlar İngiltere'de nüfuzlu bir kitleydi. Aynı zamanda William'ın büyük teyzesi olan Edward'ın annesi de Normandı. Edward da kral olmadan önce Normandiya'da birkaç yıl geçirmişti. Danışmanları ve destekçileri arasında da çok Norman vardı.

Bu yüzden varisi olarak William'ı seçmek Edward'a olağan gelmişti, fakat ölüm döşeginde fikrini değiştirdi.

William hakkını aramak için İngiltere'ye saldırı planları yapmaya başlarken Harold aynı sorunu bir de Norveç Kralı ile yaşadı. Norveçliler Eylül'de Yorkshire'a saldırdılar, ama Harold onları Stamford Köprüsü'nde yendi. Köprüyü tek elle tutan Norveçli savaşçının ölümüyle savaş Harold'ın lehine dönmüş olmasına rağmen kutlamaya vakit yoktu. William'ın kanalı geçerken bitap düşmüş ordusunu bu sefer güneye yönlendirmesi gerekiyordu. İki ordu birbiriyle 14 Ekim'de Hastings yakınlarında karşılaştı. Üstünlük Harold'daydı ve Norman saldırılarına başarıyla karşı koyuyordu. Başlangıçta çarpışma sonuçsuz kalacakmış gibi görünüyordu ama William, ordusunu geri çeker gibi yapıp İngiliz birliklerinin ordu düzenini bozunca ve düşman güçleri kendisini takip etmeye zorlayınca işler değişti; bu noktadan sonra Normanlar öne

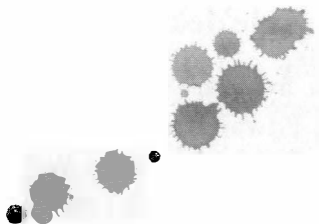

Hastings Muhaberesi esnasında Harold'ın yaralanışı

geçti. William'ın okçuları oklarını İngilizlerin üstüne yağdırmaya başladı. Birçok tarihçi bu oklardan birinin Harold'ı gözünden vurarak ölümüne neden olduğuna inanır. Bazıları ise Harold'ın Norman şövalyeleri tarafından atından düşürölüp paramparça edildiğini savunur. Olay her nasıl olduysa sonunda William Londra'ya ulaşp tahta çıktı ve bundan sonraki İngiltere kralları onun torunları oldu.

Granada Katliamı

1066'da İspanya'da bulunan Granada, Kral Badis tarafından yönetilen Müslüman bir emirliğin başkentiydi. Fakat tahtı asıl yöneten kişi Yahudi veziri Joseph ibn-Nagrella'ydı. Bu da yerli Berberi halkının hiç hoşuna gitmiyordu. Yavaş yavaş Joseph'in Badis'i öldürüp doğrudan tahta geçmek istediğine dair bir dedikodu yayılmaya başladı. 30 Aralık'ta bir grup sarayı basıp Joseph'i yakaladıktan sonra çarpmıha gerdi. Şiddet, krallıkta çok fazla güç kazandığına inanılan Yahudi halkına karşı artarak devam etti. Toplamda üç bin kişi öldürölldü. Bu olay Mağribi İspanya'da bir dönüm noktası oldu. Yahudilere karşı genel tolerans yerini ara ara yükselen Yahudi karşıtı şiddete bırakmıştı. 1492'de Katolik kraliyet çifti Fernando ile Isabel tüm Yahudileri İspanya'dan sürdü.

LONDRA KULESİ

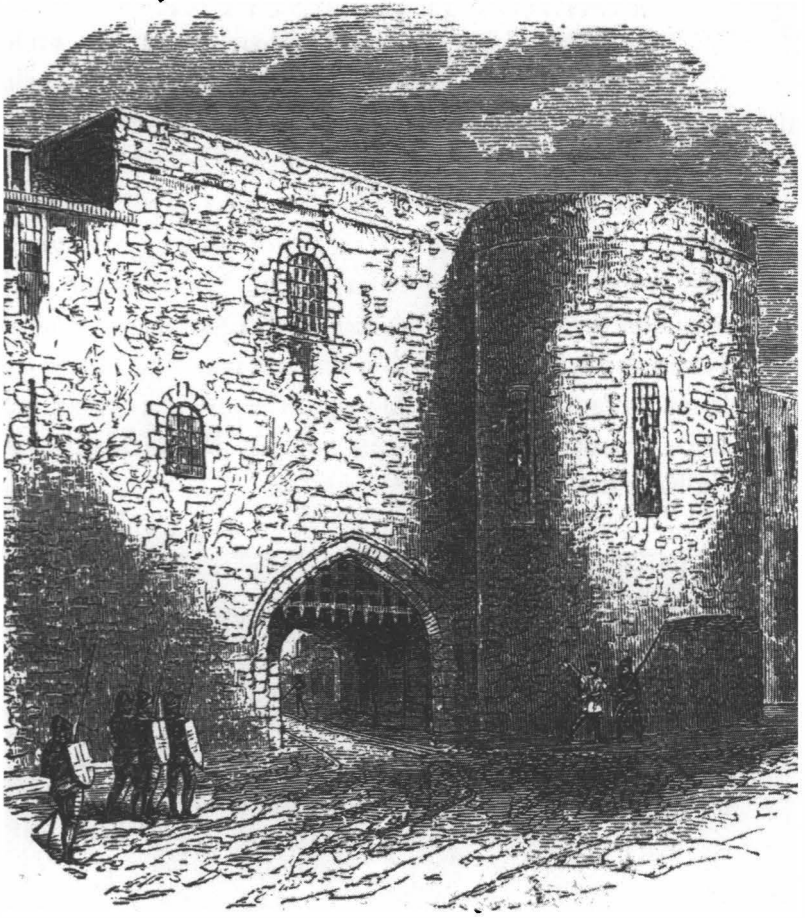
İngiltere'deki Norman işgalinden sonra "Fatih William" adıyla da anılan I. William otoritesini dayatmaya başladı. Bu otoritenin en kalıcı sembolü Londra Kulesi'ydi.

İdam Sehпасı: Köylüler Ayaklanıyor

1381'de İngiltere halkı, ülke tarihinin en büyük ayaklanmasını gerçekleştirdi. İngiltere genelindeki huzursuzluk en çok ülkenin güneydoğusunda kendini hissettiriyordu. Köylülerin lideri Wat Tyler Londra'ya giderek taleplerini genç Kral II. Richard'a iletirken bir yandan da başka bir grup köylü Londra Kulesi'ni basıp kraliyet odalarını yağmalıyordu. Hem Canterbury başpiskoposu hem de Lortlar Kamarası başkanı olan ve pek sevilmeyen Simon Sudbury şapelden sürüklenerek çıkarıldıktan sonra kafası taşa yatırıldı. Celladın deneyimli olmasından olsa gerek, kafasını kesmek için sekiz vuruş gerekti. Piskoposluk tacı başına çivilendikten sonra Sudbury'nin kesik başı sokaklarda gezdirildi. Ayaklanma, Tyler'ın görüşmesi esnasında Londra belediye başkanı tarafından öldürülmesiyle yatıştı.

Kule'deki Prensler

1483 yılının Nisan ayında IV. Edward'ın ardından on iki yaşındaki oğlu V. Edward tahta çıktı. Amcası Gloucester Dükü Richard, kendisini Edward'ın koruyucusu olarak atadı ve Edward ile erkek kardeşini Londra Kulesi'ne hapsetti. Haziran'da Richard kendini kral ilan etti, prenslerse hapis tutulmaya devam ettiler. Prenslerin destekçileri onları kur-

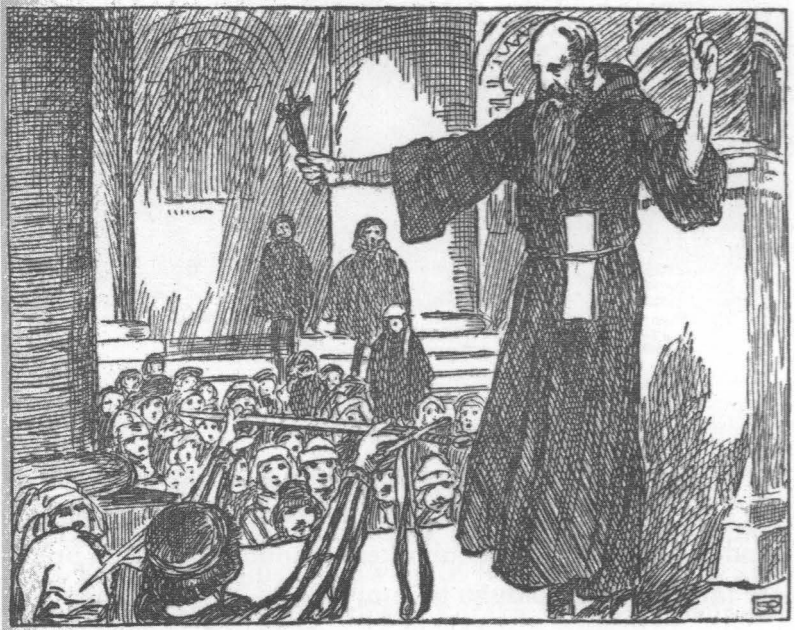

Kanlı Kule

tarmayı planlarken Richard iddialara göre isyanı önlemek için öldürölmelerini emretti. 1674'teki onarım çalışmalarında Londra Kulesi'nde iki ocuk iskeleti bulunmuş olsa da prens- lere tam olarak ne olduğu bilinmiyor.

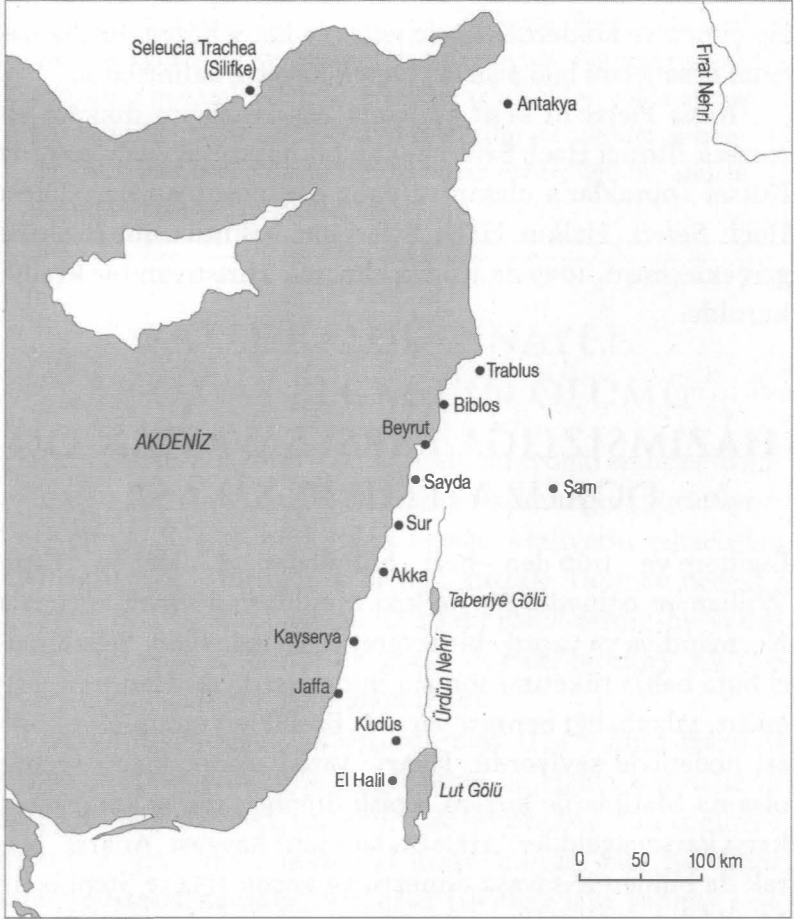
HALKIN HAÇLI SEFERİ: KÖLN'DEN YAMYAMLIĞA

1095'in Kasım ayında Papa II. Urbanus, Türk istilasını altındaki Bizans'a yardım etmek ve Kudüs'ü geri almak amacıyla bir Haçlı Seferi düzenlenmesi için vaaz verdi. Bu vaaz nedeniyle Avrupa'da yer yerinden oynadı. Sadece şövalyeler ve asiller değil, köylü ve şehirli de çok hevesliydi. Keşiş Pierre halktan destek almak için bütün Avrupa'yı dolaştı. 1096 Nisan ayına kadar, gerekli donanımlara sahip olmayan, neredeyse tamamı eğitimsiz çok sayıda kadın ve çocuğun da aralarında bulunduğu 40.000 kişi topladı. Bu karmakarışık orduyla Köln'den Kudüs için yola çıktı.

Keşiş Pierre

İlk sorun, yerlilerle bir tartışma sonucu garnizonun Haçlılara saldırdığı Niş'te çıktı. Ağustos'ta Konstantinopolis'e ulaştıklarındaysa sayıları 30.000'e inmişti. Anadolu üzerinden yürüyüşlerine devam ederken tartışmalar gruplaşmalara neden oldu. 21 Ekim'de İznik'ten çıkanların sayısı 20.000'di.

Kutsal Topraklar'daki merkezler

Türk ordusu şehrin dışında tuzak kurmuştu. Köleleştirilecek bir avuç yakışıklı ve güzel çocuk dışında Haçlıların çoğu daha öğlen bile olmadan katledilmişti. Halkın Haçlı Seferi'nden, daha sonra perişan bir topluluk olan Tafurları oluşturacak çok az sayıda insan canlı kurtuldu. Tafurlar; yalın ayak, pis, çuval bezlerine sarınmış, tokmaklarla silahlanmış şekilde gezip çimen ve köklerden beslenerek ve hatta bazen düşmanlarının cesetlerini bile pişirip yiyerek hayatta kalmışlardı.

Keşiş Pierre'in keşif gezisinin başarısızlığını dikkate almazsak Birinci Haçlı Seferi büyük bir başarı sayılırdı. 1097'de Kutsal Topraklar'a ulaşan ve daha organize olan Baronların Haçlı Seferi, Halkın Haçlı Seferi'nin kalıntılarının üzerine gerçekleşmişti. 1099'da Kudüs alınarak Hristiyan bir krallık kuruldu.

HAZIMSIZLIĞA KARŞI SAVAŞTAN ON DOKUZ YILLIK İÇ SAVAŞA

İngiltere'ye 1100'den beri hükmeden I. Henry, Fatih William'ın oğluydu. 1135'te kızı Matilda'yı görmek amacıyla Normandiya'ya yaptığı bir ziyaret esnasında öldü. Sebebi aşırı bufa balığı tüketimi sonucu mide fesadıydı. Henry bu kılçıksız, yılanbalığı benzeri yarattığı özellikle yumuşak ve yağlı eti nedeniyle seviyordu. Henry, varisi olarak kızını seçmiş olsa da Matilda ile kuzeni Bloisli Stephen miras konusunda karşı karşıya geldiler. Aralarındaki taht kavgası "Anarşi" olarak da bilinen iç savaşa dönüştü ve ancak 1154'te Stephen'ın Matilda'nın oğlu Henry'yi varisi olarak kabul etmesiyle son buldu. Stephen, Ekim ayında beklenmedik bir şekilde hayatını kaybedince Henry rahatça tahta çıktı.

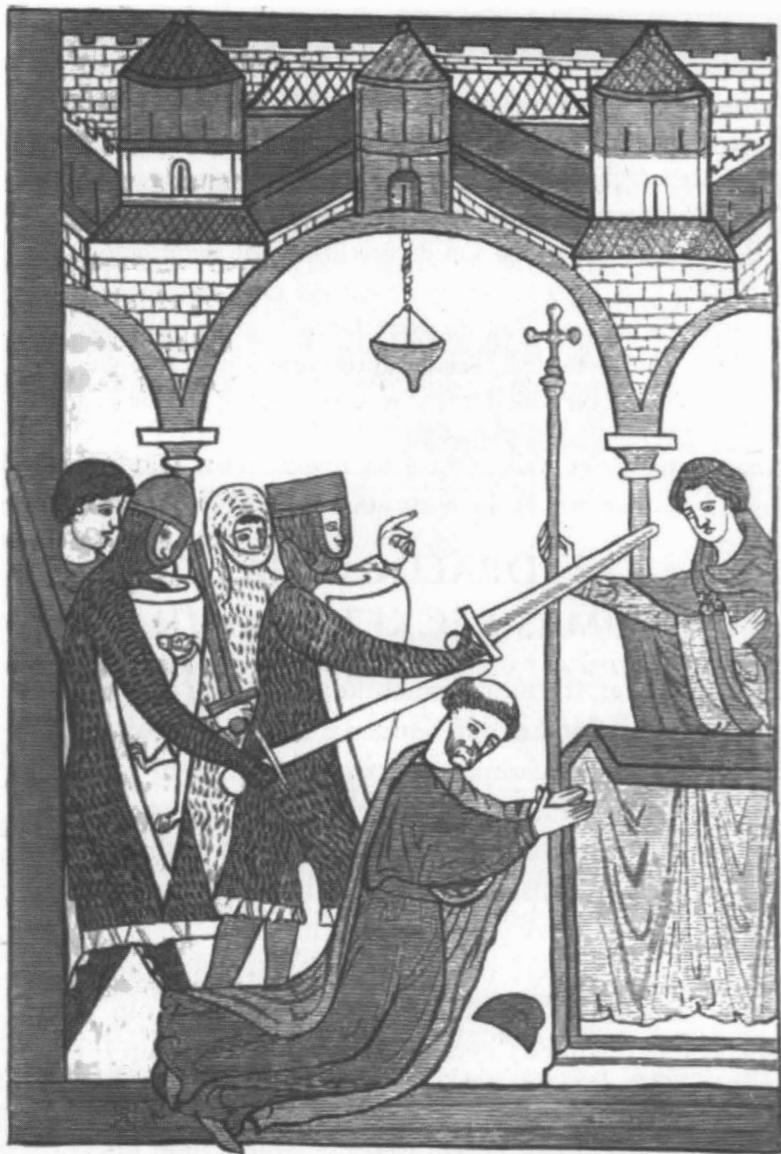
Çarşafın Katlettiği Kral

Alaungsithu, 1113'ten beri Burma kralıydı. Yarım asırdır kralık yapan Alaungsithu seksen bir yaşında hastalanıp bilincini kaybetti. Oğlu Narathu bunu tahta geçmek için bir fırsat bilerek babasını saraydan tapınağa taşıttı. Alaungsithu sonunda kendine geldiğinde son derece öfkeliydi, fakat oğlu kral olmaya kararlıydı ve aceleyle tapınağa gitti. Babasını yatak çarşafıyla boğarak öldürdü. Narathu tahta giden yolda ayrıca kardeşini de zehirledi. Fakat yaptığı tüm kötülükler sonunda kendisine geri döndü. 1170'te kızını öldürdüğü bir amirin adamları tarafından katledildi.

KATEDRALDE CİNAYET: THOMAS BECKET'İN ÖLÜMÜ

Thomas Becket, II. Henry zamanında saraydaki en önemli görevlerden biri olan Lortlar Kamarası başkanlığını yürütüyordu. Katolik Kilisesi'ninkinden ziyade kraliyetin çıkarlarını önemseyeceğini düşünerek Henry, 1162'de Thomas Becket'i Canterbury Başpiskoposluğu'na atadı. Fakat büsbütün yanılmıştı: Becket'in kilisenin en güçlü destekçilerinden olduğu ortaya çıkınca Henry'yle araları açıldı.

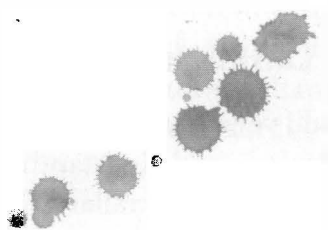
Gerginliği şiddete dönüştüren olay 1170 yılının Haziran ayında gerçekleşti. York Başpiskoposu, Henry'nin oğlunu genç kral ilan edince Canterbury Başpiskoposu'nun İngiltere kralını taçlandırma hakkına el uzatmış oldu. Her ne kadar bunu veraset sisteminin sorunsuz işlemesi için yapmış olsa da aslında genç Kral Henry 1183'te babasından önce ölmüştü. Başpiskoposun bu eylemine karşılık Aralık ayında Becket taç giyme törenine katılan tüm piskoposları aforoz etti.

Thomas Becket'in cinayeti

Normandiya'da bulunan Henry büyük öfkesini "Nasıl sefil hainler atamışım ki efendilerinin niteliksiz bir rahip tarafından böylesine utanç verici bir şekilde aşağılanmasına izin veriyorlar," sözleriyle dile getirmişti. Becket'ı tutuklamak için bir heyet gönderildi. Başlarında Henry'nin sözlerine çok alınan dört şövalye vardı. Şövalyeler resmi heyetten önce varıp 29 Aralık'ta Becket'ı katedralde sorguya çektiler. Suçlamalar havada uçuşuyordu. Becket katedralin kutsallığının kendisini kurtaracağına inanarak pes etmedi. Şövalyeler kılıçlarını çekip Becket'ın üzerine gittiler. İlk darbe yere düşürmeye yetmişti. Sonrasındaki ölümcül darbeyse o kadar güçlüydü ki, kılıç kırılarak yere düştü.

1171'de Becket'ın kanının şifa verici olduğuna dair bir inanç yayıldı ve 1173'te aziz ilan edildi. Henry'nin siyasi becerisi, kendisini Becket cinayetinin neden olduğu skandalın yanı sıra Katolik bir ülkenin kralı için korkunç olan kiliseden aforoz edilme tehdidinden kurtardı. Haçlı seferine çıkacağını söyleyerek (ki çıkmadı) papayla anlaşmaya vardı. Anlaşmanın bir başka kısmı da 1174'te halkın önünde ettiği tövbeydi. Canterbury katedraline giden yolun son bir kilometresini üstünde kıldan bir fanilayla yürüdü. Becket'ın mezarının önünde kendini yüzükoyun yere bırakarak halkın gözleri önünde kırbaçlandı. Geceyi de mezarın yakınında oruç tutarak ve dua ederek geçirdi.

ANDRONİKOS KOMNENOS

On ikinci yüzyıla gelindiğinde bir zamanların büyük Bizans İmparatorluğu oldukça küçülmüştü. İmparator I. Manuel Komnenos, krallığı bir arada tutabilmek için çırpınırken bir yandan da zapt edemediği serseri kuzeni Andronikos'la kavganın eşiğindeydi.

Bizans'ta veya Etrafında Zamparalık Yapmak

İmparatorun yeğenini metresi yapmış olmasına rağmen Andronikos 1150'li yıllarda sarayda sevilen bir isimdi. 1153'te Manuel'e karşı komplo kurmaya çalışınca hapse atıldı. 1165'te kaçtı ve sonrasında nasıl olduysa tekrar Manuel'in gözüne girerek imparatorluğa yönetici olarak atandı. Fakat Andronikos yönetimden çok entrikalarla ilgileniyordu. 1166'da Antakya Haçlı Krallığı'na yaptığı bir ziyarette hükümdarın kız kardeşini baştan çıkararak skandala neden oldu. İkiisi birlikte Kudüs'e kaçtılar. Burada da Kudüs'ün eski kralının dul karısı ve Manuel'in yeğeni olan yirmi bir yaşındaki Theodora'ya kafayı takmıştı. Öfkelenen Manuel, Andronikos'un Konstantinopolis'e iade edilmesini istedi. Çift, doğuya sürgüne gitti.

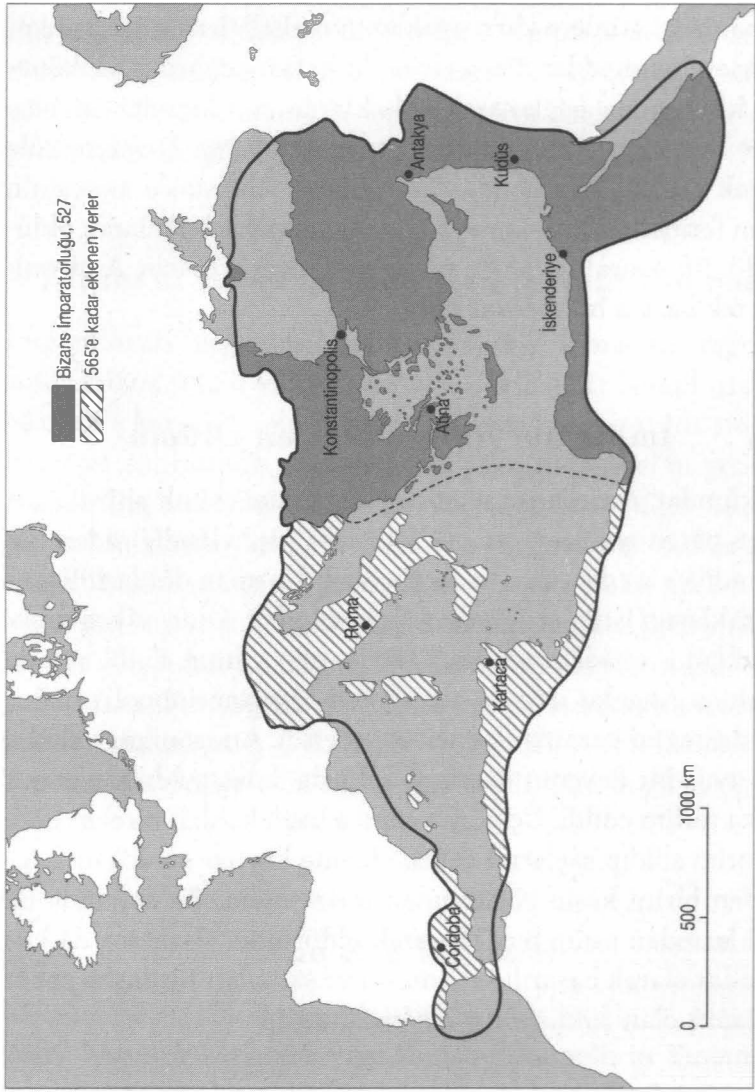
Latinlerin Katliamı

Manuel 1180'de öldü ve yerine on yaşındaki oğlu II. Aleksios geçti. Manuel, Latinleri, yani Konstantinopolis'in Yunan olmayan vatandaşlarını ve Haçlı krallarını kayırdığı için Yunan halkı arasında pek sevilmiyordu. Aleksios'un Latin annesi Antakyalı Maria kral naibi ilan edilince genel bir hoşnutsuz-

luk meydana geldi. Maria'nın sevilmiyor olmasını fırsat bilen Andronikos 1182'de Konstantinopolis'e girdi ve gücü ele geçirip kendini Aleksios'un yanına ortak hükümdar ilan etti. Yunanlar, Latinlere karşı ayaklanıp mahallelerine saldırdılar. Kimseye acımadılar. Papa elçisinin kafası koparılıp bir köpeğin kuyruğuna bağlanarak sokaklarda sürüklendi. On binlerce insan katledildi ya da kaçtı ve 4.000 kişi Türklere köle olarak satıldı. Sonrasında Andronikos, Aleksios'u annesinin ölüm fermanını imzalamaya zorladı ve Maria boğularak öldürüldü. Bir sonraki sene de Aleksios'u idam ettirince Andronikos tek başına hükümdar oldu.

İmparator Andronikos'un Ölümü

Hükümdar olan Andronikos popüleritesini çabuk yitirdi. Gittikçe paranoyaklaşıp ufacık bile olsa şüphelendiği adamları kör ediyor ya da astırıyordu. Sicilyalı Norman dukleri Bizans topraklarını istila ettiğinde paniğe kapılan Andronikos toplu tutuklama ve idam emirleri verdi. 1185 yılının Eylül ayında İsaakios Angelos adında bir görevli Konstantinopolis halkının desteğini kazanarak gücü ele geçirdi. Andronikos yakalanıp uyuz bir devenin üzerinde şehirde dolaştırıldıktan sonra halka teslim edildi. Üç gün boyunca bağlı kaldığı direkte halk dişlerini söküp saçlarını çekti, yüzüne kaynar su döktü, ellerinden birini kesip gözlerinden birini oydu. En sonunda da ayaklarından asılıp bıçaklanarak öldürüldü. İsaakios da hükümdar olarak başarılı sayılmazdı ve saltanatı Bizans'ın zaten başlamış olan çöküşünü iyice hızlandırdı.

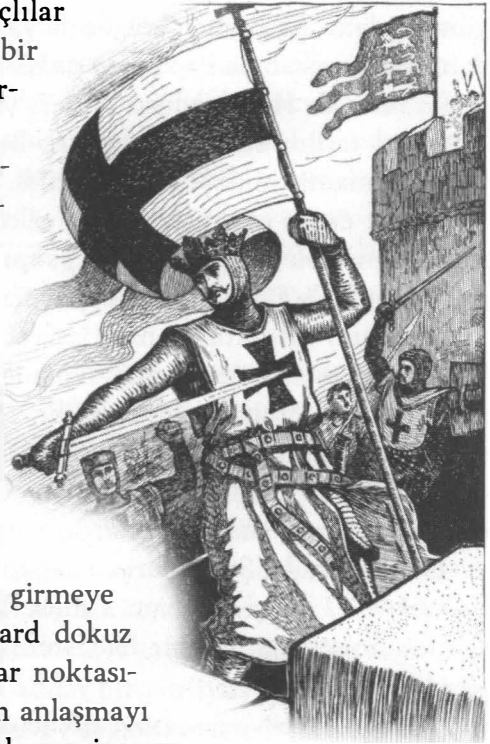
En geniş sınırlarıyla Bizans İmparatorluğu

AKKA'NIN DÜŞÜŞÜ

On ikinci yüzyılın sonlarına doğru Kürt kökenli Müslüman Selahaddin Eyyubi, Kudüs'ü ve Kutsal Topraklar'ın büyük bir kısmını geri aldı. Üçüncü Haçlı Seferi bu durumu tersine çevirmek için düzenlenmişti.

Bu savaşın en vahşi dönemi, Müslümanların kontrolündeki önemli bir liman şehri olan ve Hristiyanların Ekim 1189'da kuşattığı Akka'da yaşandı. 1191 yılının Haziran ayında Aslan Yürekli Richard olarak da bilinen İngiltere kralı I. Richard ve Fransa kralı II. Filip Augustus çok büyük ordularla desteğe geldiler. Kanlı bir çarpışma sonrası Akka 12 Temmuz'da teslim oldu. Haçlılar içeriye yürüyüp garnizonu kapattılar. Geri verilmesine dair pazarlıkları Kral Richard yürüttü. Para, tutuklu, Haçlılar ve Gerçek Çarmih'in bir parçası karşılığında garnizon geri verilecekti.

11 Ağustos'ta Selahaddin parayı ve tutsakların ilk üç bölümünü yolladı. Richard bu kadarının yetersiz olduğunu vurgulayarak tutsakların bir kısmını serbest bırakmayı reddetti. Bunun karşılığında Selahaddin müzakarelere son verdi. Kudüs'e girmeye zaten hevesli olan Richard dokuz gün sonra durumu karar noktasına getirdi. Selahaddin'in anlaşmayı bozduğunu beyan ederek garnizonun

yok edilmesini emretti. Richard'ın adamları ölen arkadaşlarının öcünü alabilme şansına sahip oldukları için Tanrı'ya şükrederek 2.700 tutsağı zevkle katletti. Sadece birkaç saygın kişi ve köle olarak iş görebilecek olanlar öldürülmedi.

22 Ağustos'ta Richard adamlarını Akka'dan çıkardı. Selahaddin ise Akka'nın garnizonuyla eşit sayıya sahip, geride kalan bir grubun önünü kesmeyi başardı. Ordusu çamaşırcı kadınlar hariç herkesi öldürdü.

BÉZİERS KATLIAMI

Ortaçağda Hıristiyan düalist* bir tarikat olarak varlığını sürdüren Katarlar on birinci ve on ikinci yüzyıllarda Fransa'nın güneyindeki Languedoc bölgesine yayılmışlardı. Onları ortadan kaldırmak adına Papa 1209'da bir Haçlı seferi ilan etmişti. 12 Temmuz'da Haçlı ordusu Béziers'ye yürüdü ve şehrin tüm Katarları teslim etmesini emretti. Bu talebin reddiyle uzun bir kuşatmanın yaklaştığı zannedildi.

Fakat ertesi gün Haçlıların ayaktakımı olarak nitelendirilen bağnaz bir grup ("*ribauds*") sopa ve tokmaklarla kuşanmış bir şekilde Béziers'nin kapılarına akın etti. Onlar şehrin savunmasını yaptıktan sonra Haçlı şövalyeleri de çarpışmaya katıldı. Bu esnada papa elçisi Arnaud Amalric'in Haçlılara o kritik kararı bildirdiği iddia edilir: "Hepsini öldürün, Tanrı ona ait olanları bilecektir."

Ardından vahşi bir katliam gerçekleşti. Béziers halkının onda birinden daha azı Katardı, fakat Haçlılar kimseyi hayatta bırakmadı. Şehirliilerin bazıları katedrale sığındı ama boşunaydı. Tarihçi William Tudela, kayıtlarında bu olayı şu şekilde anlatıyor: "Hiçbir haç, mihrap ya da çarmıh onları

* Düalizm: Birbirinin yanında veya karşısında bulunan iki ilkenin varlığını kabul eden görüş, ikicilik. (e.n.)

kurtarmaya yetmedi. Rahibi de öldürdüler, kadınları ve çocukları da... Tek bir kişinin bile hayatta kaldığından şüpheliyim.” Yağma sona erdiğinde Haçlılar şehri ateşe verdi. Birkaç saat içerisinde Béziers’den geriye cansız bir enkazdan başka bir şey kalmamıştı. Arnaud papaya müjdesini bu zafer dolu sözlerle verdi: “Kutsal intikamın yerini buldu.”

Polo Oynarken Ölen Kral

Kutbiddin Aybek çocuk yaşta köle olarak satılmıştı. Sonunda Afganistan, Pakistan ve Hindistan’ın kuzey bölgelerine hâkim olacak bir saltanatı kurmuş olan Muhammet Şihabettin Guri’ye satıldı. Aybek, Şihabettin’in en güvendiği adamı oldu. 1206 yılında ölen efendisinin resmi vasiyetiyle Aybek resmi olarak kölelikten azat edildi. Kendisini efendisinin halefi ilan eden Aybek, başkent Delhi’de sultan olarak hüküm sürmeye başladı. Yiğitliğiyle bilinen Aybek sevilen bir hükümdardı, fakat saltanatı kısa sürdü. 1210’da Lahor’da polo oynarken attan düştü; atı da üstüne düşünce eyer kaşı göğsünde ölümcül bir yaranın açılmasına sebep oldu ve öldü.

ÇOCUKLARIN HAÇLI SEFERİ

1212 yılında Fransız kralı II. Filip’in sarayına Stephen adında on iki yaşında bir çocuk çoban geldi. Stephen krala İsa’nın ona görüldüğünü ve Müslümanların inancını değiştirmek için Kudüs’e yapılacak bir Haçlı seferi vaaz etmesini emrettiğini anlattı. Çocuğu ciddiye almayan Filip onu evine gönderdi. Ama Stephen mesajını yaymakta kararlıydı. Fransa’yı boydan boya katettikten sonra Haziran ayında birkaç bin çocuk ve gençten oluşan bir kitleyi yanına toplamayı başarmıştı. Stephen, Marsilya’ya kadar bir yürüyüş başlattı. Vardıklarında Kızıldeniz nasıl Musa Peygamber için bölündüyse onlar

için de Marsilya'nın bölüneceğini anlatıyordu. Bu olay gerçekleşmeyince seferdekilerin çoğu ümidini kaybetmiş bir şekilde evlerine döndü. Yerli iki tüccar olan "Demir Hugues" ve "Domuz William", Stephen ve müritlerini Kutsal Topraklar'a ücretsiz olarak götürmeyi teklif ettiler. Yedi gemiyle demir alan grup, hedeflerine hiç varamadı. On sekiz yıl boyunca kaderleri bir gizem olarak kaldı.

1230'da Fransa'ya doğudan bir gezgin geldi. Marsilya'yı 1212'de terk eden çocuklardan biri olduğunu söyledi. Gemilerin ikisi Sardinya'da kaza geçirip içindekilerle batmıştı. Geri kalanları Sarazenler tarafından yakalanıp köle olarak satılmak üzere Cezayir'e götürülmüştü. Diğerlerinden bir kısmı Mısır'a, bir kısmı da daha uzağa, Müslüman olmadıkları için şehit edilecekleri Bağdat köle pazarına gönderilmişti. Stephen ve yandaşları, köle tacirleriyle işbirliği yapan tüccarlar tarafından düpedüz kandırılmışlardı.

CENGİZ HAN VE MOĞOLLARIN YÜKSELİŞİ

Cengiz 1206'da Orta Asya'daki göçebe kavimlerin imparatoru, bir başka deyişle hanı oldu. Bozkırlardan aşağı doğru salınan dizi dizi atlısıyla Moğol birlikleri dünyanın en korkunç ordusuydu. Moğol İmparatorluğu Çin'den Rusya'ya ve Orta Asya'yla Ortadoğu'nun içlerine kadar genişleyerek en geniş sınırlarına ulaşacak, dünyanın görebileceği en büyük imparatorluklar arasında yerini alacaktı.

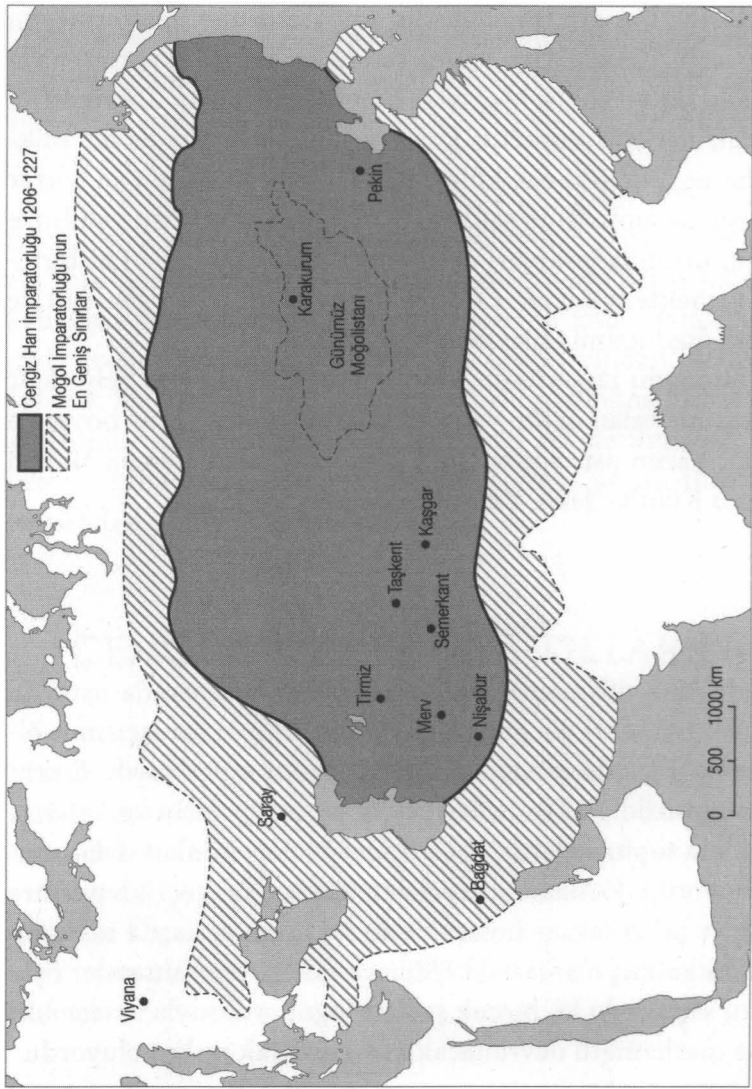
Çin'e Karşı Savaş

1211'de Çin'de hüküm süren Kin Hanedanı'nın bir elçisi sara-ya gelerek Cengiz Han'dan Çin imparatoruna itaat etmesini talep etti. Cengiz Han bunu reddedip savaşa hazırlanmaya başladı. İki yıl sonra Moğollar Kin başkenti olan Zhongdu'ya (Pekin) ilerledi. Başkenti kuşattıktan sonra büyük bir miktar haraç alıp geri çekildiler. 1214'te ordu Zhongdu'ya tekrar yanaşıp savunmasına saldırdı. Çin'in yedek ordusu yenilince şehrin ürkmüş insanları umutlarını kaybedip çareyi birbirlerini yemekte buldular. Orduyu komuta eden Kin generali de şehrin düştüğünü anlayınca intihar etti.

Zhongdu 1215 yılının Mart ayında teslim oldu. Şehir ağır bir şekilde talan edilip yağmalandıktan sonra bir ay boyunca yandı. Yarım asır sonra Çin'i yönetecek olan Cengiz Han'ın torunu Kubilay Han, Yuan Hanedanlığı'nı kurdu.

Dehşetin Efendisi

Cengiz Han düşmanlarına korku salma konusunda ustaydı. Ordusu bir şehri ele geçirdiğinde her Moğol savaşçısının öldürmek zorunda olduğu belirli bir insan sayısı vardı. Emrin yerine getirildiğini kanıtlamak için katledilenlerin kulaklarını çuvallara topluyorlardı. Başlarındaki subay bunları daha sonra sayıyordu. Katliamın üstünden birkaç gün geçtikten sonra birlikler şehri tekrar kolaçan ediyor, varsa enkazda saklanıp hayatta kalmış olanları da öldürüyorlardı. Bu yöntemler öyle korku saçıyordu ki, birçok şehir Moğol ordusuyla savaşmaktansa merhametli davranacaklarını umarak teslim oluyordu.

Cengiz Han hükümdarlığındaki Moğol İmparatorluğu

Moğollar Batıya İlerliyor

1219'da Moğollar İran'daki Harzemşahlar Devleti'yle karşı karşıya geldiler. Burası, çadırda yaşayan göçebe Moğolların küçümsediği, oldukça şehirleşmiş bir bölgeydi. İstilacılar bu yüzden özellikle gaddar davrandılar. Kuşatma muhaberesinde usta Moğollar, güçlü duvarları yıkmak için güherçile kullandılar. Kuşatılan şehirden yağmur gibi oklar yağarken hendekleri doldurmak veya mancınıkları surlara doğru itmek için sebepsiz yere esirler kullanıldı. Moğolların nerdeyse hiç merhameti yoktu.

Bugünkü Özbekistan'da bulunan Tirmiz şehrini yağmaladıktan sonra kadın esirlerden biri hayatta kalma umuduyla bir inci yuttuğunu söylemişti. Fakat savaşçılardan biri kadının karnını deşerek inciye bağırsaklarından çıkardı. Ardından Cengiz Han başkalarının inci yutmuş olabileceği ihtimaline karşı bütün cesetlerin bağırsaklarının boşaltılmasını emretti. 1221'de bugünkü Türkmenistan'da bulunan Merv şehri düştüğünde 700.000 yerli katledildi; yalnızca 80 zanaatkâr sağ bırakıldı. Cengiz Han, damadı Tokuçar'ın 1220'de öldürüldüğü İran şehri Nişabur'la özel olarak ilgilendi. Moğollar bir sene sonrasında şehre döndüklerinde yönetimi Tokuçar'ın dul karısı üstlenecekti. Şehirde kim varsa başı kesildi; adamların, kadınların, çocukların kafalarından ayrı ayrı piramitler yapıldı. Şehrin kedi köpekleri bile öldürüldü.

1241 yılına kadar Moğollar batı yönünde Avusturya'ya kadar ilerlemişlerdi, fakat daha ileriye gidemedi Cengiz Han'ın oğlu Ögeday Han hayatını kaybetti. Moğol orduları varisi seçmek için evlerine döndü. Ögeday'ın ölümünün ardından başlayan tartışmalar, sonunda imparatorluğun bölünmesine neden oldu. Varisleri de Batı Avrupa'yı istila etmekten çok, güçlerini Asya ve Rusya'da pekiştirmeyi yeğlediler.

BAĞDAT TALANI

Bağdat, sekizinci yüzyıldan dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar İspanya'ya kadar uzanmış olan Abbasi Halifeliği'nin başkentiydi. İslam dünyasının en büyük şehri olmakla beraber sanat ve eğitimin de merkeziydi. 1257'de Hülagû Han tarafından yönetilen 150.000 kişilik Moğol ordusu Bağdat'a indi. Hülagû, halife Mustasım Billah'a şehri bırakıp teslim olma şansını sundu, fakat reddedildi. Bağdatlılar bu karardan dolayı pişman olacaktı. Halife dışarıya bir ordu gönderdi, fakat Hülagû yakınlardaki barajları yıkıp savaş alanını sular altında bırakınca adamlarının kaderi ya boğulmak ya da Moğol atlıları tarafından öldürülmek oldu. Hayatta kalanların Bağdat'a kaçmasından istifade eden Moğollar şehri kuşatıp duvarları Çin'den gelen patlayıcılarla bombaladılar.

Bağdat, 10 Şubat 1258'de teslim oldu. Hülagû, halife ve ailesini esir alıp kalan askerleri öldürdü. Moğollar bir zamanların en muhteşem şehrinin ihtişamını elinden aldılar. Saray, büyük cami ve halifelerin türbeleri yakılırken ünlü kütüphaneler talan edildi. Söylenenlere göre belgelerden ve kitaplardan akan mürekkep Dicle Nehri'ni siyaha boyamıştı. Sokağın birinde bulunan annesiz yeni doğmuş kırk bebek derhal katledilmişti. Katliamda en az 100.000 kişinin öldürüldüğü söylenir.

Bütün bunlar olurken Mustasım Billah katliamı izlemeye zorlanmıştı. On gün sonra bu işkenceye bir son verildi ve Mustasım halıya sarıldıktan sonra çiğnenmesi için atların önüne atıldı. Hülagû, bölgenin geri kalanını da fethedip Orta Asya ve Ortadoğu'nun çoğuna hükmedecek olan İlhanlıları kurdu.

AMANSIZ HAŞHAŞİLER

Haşhaşiler on birinci yüzyılın sonlarına doğru kurulan batıni Müslüman bir tarikattı. Tarikat, kendi siyasi hedeflerine ulaşabilmek için Hristiyan veya Müslüman düşmanlarını ortadan kaldıracak disiplinli bir savaşçı topluluğu oluşturmayı amaçlayan Hasan Sabbah tarafından kurulmuştu. Haşhaşilerin karargâhları İran'ın Alamut şehrinde bulunan ve "Kartal Yuvası" da denilen sağlam bir dağ kalesiydi. Gizlice içeri sızmakta ve kılık değiştirmekte usta olan tarikat, büyük Müslüman lider Selahaddin'i nerdeyse iki kere öldürme fırsatı yakaladı. 1192'de Kudüs'ün seçilmiş kralı Montferratlı Konrad'ı bir akşam evine giderken öldürerek Haçlılara büyük bir darbe indirdiler.

Tebdili Suikast

Haşhaşiler, on üçüncü yüzyılda sayıca azalmış olmalarına rağmen son bir cinayet işleyecek güce sahiptiler. 1270'de Sur Lordu Montfortlu Filip, Müslüman Memlükler tarafından aşama aşama fethedilen Kutsal Topraklar'da kalan en güçlü Haçlı lorduydu. Avrupa'da müttefik kuvvetler bulmasını önlemek için Haşhaşilere onu ortadan kaldırma görevi verildi. Haşhaşilerden biri Sur'a gönderildi ve Hristiyanlığa geçmiş biri gibi davranarak Filip'in olduğu yere girmeyi başardı. Dua ederken Filip'i bıçaklayınca Filip oğlunun kollarında öldü. Sonraki sene Dokuzuncu Haçlı Seferi başlatıldı, fakat çok etkili olamadı. On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Kutsal Topraklar'daki Haçlı hakimiyeti nerdeyse sona ermişti.

DANİMARKA KRALLIĞI'NDA KAVGA

Ortaçağ Avrupa tarihindeki en önemli siyasi konulardan biri, kendi iradelerini Kilise ve asillere kabul ettirmeye çalışan krallıkların birbiriyle olan mücadelesiydi. Danimarka'da bu durum arka arkaya iki kralın, I. Christopher ve V. Eric'in, suikasta uğramasına sebep oldu.

Kiliseye Karşı Savaş

1252'de tahta çıkan I. Christopher, Kilise'ye diğer toprak sahipleriyle aynı miktarda mülkiyet vergisi ödetme girişiminde bulundu. Bu durum kral ile güçlü ve zengin bir adam olan Lund Başpiskoposu Jacob Erlandsen arasında daha sonra kralın dinden aforoz edilmesiyle sonuçlanacak bir kavgaya neden oldu. Bunun üzerine Christopher, başpiskoposu saraya getirip üstündeki rahip kıyafetini soydu ve sivil giysiler giydirip başına soytarı külahı taktırdı. Başpiskopos bu şekilde halkın önüne çıkarıldıktan sonra hapse atıldı. 1259'da Christopher, başrahiplerden biri şarabına zehir katınca aniden can verdi.

Asillere Karşı Savaş

Christopher'ın oğlu Eric başarısız bir kral oldu. Verdiği sözleri tutmayan Eric, madeni paraları kırarak paranın değerini düşürdüğü için (madeni parayı çevreleyen gümüş ve altını azaltmış, yine de itibari değerden dolaşıma sokmuştu) "Kırpıcı" olarak adlandırılıyordu. Kilise'yle barış sağlamasına rağmen asilleri öyle kızdırmıştı ki, aralarından komplocu ve güçlü bir grup ona suikast planları yapmaya başladı ve 1286'da hareke-

te geçti. Yutland'da avlandıkları bir günün ardından Eric ve birliğı geceyi bir çiftlik ambarında geçirmeye karar verdiler. Burada Fransiskan rahibi kılığına girmiş bir grup, kralın üzerine çullanıp onu bıçakladı. Sabah bulunan cesedin üzerinde elli altı bıçak yarası olduğu söylenir.

WILLIAM WALLACE'IN İDAMI

1290'lı yıllarda I. Edward o zamanlar bağımsız bir krallık olan İskoçya'yı ele geçirmişti, fakat direnişle karşılaştı. 1297'nin Mayıs ayında William Wallace, bir İngiliz şerifini öldürerek direnişçilerin lideri olarak ortaya çıktı. Direnişin ana karakterlerinden biri haline gelen Wallace, 1298'de Falkirk'te yenilene kadar birçok zafer elde etti. 1303'te sürgünden İskoçya'ya dönen Wallace, ancak 1305'in Ağustos ayında yakalanabildi ve cinayet, kundakçılık, mal tahribatı ve kutsal değerlere hakaret suçlarından yargılanmak üzere Londra'da mahkemeye çıkarıldı.

Yargılanacağı Westminster Salonu'nda Wallace'ın alınına alay eder gibi bir defne tacı yerleştirildi ve suçlu bulunduktan sonra asılma, sürüklenme ve vücudunu dörde bölme cezalarına çarptırıldı. İdam yeri olan Smithfield'a giden dolambaçlı yol boyunca Londra halkının aşağılamalarına maruz kaldı. Smithfield'da Wallace asılıp nerdeyse ölmek üzereyken indirildi, kalbi ve bağırsakları sökülüp yakıldı. Daha sonra başı kesildi ve cesedi dörde bölündü. Kafası Londra Köprüsü'ne asıldı, vücudunun parçaları da halka açık bir kanalizasyonun üzerinde sergilenmek üzere Newcastle, Berwick, Stirling ve Perth'e gönderildi.

I. Edward İskoçya'yı yenmiş gibi duruyordu. Fakat 1306'da Wallace'ın yurttaşı Robert Bruce İskoçya kralı ilan

edildi. 1307'de I. Edward'ın ölümünün ardında tahta çıkan II. Edward başarısız bir lider oldu. 1314'te Robert, İngilizleri Bannockburn Muhareberesi'nde yenerek İskoçya'ya bağımsızlığını kazandı. İskoçya on sekizinci yüzyılın başlarına kadar bağımsız kaldı ve Wallace gerçek bir vatansever olarak anıldı.

II. EDWARD'IN KATLİ

II. Edward 1307'de tahta çıktı. Hükümdarlığının en dikkat çekici özellikleri, iç kargaşalar ve sevgilisi olduğu söylenen erkek gözdelelerine verdiği aşırı cömert hediyelerdi. Bu gözdelelerden biri, üç defa sürgün edilecek kadar İngiltere asillerinin gözünden düşen Piers Gaveston'du. Son olarak 1312'de geri döndüğünde kanun kaçağı ilan edilip yakalandıktan sonra başı kesildi. Edward'ın karısı Isabelle çeşitli oyunlarla oğullarını tahta çıkarmayı başardı. 1326'da Edward'ın son gözdesi Hugh Despenser da asıldı, sürüldü, vücudu dörde bölündü ve cinsel organı parçalandı. Nihayet Edward tahttan çekilmek zorunda kaldı ve çürümüş etle dolu bir çukurun içinde hücre hapsine mahkûm edileceği Berkeley Kalesi'ne gönderildi.

Kimse ziyaretine gelmedi ve 1327 yılının Ekim ayında Isabelle, Edward'ı idam etmesi için bir görevli gönderdi. Tarihçilerden biri ölüm sebebini boğulma diye aktarsa da, diğerleri anüsüne kızgın bir demirin sokulduğunu öne sürüyor. Çılgınlığının Berkeley Kalesi'nde hâlâ duyulduğu söylenir.

TAPINAK ŞÖVALYELERİNİN SONU

Tapınak Şövalyeleri olarak da bilinen Tapınak Tarikatı 1119'da Kudüs'te kurulmuştu ve kendilerini Kutsal Topraklar'daki Haçlı krallıklarını korumaya adanmış Hristiyan şövalye ve din adamlarından oluşuyordu. Tapınak Tarikatı ayrıca yüksek miktarlarda para ve toprak bağışı sayesinde büyük bir kazanç elde ederek Avrupa ötesi bir banka olmuştu.

Fransa kralı IV. Filip, tapınak bankacılarına bir servet borçluydu. Borçlarından kurtulmak için şövalyelerin hakkından ortaya atılan yolsuzluk dedikodularından yararlanarak tarikatı çökertmek istedi. 1307 yılının Eylül ayında Fransa'daki krala ait tüm görevlilere, şövalyelerin toplu tutuklamaları için hazırlanmalarını emretti. Olaylar 13 Ekim Cuma günü patlak verdi. Tarikatın Fransa'daki tüm mensupları tutuklandı ve mallarına el koyuldu. Yakalandıktan sonra şövalyeler açlığa ve işkenceye maruz kaldılar. Baskı altında tutularak tarikata girmek için İsa'yı reddedip resmine tükürdükleri ithamı da dahil olmak üzere tüm yalan yanlış suçlamaları kabul etmeye zorlandılar. Sonra çıplak bir şekilde daha kıdemli bir görevlinin önüne çıkarıldılar ve pek çok tacize maruz bırakıldılar. Birçoğu, başka tarikat üyeleriyle cinsel ilişki yaşadıklarını ve yanlış putlara taptıklarını da kabul etti.

1310 yılının Mayıs ayında tüm suçlamaları reddeden elli beş şövalye, Paris'in dışında diri diri yakıldı. 1312'de Filip, papayı şövalyeleri resmi olarak kınamaya ikna etmeyi başardı ve bir zamanlar krallar ve prenslere egemen olan tarikat yok oldu. 1314'te tarikatın büyük üstadı Jacques de Molay, Notre Dame Katedrali önünde kazığa bağlanarak yakıldı.

KARA ÖLÜM

1340'lı yıllarda Avrupa, tarihinin en yıkıcı salgın hastalığı olan büyük veba salgınıyla karşı karşıya kaldı. Net bir ölü sayısı vermek imkânsız olsa da 1420 yılına kadar kıta nüfusunun üçte birine düştüğü söyleniyor. Hastalığın Çin'den geldiği ve bir Moğol hanının kuşatma esnasında vebalı cesetleri mancırıyla şehrin içine atması sonucunda Kırım'da bulunan Cenovalı ticaret kolonisi Kefe aracılığıyla 1346'da Avrupa'ya ulaştığı düşünülüyor. 1348'e kadar salgın hızlı bir şekilde Avrupa'ya yayılmış, ancak bununla da kalmamış, Rusya'ya kadar ulaşıp Büyük Moskova Dükü'nün de canını almıştı.

Ölümün Dansı

Şehirlerde Salgın

Ölü sayısının en yüksek olduğu bölgeler Avrupa'nın sağlık koşulları iyi olmayan, kalabalık şehirleriydi. Aileler evlerindeki hasta akrabalarını terk ediyor, hastalar için veba evleri kuruluyordu ve cesetler topluca veba çukurlarına atılıyordu. Avrupa'nın Yahudi topluluğu salgın yüzünden suçlanıp ağır zulümlere maruz kaldı. 1349'da Strazburg'da şehrin Yahudilerinden 900'ü diri diri yakıldı. Papa VI. Clement, Yahudi düşmanlığının doğurduğu şiddete karşı durmaya çalıştıysa da başarılı olamadı.

Yüz binlerce hacı şehirden şehre gezip, sokaklarda yatıp, açık alanlarda toplanıp günah çıkarıyordu. Birçoğu da akan kanın Tanrı'nın öfkesini yatıştıracağına inanarak düğümlü halatlarla ya da ucu metal çivili sırimlarla çıplak tenlerini kırbaçlıyordu. Salgından sonra Avrupa, veba öncesi nüfusuna ancak 1600'lerde tekrar ulaşabildi.

DELİ CHARLES

1392 ile 1422 yılları arasında Fransa, İngiltere'yle Yüz Yıl Savaşları'nı yaşarken bir yandan Kral IV. Charles deliriyordu.

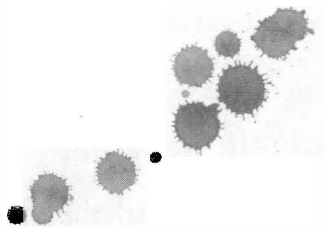
İlk Belirtiler

1392 yılının Ağustos ayında Charles'ın sanki aklını yitirmiş gibi "saçma sapan" kelimeler mırıldandığına ve "bir krala yakışmayan" açık saçık hareketlerde bulunduğu dair dedikodular yayılmaya başladı. Heyetiyle at binerken Charles kendisine yaklaşan bir cüzamlıdan rahatsız olmuş ve sonra da mızrağını indiren bir hizmetlinin çıkardığı ses yüzünden pa-

niğe kapılmıştı. Charles korkudan bir de kılıcını çekip kardeşine saldırdı ve zapt edilinceye kadar beş kişiyi ldrd. Olay sonrasında bir kaleye götürülen kral, orada iki gün boyunca belleğini kaybetmiş bir vaziyette kaldı.

Deliriş

İlk nöbetten sonra Charles sık aralıklarla delilik nöbetleri geiririyordu. 1395'te karısını ve çocuklarını tanıyamadığı yedi aylık bir dönem geçirdi. Armasını gördüğünde ortadan kaldırmaya çalışıp kral olmadığını ve isminin George olduğunu iddia ediyordu. Tüm enerjisini tüketene kadar sarayın içinde koşturduğundan kaçmaması için girişlere barikat kurulmuştu. Başka bir döneminde Charles beş ay boyunca yıkanmayı, tıraş olmayı ve kıyafetlerini değiştirmeyi reddetmişti. Sonunda temiz kıyafetler giymeye ikna edildiğinde vücudu çoktan iğrenç ıbanlarla dolmuştu. Charles 1422'de öldüğünde Fransa'yı İngiliz orduları tamamen kuşatmış, geniş topraklara sahip müttefik Burgonya Dklğ de düşman kontrolüne girmiş durumdaydı.

Jeanne d'Arc'ın Şehit Oluşu

1429'da İngilizler, Orleans'ı kuşattığında aynı zamanda bütün Fransa'yı istila etmek üzereydiler. Fransa'ya kurtuluşu, on yedi yaşında bir köylü kızı olan Jeanne d'Arc getirdi. Ona Fransa'yı İngiliz istilasından kurtarması gerektiğini söyleyen azizler ve meleklerin yanı sıra bir de gördüğü rüyalardan vahiy alan Jeanne, kralla görüşmek için saraya gitti. Kralı etkilemeyi başaran genç kız, Orleans'ın kurtuluşunun öncülüğünü yaparak Fransızlara savaşı tersine çevirebilmek için ilham vermişti.

1430'da Jeanne, Burgondlar tarafından yakalandı ve onu sapkınlık suçundan yargılayacak olan İngilizlere satıldı. 30 Mart 1431'de suçlu bulundu. Mahkeme "lepra ve sapkınlık hastalıklarına yakalanmış olduğunu" iddia ederek onu kiliseden aforoz etti. Jeanne bir direğe bağlanıp diri diri yakıldı. Kalıntıları iki kere daha yakıldıktan sonra külleri Seine Nehri'ne atıldı.

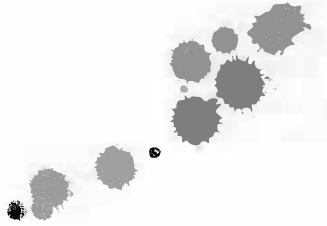
MACHECOUL CANAVARI

Breton şövalyesi Gilles de Rais, Yüz Yıl Savaşları'nda Jeanne d'Arc'la birlikte savaşan bir generaldi. Generalin yaşamı aynı zamanda karılarını öldüren, kana susamış bir asilin hayatını anlatan "Mavi Sakal" hikâyesine de kaynaklık etmiştir. Fakat gerçekte olanlar çok daha dehşet vericiydi.

1432'de amcası öldüğünde Gilles'e büyük bir miras kalmıştı. Yaklaşık bir yıl sonra Breton'a çekilip mirasıyla har vurup harman savurduğu bir hayat sürmeye başladı. Kimse onun

keyfi cinayetlere ve çocuk istismarına yelteneceğini düşünmemişti. Suç ortaklarıyla birlikte Machcoul'daki sarayına çocuklar getirmeye başladı. İlk kurban, şımartıp lüks yiyecek ve içeceklerle beslediği on iki yaşında bir oğlandı. Gilles oğlanı özel bir odaya aldırıp tecavüz etmiş, çığlıkları duyulmasın diye de boynundan asmıştı. Bu, bir defaya özgü bir uygulama da değildi, kafasını kopardığı veya boynunu kırdığı çocuklara defalarca aynı şeyi yapmıştı. Ölü bedenler üzerindeki tacizine cesetler soğuyana kadar devam ediyordu. Akabinde cesetler yakılıp kale hendeklerine veya lağım çukurlarına atılıyordu.

1436'da Gilles maddi sıkıntı çektiğinden para toplamak için kara büyü ve siyayla ilgilenmeye başladı. Büyülerinde kurbanlarının vücut parçalarını kullanıyordu. 1440 yılında cinayet dedikodularını duyan Breton Dükü, Gilles'i tutuklattı. Gilles mahkemede her şeyi itiraf etti ve ölüm cezasına çarptırıldı. 26 Ekim'de en az otuz beş kurbanın katili olarak asıldı. Gerçek rakamsa muhtemelen daha yüksekti.

Rönesans

MS 1450 - 1570

KAZIKLI VOYVODA

Konum olarak bugünkü Romanya'da bulunan Eflak Beyliği'nin prensi olan III. Vlad, aynı zamanda Bram Stoker'ın *Dracula* eserinin ardındaki tarihi kişiliktir. Her ne kadar vampirlikle alakası olmasa da saltanatı kesinlikle kanlıydı. 1431'de Transilvanya'da doğduğunda, "Ejder Vlad" olarak da bilinen babasından dolayı "Ejderin Oğlu" anlamına gelen "Dracula" lakabını aldı.

1456'da prens olduğunda Vlad'ın önemli sorunlarından biri, boyarların, yani Eflak'ın önde gelen soylu ailelerinin artan gücüydü. Bu problemine bulduğu çözümse çok vahşicedi. Boyarlar ve ailelerine ziyafet verdikten sonra yüzlerce boyar yakalanıp saray bahçesinde kazığa oturtuldu. Hayatta kalanlarsa zincire vurulup Vlad'ın saraylarından birinin inşaatında çalışmak zorunda bırakıldı. Kazığa oturtulmak, bilinen en acımasız infaz şekillerinden biriydi. Kurban, vücudu sivri bir kazığa geçirildikten sonra bazen saatlerce bazen günlerce acı içinde yavaş yavaş ölümü beklemeye bırakılıyordu.

Vlad, en büyük zalimliğini komşu topraklara yerleşmiş olan Saksonlara sakladı. Sık sık yerleşim alanlarına baskınlar düzenleyip köyleri büsbütün yakıp halkı katlediyordu. Bazı-

Dikey şekilde kazığa oturtulma

ları kazığa geçirilirken diğerleri bellerine kadar gömüldükten sonra vuruluyordu. Kimseye merhamet gösterilmiyordu. O zamana ait tarihi bir belgeye göre “hiçbir ayrım yapılmadan yaşlı-genç, kadın-erkek her kim varsa kazığa oturtuluyordu”. Annelerin göğüsleri kesilip bebeklerinin kafası oluşan yaraya bastırılıyordu. Diğerleri de diri diri yakılıyor ya da “salatalık gibi doğranıyordu”. Vlad ayrıca çocukları kızartıp “annelerini çocuklarını yemeye zorluyordu”.

BİZANS

İMPARATORLUĞU'NUN SONU

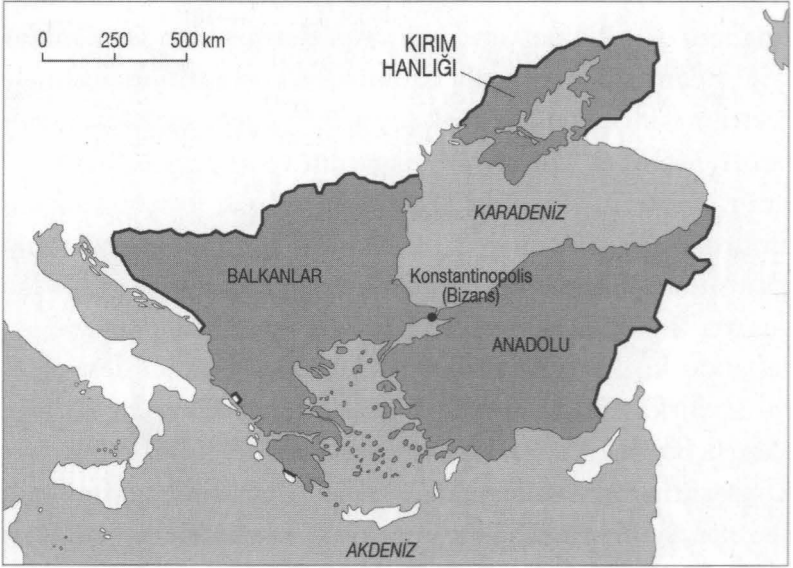
1453 yılına gelindiğinde Bizans İmparatorluğu, topraklarını Anadolu'dan Balkanlara kadar genişletmiş olan Osmanlılar tarafından tamamen istila edilmişti. Konstantinopolis'in ele geçirilmesini engelleyen tek şey şehrin güçlü surlarıydı. Sultan II. Mehmet, Hristiyan inancının ve imparatorluk itibarının merkezi olan şehri almaya kararlıydı. 100.000 kişilik bir ordunun yanı sıra aynı büyüklükte bir donanmaya sahip olan sultan, Konstantinopolis'i hem karadan hem denizden kuşattı. Son Bizans imparatoru XI. Konstantin'in ise yalnızca 8.000 kişilik bir garnizonu ve birkaç yabancı destekçisi vardı. Birkaç ön saldırının sonrasında 29 Mayıs'ta Türkler kararlı bir şekilde taarruz ederek surları geçti. İmparator Konstantin karşı saldırıya geçmeye çalışırken hayatını kaybedince şehir Türk ordusuna karşı tamamen savunmasız kaldı.

Konstantinopolis'in Yağmalanması

Mehmet adamlarına şehri yağmalamak için üç gün izin verdi. Erkek, kadın, çocuk ayırt etmeden sokakta her kimi gördülerse öldürdüler. Saraylar, kiliseler ve kutsal binalar talan edildi. Birçok rahip ve rahibe yakalanmamak için kendilerini kuyuya attı. Kayıtlara göre şehirde "yağmur yağar gibi kan akıyordu" ve cesetler denizde "karpuz gibi" yüzyordu. Toplamda 4.000 asker ve sivil öldürülmüştü.

Mehmet, 21 Haziran'da Konstantinopolis'ten çıktı. Atıyla enkazların arasından geçerken gördüğü tahribattan gözleri dolmuş, şehri tekrar inşa edeceğine yemin etmişti.

Dediği gibi de oldu; zira 1481’de saltanatı sona erdiğinde şehrin muhteşem mimarisi yeniden canlanmış ve nüfus dörde katlanmıştı.

II. Mehmet'in hükümdarlığı altında Osmanlı İmparatorluğu

RODRİGO BORJA'NIN YÜKSELİŞİ

Rönesans döneminde papalar sadece ruhani liderler olmakla kalmıyordu; aynı zamanda İtalya'nın merkezindeki büyük bir bölgeyi kapsayan Papalık Devletleri'ni yöneten güçlü ve laik yöneticilerdi. Şiddete, kavgaya ve ahlaksızlığa da aşinalardı. Rodrigo Borja ismiyle doğmuş olan VI. Aleksander da istisna değildi.

Rodrigo'nun arkasında, ilk Borja papası olan amcası III. Callistus'un desteği vardı. Yirmi beş yaşındayken kardinal oldu, Valencia piskoposluğuna atandı ve çok kazançlı olan

hâkim yardımcılığı görevine getirildi. Rodrigo, rüşvet alarak ve ensest ilişkileri yasallaştıran sahte belgeler düzenleyerek büyük bir servete kavuştu. Masraflı cümbüşler düzenlediği için kötü bir şöhreti vardı ve bir çağdaşı tarafından da “cinsel isteği durmayan” bir adam olarak tanımlanıyordu. Öyle ki Papa II. Pius tarafından “çağın en terbiyesiz genç adamları” gibi davrandığı için de azarlandı.

1473 yılında bir seyahatten Valencia’ya dönen Rodrigo gemisiyle Toskana kıyılarına vurdu. Pisa’da toparlanmaya çalışırken Vannozza dei Cattanei adında ünlü bir fahişeyle tanıştı. Bu kadın onun en uzun süreli metresi oldu ve ona dört çocuk doğurdu. 1492’de Rodrigo, papayı seçmek için toplanan kardinallerin en az on üç tanesine rüşvet vererek papa olup VI. Aleksander ismini aldı.

Papa VI. Aleksander ve Çocukları

Aleksander ilk iş olarak on sekiz yaşındaki oğlu Cesare’yi kardinal yaptı. Sadist bir yanı olan Cesare, suçluları hedef tahtası olarak kullanmasıyla biliniyordu. Ayrıca papalığa ait orduların iradesini üstlenen ağabeyi Giovanni’den de nefret ediyordu. Bu durum, Giovanni’nin Cesare’nin metresini baştan çıkarmasıyla daha da karıştı.

1497’de Giovanni, Cesare ile birlikte annelerinin evinde akşam yemeği yedikten sonra ortadan kayboldu. Ağabeyinin bıçak yaralarıyla dolu cesedi Tiber Nehri’nde bulunduktan sonra Cesare kardinallikten memnuniyetle istifa edip ağabeyinin görevine geçti ve sonrasında İtalya’nın kuzeyinde küçük bir bölgede başarılı ve paralı bir ordu komutanı oldu.

Borjalar hakkındaki skandallar bitmek bilmiyordu. Aleksander ve kızı Lucrezia’nın yanı sıra Lucrezia ve erkek kardeşleri arasında da ensest ilişkiler olduğu söyleniyordu. 1500’de

Cesare, Lucrezia'nın kocası Napoli kralının oğlu Alfonso'nun öldürölmesini sağladı; çünkü Cesare, Fransızlarla Napoli'ye karşı bir birlik kurmuştu. Cesare'nin adamları Alfonso'ya saldırıp onu bıçaklamaya kalkıştılar, fakat başarılı olamadılar. Alfonso kurtulduktan sonra yaraları iyileşse de, yatağında dinlenirken boğularak öldürölülecekti.

1501'de Cesare, Vatikan'da, Kestane Şölenu olarak da bilinen ve daha sonra kötü hatırlanacak bir eğlence düzenledi. Yerler kestaneyle doluydu ve aralarında Aleksander ve Lucrezia'nın yanı sıra birçok fahişenin de bulunduğ u çıplak misafirler, çiftleşmeden önce sürüne sürüne kestane topluyorlardı.

1503'te zehirlendiğ i söylenen Aleksander, bağırsak kanaması ve ateş nedeniyle öldü. Cesedi o kadar şişmişti ki tabutun içine güçlölkle yerleştirildi. Dört yıl sonra Cesare İspanya'da savaşırken hayatını kaybetti, Lucrezia ise 1519'da doğumda meydana gelen komplikasyonlar nedeniyle öldü.

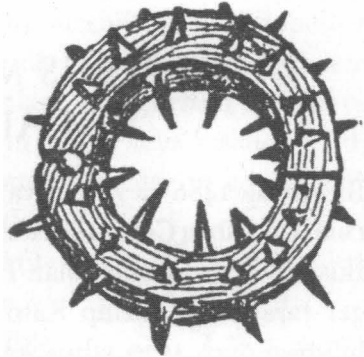
İSPANYOL ENGİZİSYONU

İspanyol Engizisyonu olarak da bilinen Kutsal Makam'a ait Engizisyon Mahkemeleri, 1480'de İspanya'da aykırı düşüncelerle mücadele etmek ve dinden dönenlerin kökünü kazımak için kurulmuştu. Bu mahkemeler, Katolik tutuculuğ u holliganca ve gaddarlıktan çekinmeyerek savundukları için insanların korkulu rüyası haline gelmişlerdi.

İspanyol Engizisyonu'nun Hücreleri

Din değıştirenler ve kâfirler tutuklandıklarında sorgulanmak üzere nezarete yollanıyordı. Mahkûmlar, çoğu zaman ağızları tıkanarak zincirleniyor ya da pis yerlerde yatırılıp aç bırakılıyordu. Direnen zanlılar, kafalarını dik bir konumda tutan ve *pie de amigo* adı verilen bir çatalla cezalandırılıyordı. Ama bu sadece başlangıçtı; uygulamanın en korkunç bölümü sorgu odasıydı. Dini kurallar, Engizisyon'un sorgu sırasında kan dökmesini yasaklıyordu. Fakat mahkemenin isminden bile o kadar korkuluyordu ki, mahkûma suçunu itiraf ettirmek için "işkence aletlerinin önüne çıkarmak", yani *conspectu tortorum* yapmak yeterli oluyordu.

Bütün zanlılar işkence başlamadan önce soyuluyordu. Bazıları *garrucha*'ya, yani ayaklarda ağırlıklarla bileklerden asılma yöntemine maruz kalıyordu. Kurbanlar makara düzeneğiyle eklemeleri yerinden çıkana kadar yavaşça çekiliyorlardı. Bazılarına ise *potro* yöntemiyle, yani eti kesen ip-lerle yavaş yavaş askıya asılarak işkence ediliyordu. Ama muhtemelen en kötüsü, basınçlı suyla sorgulamaya benzeyen *toca*'ydı. Kurban eğimli bir masaya yatırılıyor, ağız keten parçalarıyla tıkanılıyordu. Sonrasında boğulma etkisi yaratmak için yüzüne, burnuna ve boğazına yavaşça su boşaltılıyordu.

İşkence aletleri: kurban askıda gerilirken boyna saplanan İspanyol tasması

Auto-da-Fé

Kurbanlar, Engizisyon nedeniyle son bir aşağılanmaya maruz kalabiliyordu. *Autos-da-fé*, yani "imana gelme", şehir meydanlarında yapılan ve büyük kalabalıkları etrafında toplayan, halka açık mahkemelerdi. Kayıtlara göre Sevilla'da yapılan mahkemelerden birine 100.000 kişi katılmıştı. Buradaki sanıklar suçlarını tasvir ederken cüppe giyip *coraza* denilen piskoposluk tacını takmak zorundaydı. Bazıları *verguenzayla* cezalandırılıyordu, yani bellerine kadar soyulup işledikleri suçun simgesini ellerinde taşıyarak bir tellal eşliğinde şehrin sokaklarında dolaştırılıyorlardı. Daha talihsiz olanlar ise yakılarak idam ediliyordu. Bunun için şehrin eteklerinde odun kömürü, çalılıklar veya çırallardan oluşan bir ateş yığını hazırlanıyordu. Ölüm sebebi çoğunlukla karbonmonoksit zehirlenmesi ya da boğulma olsa da bazıları yavaşça ve acı çeke çeke yanıyordu.

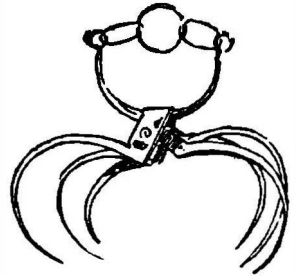
MALLEUS MALEFICARUM VE CADİ AVLARI

İlk olarak 1486'da Almanya'da yayımlanan *Malleus Maleficarum* (*Cadıların Çekici*) korkunç bir işkence akımına ilham oldu. İkisi de engizisyoncu olan Heinrich Kramer ve James Sprenger tarafından yazılıp Katolik Kilisesi tarafından onaylanan bilimsel eser, 1520 yılına kadar on dört baskı yaptı. Ağırlıklı olarak kadınlara odaklanan kitap, kadınların cadılığa daha meyilli olması, cadıların güçleri ve aynı zamanda onlar için en uygun cezalandırma yöntemleri gibi konuları ele alıyordu. Kitabın önerisi, faillerin vücutlarının soyulup tıraş edildikten sonra Şeytan'a hizmet etmeye yeminli olduklarını gösteren bir iz olup olmadığının kontrol edilmesi yönündeydi.

Cadıların yakılması

Eğer şüpheli suçunu itiraf etmiyorsa sorgulanıp işkence görüyordu. *Malleus Maleficarum*, birçok cadının, Şeytan'ın yardımıyla işkenceye uzun süre dayanabildiğini de öne sürdüğünden sorgulamalar çok uzun sürebiliyordu. Şüpheliler kırbaçlanıyor ve sorgu yargıçlarına zarar vermemeleri için yakılan cadıların küllerinden yapılan "cadı çorbası" nı içmeye zorlanıyorlardı. Vücutlarına kızgın demir veya kısıkaçlar, kükürde batırılmış yanan tüyler, kanatlı vidalar ve göğüslerini parçalamak için kullanılan, keskin metalden yapılmış, "örümcek" denilen çatallar gibi işkence aletleriyle işkence ediliyordu. Cadı avı, özellikle on altıncı yüzyılın sonlarında ve on yedinci yüzyılın başlarında yoğun olmak üzere tüm Avrupa'da yaygın bir şekilde uygulanıyordu. On binlerce suçsuz kadın ve birkaç erkek işkence görüp idam edildi.

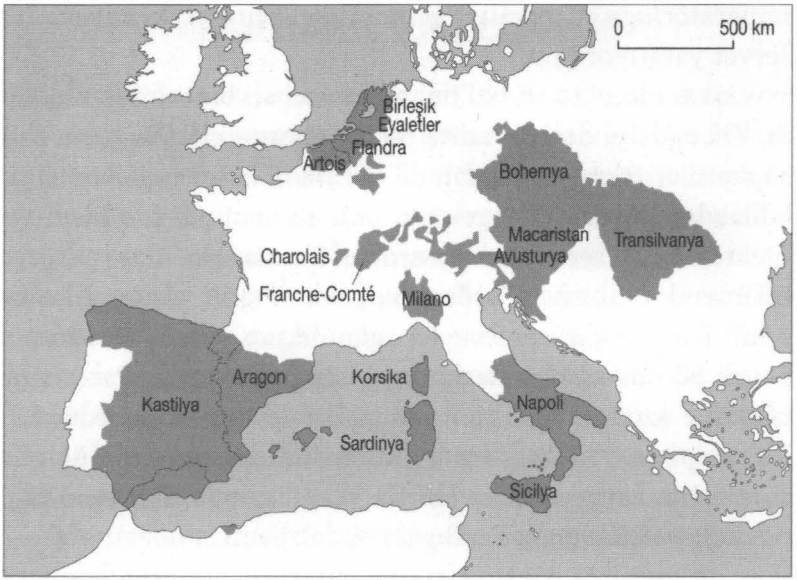
Göğüsleri parçalamak için kullanılan "örümcek"

DELİ JUANA

Juana, Aragon ve Kastilya krallıklarını bütün bir İspanya Krallığı şeklinde birleştiren kraliyet çifti Fernando ve Isabel'in üçüncü çocuğuydu. 1496'da Juana, Yakışıklı Filip lakabıyla anılan, Burgonya'nın Habsburg Dükü'yle evlenmek için Flandra'ya gitti. Evlilikleriyle dünya tarihinin en büyük imparatorluklarından biri kurulacaktı. 1498 yılında Juana'nın kendisinden büyük iki kardeşi ölünce Juana İspanya'nın varisi oldu. Fakat Filip, kendisine sadık kalan Juana'yı sürekli aldatıyordu.

1502'de Filip ve Juana İspanya'ya seyahat ettiler. Ama Filip seyahatten yalnız başına dönüp Juana'yı evde hapis bırakmış ve öfkeden deliye döndürmüştü. 1504'te Juana Flandra'ya döndükten sonra Filip'in bir nedimeyle flörtleştiğini görünce gururu incindi. Hakaretler yağdırarak kadının üstüne çullandı ve nedimenin saçını kestirmek istedi. Öfkelenen Filip, karısını yeniden odasına kapattırdı. Aynı yılın Kasım ayında Isabel hayatını kaybetti ve 1506'da Juana ve Filip Kastilya'yı yönetmek için İspanya'ya yerleşti. Juana'nın babası Fernando ise Aragon kralı olarak kaldı.

Aynı yılın Eylül ayında Filip aniden ateşlenerek öldü. Juana kocasının mumyalanmış bedeninin yanından ayrılmayı reddetti ve naaş İspanya'nın merkezinde yer alan Tordesillas'taki bir manastıra defnedilene kadar başında bekledi. Juana'nın akıl sağlığı ülkeyi yönetmeye uygun olmadığı ve oğlu Charles da çok genç olduğu için Fernando tekrar Kastilya hükümdarı oldu ve akabinde Juana'yı kocasının bulunduğu manastıra kapattırdı. 1516'da Charles İspanya kralı olduğunda bile Juana hapis hayatı sürmeye devam etti. Çoğu zaman konuşmayı, yemek yemeyi ve yıkanmayı reddediyordu ve giderek daha da paranoyaklaşmıştı. Öldüğü yıl olan 1555'e kadar onu huzurlu kılan tek şey Filip'in mezarına bakıp ruhuna dua etmek oldu.

V. Charles'ın hükümdarlığı altında birleşen Habsburg toprakları

1000 PARÇAYA BÖLÜNEREK ÖLMEK

1505'ten sonra Ming Hanedanı'ndan, zevk düşkünü İmparator Zhengde, Çin hükümdarı oldu. Haremi o kadar büyüktü ki, saraya sığmıyordu ve sıkıcı yönetim meseleleriyle harem ağalarının ilgilenmesinden de gayet memnundu. Harem ağaları imparatorluk sarayında idare görevlileri ve yetkilileri olarak görev alan önemli şahıslardı.

Saraya yön veren harem ağası grubu, "Sekiz Kaplan" lakabıyla anılıyordu. Liderleri, sarayda bir meslek edinebilmesi için çocukken hadım edilen ve sonrasında keskin zekası ve güzel konuşma kabiliyetiyle rütbe basamaklarını hızla çıkan Liu Jin'di. Aralarından birçoğu, Liu Jin'in gücünden rahatsızdı ve görevden alınması için planlar yapıyordu; fakat Liu Jin bir yandan düşmanlarını acımasızca yok ederken, diğer yandan

imparatorluğa ait paraları zimmetine geçirerek kendisine bir servet yaratıyordu.

Ne var ki, 1510'da Liu Jin'in kariyeri acı bir şekilde sonlandı. Zhengde'yi devirip tahta bir akrabasını çıkaracağına dair söylentiler çıkmıştı. Akabinde Liu Jin'in evinde gizlenmiş silahlar bulununca Zhengde'nin onu en canî şekilde idam etmekten başka seçeneği kalmamıştı. Bunun için "1000 parçaya bölünerek öldürmek" anlamına gelen *lingchi* yöntemi kullanıldı. Kurban bir çerçeveye bağlandıktan sonra vücudunun belirli bölümleri bıçaklarla parçalara ayrılıyordu. Parçalama işlemine kurban öldükten sonra da devam ediliyordu. Liu Jin'nin planı o kadar hain bulunmuştu ki, *lingchi*'nin üç gün sürmesine karar verildi. Liu Jin ikinci günde ölmesine rağmen olay tarihe en uzun *lingchi* olarak geçti.

György Dózsa'nın Ölümü

On altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır komşusuydu. 1514'te Papa, savaşıma söz veren her köylünün kölelikten kurtulacağını vaat ederek Osmanlı'ya karşı Haçlı Seferi başlattı. Özgürlük isteyen köylüler paralı Macar askeri György Dózsa önderliğinde bir ayaklanma başlattılar. Başta başarılı olsalar da köylü ordusu sarayın ve soyluların gücü karşısında yenik düştü. Dózsa diğer isyancı liderlerle birlikte yakalandı ve kızgın demirden bir tahta oturtuldu, başına da akkor demirden bir taç takıldı. Yoldaşları da onu parçalayıp etini yemeye zorlandı. Dózsa'nın ölümünden sonra yetkililer ayaklanmayı rahatça bastırdı.

TAPINAK KATLIAMI

1519'da İspanyol istilacılarının lideri Hernan Cortes, ordusuyla birlikte Meksika'ya ulaştı ve günümüzde Meksiko bölgesinde bulunan Aztek başkenti Tenochtitlan'a ilerledi. İmparator II. Montezuma tarafından karşılandıktan sonra kendisine askerleri için garnizon olarak kullanabileceği bir saray verildi. Zamanla Azteklerle İspanyollar arasındaki gerginlikler artınca Cortez'in gitmesini isteyen sesler yükseldi. Bunu önlemek için İspanyollar, Montezuma'yı hapsetti. Bu arada Cortez'in yetki sınırlarını aştığını düşünen İspanya valisi de Cortez'le görüşmek üzere bir heyet gönderdi. Akabinde yetki Cortez'den yardımcısı Pedro de Alvarado'ya geçti.

Montezuma, dini bir bayram olan Toxcatl kutlamalarının yapılabilmesi için Alvarado'dan izin istedi. 10 Mayıs'ta yüzlerce insan ana tapınakta toplandı. Törene katılanlar, değerli taşlar ve boncuklarla süslü kıyafetler giymişti ve merasim dansları ediliyordu. Tam o anda Alvarado birkaç düzine askerle tapınağa gelip çıkışların kapatılmasını emretti. Sonrasında yüzlerce insanın katliamı gerçekleşti. Baş ve kolları kesilen ilk kurban, dansı yönlendiren davulcuydu. Bazı Aztekler ölü taklidi yapsa da kıpırdadıkları anda katledildiler. İstilacılar tapınak alanından kurtulan olup olmadığından emin olmak için etrafı kolaçan ederken "kan ve organ kokusunun havayı kirlettiği" söylenir.

Kimileri Alvarado'nun İspanyollara karşı bir ayaklanmayı önlediğine, kimileriye Azteklerin zengin geleneklerini kışkırdığına inanıyor. Katliam, İspanyolları Tanochtitlan'dan çıkmaya zorlayan bir tepkiye neden olduysa da, Ağustos'ta geri dönüp bu sefer şehri tamamen ele geçirdiler.

STOCKHOLM KATLİAMI

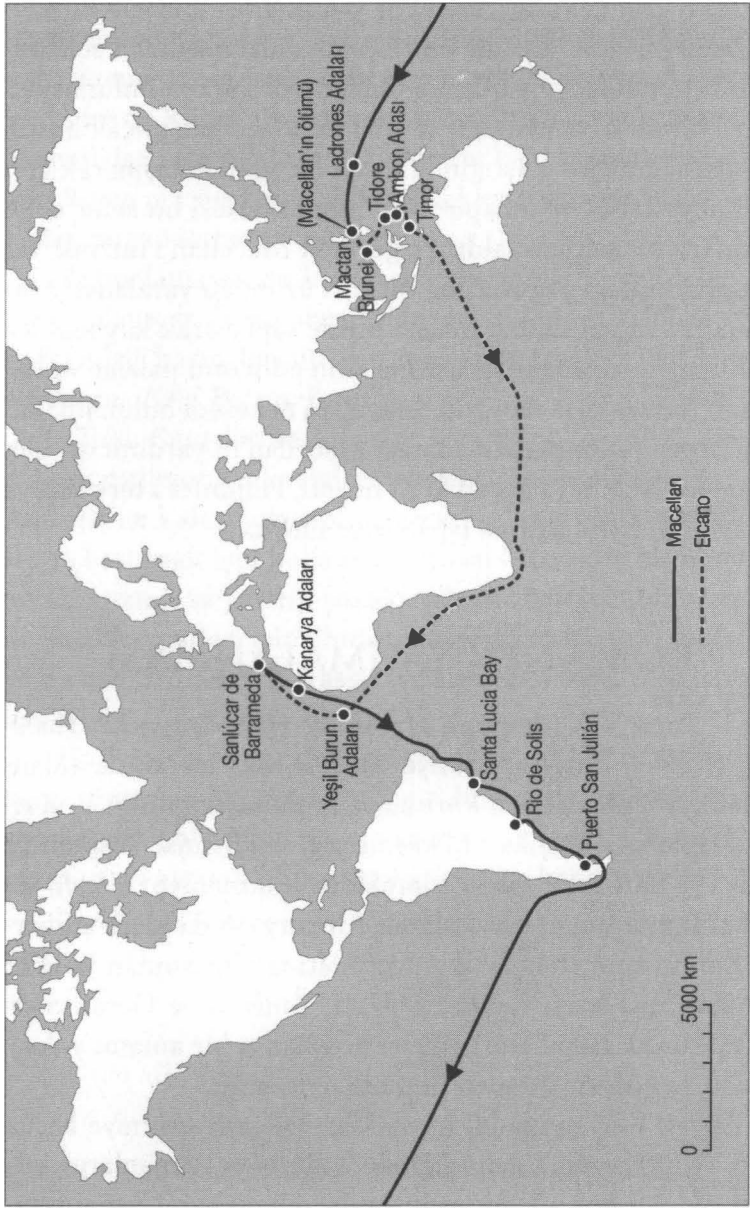
1520'de İsveç, Danimarka'yla birleşmekten yana olanlarla bu fikre karşı olanlar olarak ikiye bölünmüş durumdaydı. Aynı yıl Danimarkalı II. Christian saldırıya geçti ve Kasım ayında Stockholm'de kral ilan edildi. Yeni kral, kendisine karşı olanlara af sözü vererek, onları akşam yemeğine davet etti. Fakat bu aslında onları yakalamak için yapılan bir oyundu. Aralarında piskoposlar, soylular ve kamu görevlilerinin de bulunduğu seksen iki kişinin bir kısmı asılırken bir kısmının da başları vuruldu. Akabinde cesetleri topluca yakıldı.

Fakat katliam ters tepti ve uygulanan şiddetin karşısında dehşete düşen İsveç halkı, sözü geçen bir soylu olan Gustaf Vasa'nın desteğiyle ayaklandı. Christian'a karşı verdiği iki yıllık savaşın sonunda Gustaf 1523'te kral ilan edildi. Gustaf, İsveç'i bağımsızlığına kavuşturarak Avrupa'da çok etkili bir ülke olmasını sağladı.

MACELLAN'IN SON DİRENİŞİ

Ferdinand Macellan, Dünya'nın etrafını ilk kez gemiyle dolaşmayı başaran İspanyol keşif heyetinin lideriydi. 1521 yılının Mart ayında heyet Filipinler'deki Cebu Adası'na ulaştı. Macellan, sözü geçen ve Katolikliğe döndükten sonra diğer yerli liderlere de aynısını yapmalarını emreden bir kabile reisiyle arkadaşlık kurdu. Karşı koyan tek kişi, yakınlardaki Mactan Adası'nın lideri Lapu-Lapu'ydu.

Macellan'ın adamları Lapu-Lapu'nun başkentini yağmalayıp haraç vermeye zorladılar. Lapu-Lapu haracın tamamını ödemeyi reddedince Macellan ve kırk sekiz adamı kendisini cezalandırmak için Mactan'a doğru gemiyle yola çıktı. Lapu-Lapu'nun 1.500 kişilik ordusu ise onları bekliyordu. Macellan

Dünya'nın etrafını gemiyle dolaşan Macellan'ın sefer haritası

saldırıya geçince Lapu-Lapu saldırganları iç kısımlara çekmek için geri çekildi. Tehlikede olduklarını anlayan Macellan genel bir geri çekilme emri verdi. Adamlarından sekiziyle birlikte tahliyeye yardımcı olmak için karada bulunurken zehirli bir okla bacağından yaralandı. Macellan, ancak bütün adamları gemilere ulaştığında yaralı bir şekilde taşınarak geri çekilmeyi kabul etti. Lapu-Lapu'nun askerleri bu sefer daha da kararlı bir şekilde saldırıya geçerek Macellan'ı mızrak, taş ve toprak topağı yağmuruna tuttu. Yüzünden yaralanan Macellan, mızrağını saldırganların birine saplayarak kaybedince Lapu-Lapu'nun adamları üstüne akın edip onu palalar ve kamıştan mızraklarla öldürdü. Macellan'ın cesedi bulunamadı.

Çarpışma sonrasında idaresi Macellan'ın yardımcısı Juan Sebastián Elcano'ya geçen keşif heyeti, Filipinler'i terk etti ve 1522 yılının Eylül ayında İspanya'ya ulaştı.

ROMA'NIN YAĞMALANMASI

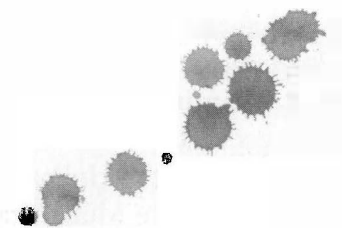
1524'te Papa VII. Clemens, Habsburg Hanedanı'ndan Habsburg Kralı V. Karl'ın (İspanya Kralı I. Karl olarak da adlandırılır) güçlenmesinden korkmaya başlamıştı; çünkü V. Karl hem İspanya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Napoli ve Sicilya'yı kapsayan geniş topraklara hükmediyor, hem de Kutsal Roma İmparatoru olarak Almanya'yı da idare ediyordu. Karl'ın tüm İtalya'yı kontrolü altına almasından korkan Clemens, ona karşı Fransa, Milano, Venedik ve Floransa'yla ittifak kurdu. Fakat Karl'a karşı koymanın bir anlamı yoktu; ordusu, kendisine direnen herkesi yeniyordu.

Ancak Karl'ın maddi kaynakları yetersiz gelmeye başlamıştı ve 1527 yılına gelindiğinde Lüteriyan Almanların bile dahil olduğu çok uluslu ordusunun ödemelerini yapamayacak haldeydi. Ordudakiler ayaklandı ve kayıplarını şehri yağ-

malayarak telafi edebilmeleri için kumandanları Charles de Bourbon'u kendilerini Roma'ya götürmeye zorladı. 6 Mayıs'ta 20.000 isyankâr asker, sadece 8.000 kişilik garnizona sahip olan Roma'ya saldırdı. Saldırı esnasında Bourbon hayatını kaybetse de Roma'nın savunması kırılmıştı. Papa'nın İsviçreli Muhafızları, Aziz Petrus Bazilikası'nı kahramanca savunarak ona Roma'nın dışındaki Aziz Melekler Kalesi'ne kaçabilecek kadar zaman kazandırmışlardı.

Yağmalama o âna kadar gerçekleşenler arasında en acımasız olanıydı. İsyancılar önüne gelen herkesi öldürüyor ve halka gizli hazinelerinin yerlerini göstermeleri için işkence ediyordu. Aziz Petrus Bazilikası'nda 500 kişi ana mihrapta öldürüldü. Saraylar ve kiliseler soyuluyor, papalığa ait mezarlara giriliyor ve kutsal emanetler tahrip ediliyordu. Aziz Andrew'un kafası yere atılmış ve askerlerden biri, çarmıhtaki İsa'ya batırmak için kullanılan Kutsal Mızrak'ın bir parçasını kendi mızrağına geçirip sokaklarda gezdirmişti. Lüteriyenler de bazilikayı atları için ahıra çevirmişti. 10 Mayıs'a kadar devam eden katliamda bin asker ve yirmi beş bin sivilin hayatını kaybettiği söyleniyor.

Haziran'da Papa, Habsburglara teslim oldu. Yağmalama olayı dinine sadık olan Karl için bir utanç kaynağı olsa da sonucunda İtalya'daki baskın güç olarak kaldı, papayı da bo-yunduruğu altına alarak yine kârlı çıkan kendisi oldu.

Yamyamlara Yem Olan Kaşif

Giovanni da Verrazzano, Atlas Okyanusu'nu ve Büyük Okyanus'u birbirine bağlayan bir deniz yolu olan Kuzeybatı Geçidi'ni araştıran, Fransızların hizmetinde bir kâşifti. 1524'teki ilk seferinde Verrazzano, Carolina kıyılarını keşfettikten sonra Newfoundland'e doğru yol aldı, fakat geçidi bir türlü bulamıyordu. Ertesi yıl Brezilya'ya seyahat etti ve dönerken yanında çok sayıda değerli kıızılağaç getirdi. 1528'de son seferine çıkıp Florida'yı ve Bahamalar'ı keşfettikten sonra Guadalupe olduğu düşünülen bir adanın yakınlarına demir atıp kıyıya çıktı. Mürettebatı daha ne olup bittiğini anlamadan bir grup Karayip yerlisinin saldırısına uğradı ve öldürülüp yendi.

MÜNSTER AYAKLANMASI

1517'de Martin Luther, Kutsal Roma İmparatorluğu'nda yayılmaya başlayan Protestan Reformu'nu alevlendirecek, doksan beş maddeden oluşan bildirisini yayınladı. Sonrasında birçok yeni tarikat oluşmaya başladı. Tarikatlar arasında en radikal görüşlere sahip olan topluluk, vaftizi yetişkinlere uygulayan Anabaptistlerdi. İmparatorluğa ait oluşumlardan çoğu hemen hemen bağımsız olduğundan pek çok insan Protestanlığa döndü. Bu bölgelerden biri de sözde Katolik bir piskopos tarafından yönetilmesine rağmen 1533'te Lüteriyan olan Almanya'nın kuzeybatısındaki Münster şehriydi.

Fakat Münster, Anabaptistlerin yuvası olan Hollanda'nın yakınlarındaydı. Sözü geçen tarikatın taraftarları şehri kontrol altına almaya başladı ve 1534'te Hollandalı Jan Matthys ve Jan Bockelsen gücü ele geçirince Münster teokrasiye dönüştü. Kıyamet koptuğunda sadece Münster'in kurtulacağı ilan edildikten sonra Katolikler ve Lüteriyanlar şehirden atıldılar

ve Anabaptizme dönmeyenler ölümle cezalandırıldı. Halk, nakit parasını ve değerli eşyalarını teslim etmek zorunda kaldı. Ayrıca İncil dışında bütün kitaplar yakıldı.

Bu sırada Katolik piskopos, Münster'i kuşatmak için bir ordu görevlendirdi. Mart ayında Matthys öldürülünce Bockelsen tek başına lider oldu. Kendisini kral ilan ettikten sonra on beş eş alarak çokeşliliği yürürlüğe soktu ve kavga etmek gibi basit suçları bile ölümle cezalandırmaya başladı. Bir yandan da piskoposun ordusu, Münster'i abluka altına alıp genel açlığa yol açarak kuşatmayı sertleştirdi. Haziranda sürpriz bir saldırı gerçekleştirerek şehri aldılar. Bockelsen yakalandıktan sonra zincirlenip yörenin sokaklarında dolaştırıldı. 1536 yılının Ocak ayında yanında başka iki liderle birlikte işkence edilip kızgın demirle öldürülmek üzere Münster'e iade edildi. Parçalanmış bedenleri kafesler içinde kilise kulesinden sarkıtıldı. Cesetler çoktan çürümüş olsa da, kafesler hâlâ kulede asılı durmaktadır.

VIII. HENRY VE İNGİLTERE KİLİSESİ

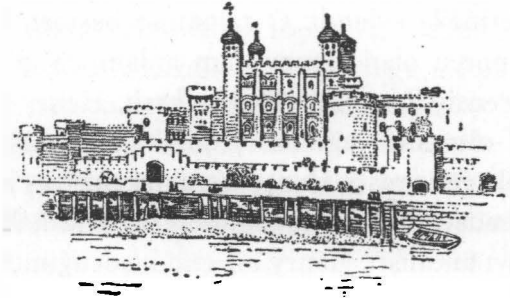
VIII. Henry, 1509'da kral olup ağabeyinin dul bıraktığı Aragonlu Catherine'le evlendi. O zamanlar besteci, öğrenci ve azimli bir sporcu olan Henry, tam anlamıyla gösterişli bir Rönesans prensiydi. 1519'da Fransa kralı, Henry hâlâ "genç ve yakışıklı" olmasına rağmen "yaşlı ve pörsümüş bir karısı" olduğunu dile getirmişti. Henry ise daha çok beş hamileliğin sonucunda sadece bir kız çocuğunun hayatta kalabilmiş olmasına kafayı takmıştı. Henry bir erkek çocuğunun olmasını çok istiyordu ve 1520'li yılların sonuna doğru kralın arzuladığı birçok kadının aksine evlenmeden ilişkiye girmeyi reddeden Anne Boleyn'e âşık oldu.

Anne'le evlenebilmek için Henry'in, ancak papanın evliliğini iptal etmesiyle gerçekleşebilecek bir boşanmaya ihtiyacı

vardı. Fakat Catherine'nin yeğeni İmparator V. Karl, Roma Yağması'ndan sonra Papa'yı resmen avucunun içinde tuttuğu için bu boşanma imkânsız gözüküyordu. 1532'de Parlamento, Henry'yi İngiltere Kilisesi'nin dini lideri kabul eden ve böylece ülkeyi Roma'dan ayıran bir yasayı kabul etti. Sonunda Henry, Catherine'den boşanıp Anne'le evlenebildi.

Anne'in İdamı

Çok farklı olsalar da temel bir konuda Catherine'le Anne'in kaderi bir noktada kesişecekti. İkisi de Henry'ye yalnızca kız çocuğu verebildiler. 1536 yılının Ocak ayında Anne ikinci bir düşük yaptı. Ceninin erkek olduğu öne sürülünce Henry olayı, Anne'le olan evliğin lanetli olduğunun göstergesi olarak algıladı. Anne birkaç hafta içerisinde zina ve ensestle suçlanıp Londra Kalesi'ne hapsedildi ve ölüme mahkûm edildi. Sözde âşığı olan beş kişi ve erkek kardeşi de idam edildi. Anne'in halktan bir kimse tarafından idam edilmemesi için Fransa'dan bir kılıç ustası getirildi ve başı tek bir hamleyle kesildi.

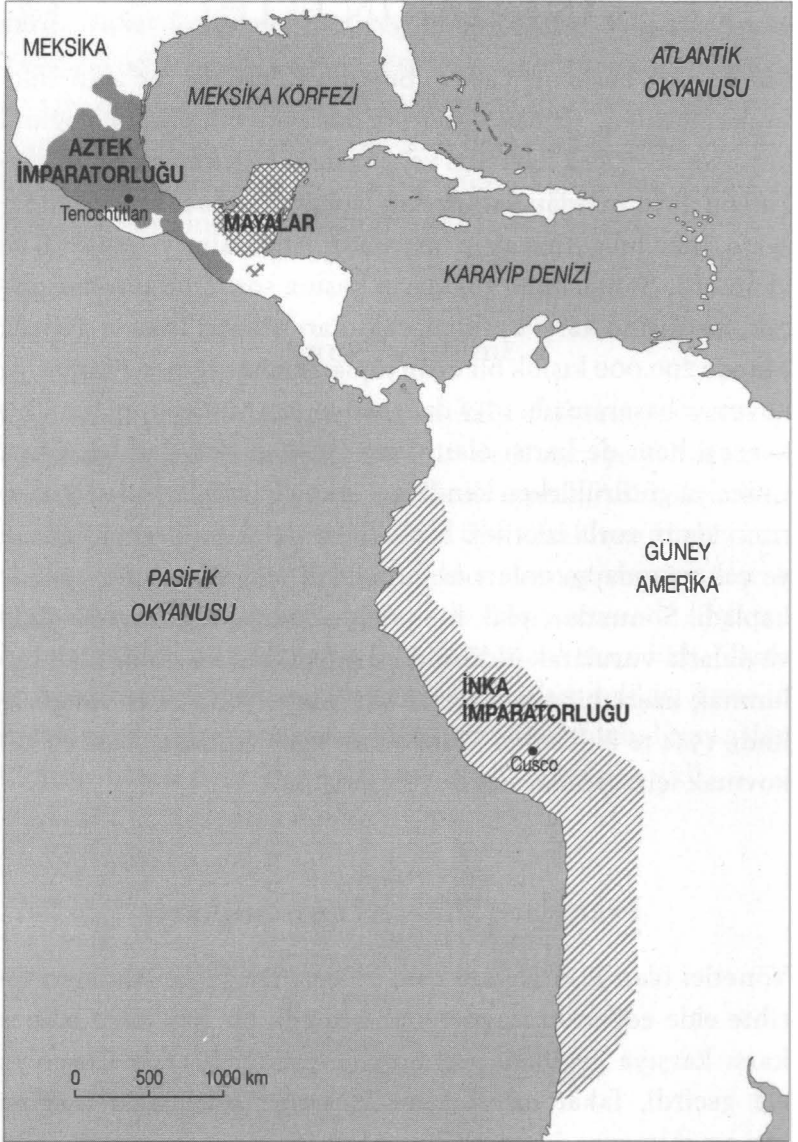
Anne, Londra Kalesi'nde hapis tutulmuştu.

İNKALAR'IN FETHİ

Merkezi ve başkenti Cusco, bugünkü Peru'da yer alan İnka İmparatorluğu, Güney Amerika'nın batı bölgesinin çoğunu kapsıyordu. Çiçek hastalığı ve iç savaşla boğuşan imparatorluğun bu durumundan yararlanan İspanyol istilacı Francisco Pizarro, İnka bölgesine girip imparator Atahualpa'yı yakaladı ve idam etti. Sonrasında, İnkaların başına sözde hükümdar olarak, kendisine karşı ayaklanacak olan Manco İnka'yı getirdi. Manco 200.000 kişilik bir ordu toplamasına rağmen Pizarro'yu kovmayı başaramadı. 1539'da İspanyollar, Manco'nun hem kız kardeşi hem de karısı olan Cura Ocllo'yu yakaladılar. Cura, Cusca'ya götürülürken kendisine erkek kardeşlerinden bazılarının idamı zorla izletildi. Muhafızlar defalarca tecavüz etmeye çalıştıysındaysa onları uzak tutmak için vücudunu pislikle kapladı. Sonunda çıplak bir şekilde kazığa bağlanıp dövüldü ve oklarla vurularak öldürüldü. Bedeni, kocası tarafından bulunmak üzere bir sepet içerisinde Yuca Nehri'nden aşağı sallındı. 1544'te öldürülen Manco'nun ayaklanması, İspanyolları kovmak için yapılan son büyük girişimdi.

Francisco Pizarro'nun Suikastı

Yönetici olan Pizarro'nun eski yoldaşı Diego de Almagro fetihtе elde edilen hazineден daha büyük bir pay talep edince karşı karşıya geldiler. Almagro ve grubu, 1537'de Cusco'yu ele geçirdi, fakat ertesi sene Pizarro Almagro'yu mağlup etti ve Almagro idam edildi. Almagro'nun, aralarında oğlu II. Diego'nun da bulunan yandaşları intikam için yemin etti. 1541'de bir grup, Pizarro'nun Lima'daki sarayına baskın düzenledi. Pizarro üzerine bir zırh geçirip baskıncılardan birini

Kolomb öncesi Orta ve Güney Amerika

öldürmeyi başardıysa da sonunda yenik düştü ve bıçaklanarak öldürüldü. II. Diego kendisini yönetici ilan etti, fakat gücü elinde tutmayı başaramadı. İspanya'dan gönderilen ve düzeni tekrar kurmayı başaran yeni yönetici Cristobal Vaca de Castro tarafından yakalandı ve 1542'de idam edildi.

RUS ÇARI VI. İVAN

Korkunç İvan, babası III. Vasili kan zehirlenmesinden ölünce 1533'te henüz üç yaşındayken Moskova knezi oldu. Kendisi başka işlerle meşgulken annesi Elena Glinskaya'nın kral naibi olarak hareket etmesinden gayet memnundu. Söylenenlere göre nasıl parçalandıklarını görmek için yüksek kulelerden aşağı hayvan atmaktan zevk alıyordu. İvan devlet işlerinden o kadar nefret ediyordu ki, bir keresinde karşısına taleplerle gelen halk heyetini görünce sinirlenip üstlerine kaynayan şarap döktürmüştü. Akabinde de soyunduktan sonra yere yatıp idamlarını beklemelerini emretmişti. Neyse ki İvan başka bir yerden çağırılınca bu meseleyi unuttu.

İvan “Korkunç” Hale Geliyor

1550'li yıllarda İvan, Lehistan Krallığı ile Litvanya Büyük Dukalığı'nın birleşmesiyle meydana gelen Lehistan-Litvanya Birliği'ne ve İsveç'e karşı bir savaşın fitilini ateşledi ve Rusya üzerinde kendi isteklerini empoze etmeye başlayarak kişisel otorite alanını genişletti. Yöneticiler, *oprichniki* denilen korkutucu bir gizli polis teşkilatıydı. İvan'ın ana hedefi, mutlak yönetim biçimine tehdit olarak gördüğü Rusya'nın soylu aileleriydi. 1567'de İvan, sözü geçen bir soylu olan Petrovich Federov'un topraklarına el koyup yağmaladı.

Korkunç İvan

Arazilerin birinde İvan'ın adamları halkı içeri tıkıp evlerin dibinde barut fıçılarını ateşe verdiler. Knez, insan bedenlerinin havaya uçmasını izlemekten oldukça zevk almıştı. Ertesi sene Federov mahkeme için Moskova'ya çağırıldı. İvan, ona kral elbiselerini giyip tahta oturmasını emretti. Sonra kendisi de önünde diz çöktü ve Federov'un kalbine bıçağını saplamadan önce şu sözleri sarf etti: "Seni tahta çıkaracak güce sahipsem, tahtan indirecek güce de sahibimdir." İvan'ın adamları bunun üzerine Federov'un karnını yarıp iç organlarını deştiler.

1569'da Litvanyalılar, Ruslara ait bölgelere baskın yapmaya başladı. Novgorod şehrindeki soyluların hainlik yapıp Litvanya'ya sığınacaklarını düşünen İvan onların köklerini kazımaya kararlıydı. 1570'te bölgeye bir ordu yolladı. Ordu ilk olarak Tver kentinin çevresini yakıp yıkarak 36.000 kişinin ölümüne sebep oldu. Bu sayının iki katı insan da açlık ve hastalıktan hayatını kaybetti. Novgorod'da İvan'ın adamları yüzlerce soylu ve sıradan vatandaşı katletti. En az 2.000 kişi öldü, bunlardan bazıları donarak ölmeleri için bağlanıp buz tutmuş nehre atıldı.

1581'de İvan, oğlu Çareviç İvan'la kavgaya tutuştu. Babası, oğlunun hamile karısını üstünde açık saçık kıyafetlerle sarayda dolanırken görmüş ve kadını dövmüş ve çocuğu düşürmesine sebep olmuştu. Öfkelenen genç İvan babasıyla yüzleşmeye gidince tartışmaları iyice alevlenmiş ve söylenenlere göre Çar, oğlunun kafasına kraliyet asasıyla vurarak onu öldürmüştü. 1584'te Korkunç İvan felç nedeniyle ölünce yerine çar olarak hasta, muhtemelen zihinsel engelli ve çocuğu olmayan oğlu Feodor geçti. Feodor 1598'de öldükten sonra Rusya, "Karışıklık Dönemi" olarak adlandırılan açlık ve kargaşa içinde geçen on yıllık bir sürece girdi.

Papa III. Julius ve Ergen Kardinal

1550'de seçilen, dengesiz, kaprisli ve kendi zevklerine düşkün III. Julius, başarısız bir papaydı. Ayrıca kardeşinin yasal olarak evlat edindiği Parmalı bir genç olan İnnocenzo'yla adı çıkmıştı. 1540'lı yıllardan beri Julius'un oğlancısı olduğu söyleniyordu ve dedikodulara göre yatağını paylaştığı kişi İnnocenzo'ydu. Julius papa olduktan sonra on yedi yaşındaki genci kardinal yapıp onu çok kazançlı makamlara getirdi. Julius 1555'te öldükten sonra İnnocenzo, ahlaksız davranışları yüzünden küçümsenmeye başladı. Tecavüz, cinayet ve adam kaçırmayla suçlandı, fakat ciddi bir ceza almaktan kurtuldu. 1577'de de öldü.

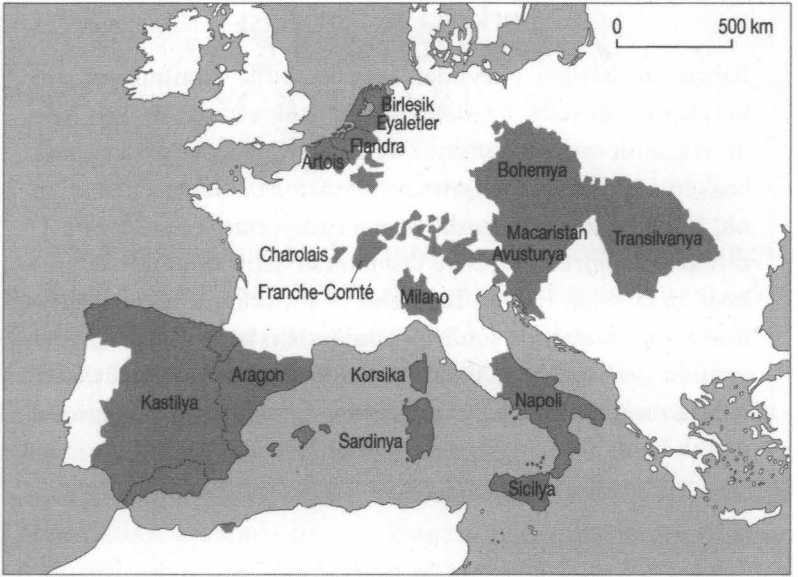
FRANSIZ DİN SAVAŞLARINI ALEVLENDİREN MIZRAK DÖVÜŞÜ

On altıncı yüzyılın ortalarında Fransa'da özellikle soylular arasında Protestanlık yükselişeydi. Fakat Fransa kralı II. Henri sıkı bir Katolik olduğundan Fransız Protestanları olarak bilinen Calvinistler, onun hükümdarlığı altında korkunç işkenceler çekiyorlardı.

1551'de Henri, Avrupa'nın baskın gücü olmalarına son vermek için İspanya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya'nın büyük bir kısmının hükümdarları olan Habsburglarla savaş halindeydi. 1559'da iki taraf uzlaştı ve Henri'nin kızı Elizabeth ile İngiltere kraliçesi I. Mary'nin dul kalan kocası İspanya kralı II. Filip'in evlenmesine karar verildi. Bu birleşmeyi kutlamak için Paris'te bir turnuva düzenlendi.

30 Haziran'da hevesli bir mızrakçı olan, fakat son zamanlarda baş dönmesinden mustarip Henri de turnuvaya katıldı. Başarılı geçen iki karşılaşma sonrasında Henri, İskoç Muha-

fızlarının kaptanı Gabriel Montgomery'yle karşı karşıya geldi. Montgomery, kralı neredeyse atından düşürmesine rağmen kral bir kez daha karşı karşıya gelmekte ısrar etti. Çarpıştılar ve Montgomery'nin mızrağının kıymıkları, dövüş esnasında siperliği açılan Henri'nin alnına saplandı. Ağır yaralanan kral sersemledi ve saraya taşındı. Kendisiyle Fransa'nın en iyi hekimleri ilgilendi ve Henri bir an iyileşebilecek gibi görünse de 8 Haziran'da durumu daha da kötüleşince hekimler Henri'nin kafatasını açmayı düşündü, ancak sargıların altında derisi o kadar çok iltihaplanmıştı ki, kurtarılamadı.

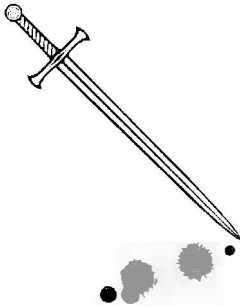

1551'deki Habsburg İmparatorluğu

Henri 10 Temmuz'da hayatını kaybetti ve yeni kral oğlu François oldu. On beş yaşında ve oldukça sağlıksız olan François, merkezî bir kraliyet otoritesi kurmakta ve Fransa'da giderek artan dini gruplaşmalarla başa çıkmakta başarısız oldu. 1560'ta öldüğünde yerine 10 yaşındaki kardeşi Charles geçti. 1562'da başlayan silahlı çatışmalar aralıklı olarak 1598'e kadar sürdü ve birçok insanın hayatına mal olduğu gibi bir de geriye harap olmuş bir Fransa bıraktı.

Lefkoşa Kuşatması

Kıbrıs, on beşinci yüzyıldan beri Venedik Cumhuriyeti'nin bir parçasıydı ve 1570'te Osmanlılar gelene kadar da öyle kaldı. Osmanlı ordusu Temmuz'da adaya varmış ve ay sonunda başkenti Lefkoşa'yı kuşatmayı başarmıştı. Şehri durmadan ok, tüfek ve top bombardımanına tutuyorlardı. Aralıksız saldırılardan sonra 9 Eylül'de Osmanlılar şehir duvarlarını yıkmayı başardılar. İtalyan tüccarlar ve yetkililer kılıçtan geçirilirken bir yandan da şehir meydanındaki kalabalığa top atışı yapıldı. Lefkoşa yağmalandı ve en az 20.000 kişi öldürüldü. Kıbrıs on dokuzuncu yüzyıla kadar Osmanlı'nın bir parçası olarak kaldı.

Erken Modern Dönem

MS 1570 - 1700

AZİZ BARTOLOMEUS YORTUSU KIYIMI

1559 yılına gelindiğinde Fransa'yı din savaşları sarmıştı. Sık sık hastalanan II. François'nın hükümdarlığı on sekiz ay kadar bile sürmeden yerine kardeşi IX. Charles geçti, fakat Charles'ın yaşı tutmadığından kralın annesi İtalyan Catherine de' Medici hükümdarlık tahtına oturdu ve krallık-taki en güçlü kişilerden biri haline geldi.

1570 yılında Katolikler ve Huguenot da denilen Fransız Protestanları arasında barış sağlamak için müzakereler başladı. Koşullardan biri, Fransa'nın güneyinde küçük bir krallığa sahip olan ve taht sırasında üçüncü olarak yer alan Huguenot Henri ile Charles'ın kız kardeşi Margaret de Valois'nin evlenmesiydi. Fakat yüksek nüfuzlu Guise ailesinin yönlendirdiği, sert tutumlu Katolik bir grup barışmayı reddediyordu.

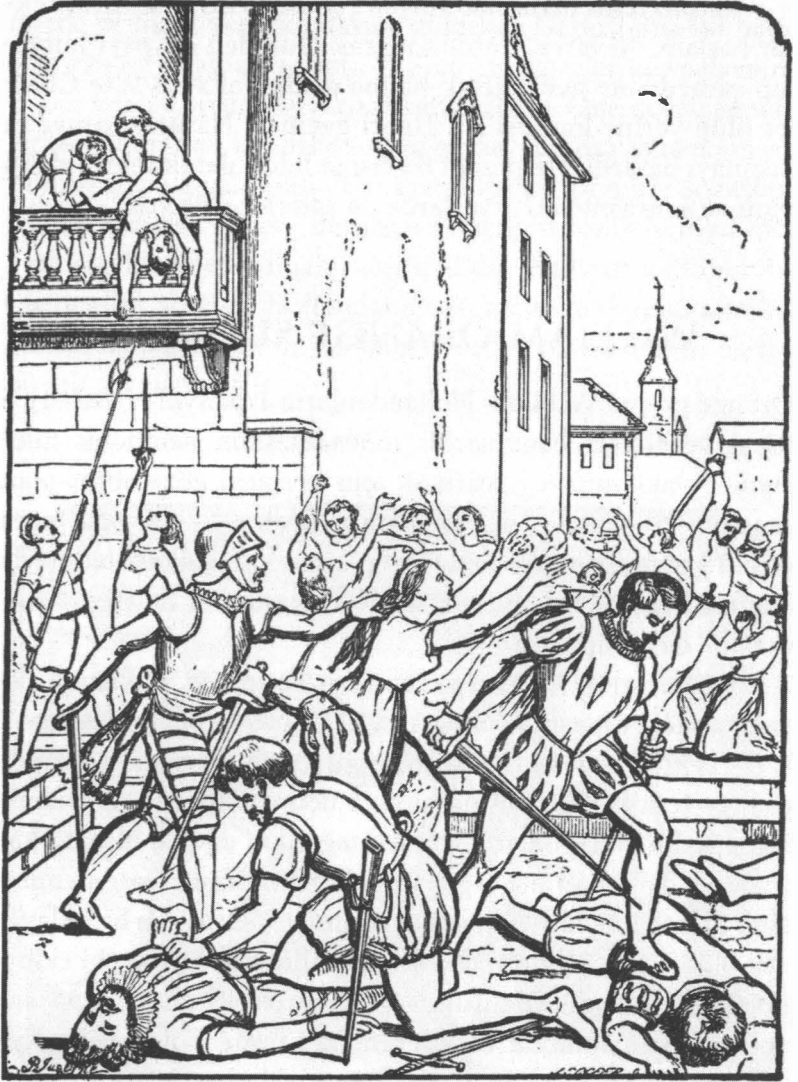
18 Ağustos 1572'de Margaret ile Navarre'ın, her mezhebin önemli ve soylu ailelerini bir araya getiren düğünü, başkent Paris'te gerçekleşti. Akabinde 22 Ağustos'ta Huguenot siya-

si lideri Gaspard de Coligny'ye bir suikast girişimi meydana geldi. Protestanlar bu olaya o kadar şiddetli tepki vermişlerdi ki, gizlice kraliyet ailesini ele geçirip saraydaki Protestan düşmanlarını ortadan kaldıracaklarına dair söylentiler çıktı.

23 Ağustos'ta Aziz Bartolomeus Günü'nün gecesinde, Guiseler ile müttefik olan Charles ve de' Medici, Huguenot liderliğine ciddi bir darbe vurulması emrini verdiler. Ertesi gün Guiseler'in adamları Coligny'nin Paris'teki evine baskın yapıp öldürerek bedenini camdan aşağı attılar. Gençler, ona zarar verip sokaklarda sürükledikten sonra cesetle sahte bir duruşma düzenledi. Ardından ceset yakılıp Seine Nehri'ne atıldı. Coligny'nin bedeni daha sonra sudan çıkarılıp halka açık darağacına asıldı.

Aynı esnada kralın muhafızları Paris sokaklarında diğer Huguenot liderlerini ortadan kaldırmak için devriye geziyordu. Olay, Parisliler arasında hızlıca yayıldı ve birçoğu bunu Huguenot komşularını öldürmek için fırsat bildi. Şehrin düzenini korumaktan sorumlu milis kuvvetleri bile katliama katıldı. Protestan kitaplarıyla şenlik ateşleri yakıldı ve katiller kurbanlarını, inançlarından dönüp Katolik dualar söylemeye ya da ölmeye zorladı. Vaftiz ayininin korkunç bir parodisi olsun diye bebekler ebeveynlerinin kanıyla vaftiz edildi ve ceninler anne karnından çıkarılıp Seine Nehri'ne fırlatıldı. Katliamın yanı sıra yağma, talan ve gasp olayları da gerçekleşti.

Sonraki haftalarda Huguenot karşıtlığı bütün Fransa'ya yayıldı. Paris'te 3.000 kadar ve ülkenin geri kalanında da yaklaşık olarak aynı sayıda insan öldürüldü. Başlangıçta Charles, katliamın sorumlularının Guiseler olduğunu iddia etse de ne kadar popüler hale geldiğinin farkına varınca tabii ki sorumluluğu kendi üstüne almak istedi. Katliam, Huguenot liderlerini yıktı ve çoğunu başka yerlere göç etmek durumunda bıraktı.

Aziz Bartolomeus Yortusu Kiyımı

Katoliklerin üstünlük kurma çabasıyla birlikte savaş tekrar başladı. Navarre, Katolik olarak ölümden kıl payı kurtulup sarayda bir nevi tutsak haline geldi. Fakat 1574'te Charles ölüp yerine kardeşi III. Henri geçince, Navarre saraydan kaçmayı başardı. Huguenot davasına lider olarak tekrar dahil oldu ve sonrasındaki savaşlarda da zaferler elde etti.

WILLIAM ORANGE SUİKASTI

Orange prensi William, Hollandalıların İspanyol Habsburg'a karşı verdikleri bağımsızlık mücadelesinin sembolik lideriydi. Ayaklanmayı bastırmak için her şeyi göze almış olan İspanya kralı II. Felipe, William'ın başına 25.000 écu* para ödülü koymuştu. Böylesine cazip bir teklif, suikast başarıyla sonuçlanmadan bile birçok sözde suikastçının meydana çıkmasına da sebep oldu.

1582'de genç bir rahip olan Jean Jaureguy, William'a akşam yemeği esnasında baskın yaptı ve başına silahını dayayıp tetiği çekti. Fakat tecrübesiz Jaureguy silahını fazla doldurmuş olduğu için kendi elini de havaya uçurdu. Mermi William'a isabet edip yanağından girip damağından çıkmış olsa da kemiğe ya da hayati bir organa denk gelmemişti. Sorgulanmasına fırsat olmadan William'ın adamları Jaureguy'ı bıçaklayarak öldürdü. 1584 yılının yazında William'ın Delft'teki evine, bugün Fransa'nın doğusunda yer alan ve o zamanlar İspanyolların kontrolünde olan Franche-Comté bölgesinden bir doğramacı çırağı gelmişti. 10 Temmuz'da hamlesini yapmak için uygun bir an yakaladı. Hayatı tehlikede olmasına rağmen William, talepleri olanları ağırlamak için sarayını açık tutuyordu; Gérard da bu kalabalıktan faydalanarak araya karış-

* Eski bir Fransız sikkesi. (e.n.)

mıştı. William yemek odasına giderken Gérard ona iki nam-
lulu ağır bir silahla ateş açtı. William'ın ciğerlerine ve karnına
isabet eden kurşun, duvarları kana buladı. Öne doğru sende-
lerken Tanrı'dan kendisine ve diğer zavallı insanlara acıması-
nı diledi; kız kardeşinin "Hz. İsa'ya kavuştun mu?" sorusuna
son bir çabayla "Evet," cevabını verdikten sonra hekimi olay
yerine gelemeden bilincini yitirip öldü. William'ın ölümü na-
file değildi. 1648'de Hollandalılar İspanya'dan kopup tam ba-
ğımsız hale geldiler ve William bir milletin kurucusu olarak
büyük saygı gördü.

William'in suikastı

Balthasar Gérard'ın İdamı

Gérard, William'ın sarayından kaçmak için bir bahçe duvarından atlamaya çalışırken yakalandı. Ele geçirildikten sonra kendi isteğiyle her şeyi itiraf etti ve kısa bir duruşmanın ardından ölüme mahkûm edildi. Kendisini vahşi işkenceler bekliyordu. Önce direğe asıldı ve derisi yüzüldü. Sonrasında sıkı deri ayakkabılar giydirilen ayaklarına ağırlıklar asıldı. Ayakları ateşe yaklaştırılınca deri ayakkabılar büzüşüp ayak parmaklarının ezilmesine neden oluyordu. Ayakkabılar ayağından çıkarılırken de derisi ayakkabılarla birlikte soyuluyordu. Son olarak üstüne kızgın yağ döküldü ve elleriyle ayaklarına keskin çiviler batırıldı.

Gérard, 14 Temmuz'da idam edildi. Sağ eli yakıldı ve bedeni kerpetenle altı yerinden parçalandı. Akabinde dört parçaya ayrılıp iç organları dışarıya çıkarıldıktan sonra kalbi yüzüne fırlatıldı. En sonunda başı kesildi. Gérard çektiği işkence esnasında sessizce dua ederken, intikam ateşiyle yanıp tutuşan kalabalık, yapılan işkenceyi seyretmekten zevk alıyordu.

Gérard'ın ailesiyse Gérard'ın başarısından ötürü II. Felipe tarafından memleketleri Franche-Comté'de bulunan mal mülkle ödüllendirildi.

BEDBURG'UN KURT ADAMI

16. yüzyılın sonlarına doğru Almanya'nın batısındaki Bedburg şehri canice işlenen birçok cinayete sahne oldu. 1589 yılında bir grup avcı, çeyrek asrı aşkın bir süredir kurt adam olduğunu iddia eden ve yerli bir çiftçi olan Peter Stumpp adındaki katili nihayet yakalayabildi.

Askıya alındığı işkence esnasında Stumpp, cinayetlerin korkunç sebebini açıkladı. İddia ettiğine göre 12 yaşındayken Şeytan tarafından baştan çıkarılmıştı ve Şeytan, kurt

adama dönüşmesini sağlayan bir kemer vermişti. Kurt adama dönüştüğündeyse Stumpp'ın canı kan çekiyordu. İlk kurbanları, cesetleri soğumadan yediği kuzu ve çocuklardı ama zamanla yetişkinleri de katletmeye başlamıştı. En az on üç gencin ve iki hamile kadının bedeniyle kendine ziyafet çekmişti. Söylentilere göre oğlunu öldürüp beyinini yemiş, karısı öldükten sonra kızı Sybil ve kuzeni Trompin'le de ensest ilişki yaşamıştı.

Tekerlekte kemikleri kırılan ve başı kesilen Peter Stumpp

Stumpp ölüme mahkûm edildi ve kızıyla kuzeni de suç ortaklığından tutuklandıktan sonra boğulup yakıldılar. Stumpp, kemiklerinin tekerlek üzerinde kırılması cezasına çarptırıldı. Kolları ve bacakları açık bir şekilde tekerleğe bağlandıktan sonra eti kızgın kerpetenlerle soyuldu ve kollarıyla bacaklarını kırmak için küçük tahtadan bir balta kullanıldı. Son olarak başı kesildi ve yakıldı.

RUSYA'DA KARIŞIKLIK DÖNEMİ

Korkunç İvan'dan sonra tahta güçsüz oğlu Feodor geçince fiili olarak devletin başına naiplik meclisinin öne çıkan isimlerinden olan Boris Godunov geçti. Boris'in el attığı ilk iş, İvan'ın en küçük oğlu olan ve Feodor'un yerine geçmesi istenen Dimitri'yi sürgüne yollamak oldu. Sonrasında, 1591'de Dimitri'nin öldürüldüğüne dair haberler yayılmaya başladı.

1598'de Feodor geriye varis bırakmadan öldüğü için ulusal bir meclis toplandı ve Godunov yeni çar seçildi. Godunov,

Şuyski ve Romanov aileleri de dahil olmak üzere tüm düşmanlarını temizledi. Fakat bu sefer de ülkenin dört bir yanında kıtlık kol geziyordu. 1601'de yoğun yağış ve soğuk hava, tahılları mahvetti. Sonraki sene de erken gelen kış mahsulü bozunca gıda fiyatları tavan yaptı ve Rusya kıtlık yaşamaya başladı. Halk, önce saman, ot, ağaç kabukları ve köklerle beslenmek zorunda kaldı; en sonunda da at, köpek, kedi, hatta birbirlerini yemeye başladılar. Yoksullar o kadar açtı ki, kendilerini ya köle olarak satıyor ya da dilencilik veya eşkıyalığa başlıyorlardı. 1604'te hasadın durumu iyileştiğinde kıtlık nüfusun üçte birini yok etmişti bile.

Sahte Çar Dimitri

1600 yılında Moskova'da yaklaşık on yıldır ölü bilinen Çarreviç Dimitri olduğunu iddia eden bir adam ortaya çıktı, fakat Godunov tarafından yakalanamadan Polonya'ya kaçtı. Dimitri'nin Polonya kralının gayri meşru oğlu ya da kaçak bir keşiş olduğuna inanan bazı kesimler onun iddialarına şüpheyle yaklaşıyordu. Buna rağmen Godunov düşmanlarının ve Polonya'nın desteğini arkasına alan Dimitri, 1604 yılında Rusya'yı istila etti. Ardından patlak veren iç savaş, ülkenin birçok bölgesinde yıkıma ve yağmaya sebep oldu.

Godunov 1605 yılının Nisan ayında öldü ve yerine oğlu Feodor geçti. Aynı yılın Haziran ayında Dimitri'nin yandaşları II. Feodor'u boğarak öldürdü ve Dimitri çar olarak taç giymek üzere Moskova'ya girdi. Sonrasında Polonyalı soylu bir Katolik kadınla yaptığı evliliği tepkiye neden oldu ve Rus Ortodoks Kilisesi'nden pek çok insan ona düşman kesildi. Karşıtlarının başınıysa sözü geçen bir soylu olan Vasili Şuyski çekiyordu.

17 Mayıs 1606'da şafak vakti Vasili'nin adamları Krem-

lin Sarayı'nı basıp Dimitri'nin odalarına kadar ilerlediler. Çar, camdan atlayıp kurtulmak isterken ayağı kayınca düşüp bacağını kırdı. Baskıncılar, aciz duruma düşmüş Dimitri'yi vurup öldürdüler. Bedenini soyduktan sonra bacaklarına ve cinsel organına bağladıkları iplerden tutarak onu Kızıl Meydan'a sürüklediler. Ceset, Dimitri'nin sahtekâr olduğunu simgelemek için ağzında ozanlara ait gayda ve karnında bir maskeyle sergilendi ve üç gün öyle bekletildikten sonra yakıldı.

KANA SUSAMIŞ KONTES

1560 yılında soylu bir Macar ailesinin kızı olarak doğan Elizabeth Bathory, 15 yaşına geldiğinde önemli bir general olan Ferencz Nádasdy'yle evlendi. Kocasını sık sık sefere çıktığından günümüzde Slovakya'da yer alan Csejte'deki şatolarının sorumluluğu Elizabeth'teydi. Fakat Elizabeth'in insanlara karşı tutumu son derece gaddardı.

Hizmetçi kızlar dövülüyor ve dudaklarına iğneler batırılıyordu. Elizabeth'in yakası yanlış yıkanıp kolalanınca suçlu hizmetçilerin ağızlarına ve ayaklarına kızgın demir basılıyordu. Zamanla işkence cinayete dönüşmeye başladı. Kurbanlar çıplak şekilde karda bekletilip donarak ölene kadar üstlerinden su boşaltılıyordu. Hatta hizmetçi kızlardan birinin soyulup üstüne bal döküldükten sonra böcekler tarafından soku-lup ısırıl-sın diye bir gece dışarıda bırakıldığı da olmuştu.

1604'te kocası ölünce Elizabeth'in caniliği artık sınır tanımayan bir boyuta ulaştı. Suç ortakları kırsal bölgelerde yeni hizmetçi kızlar aramaya başladı ve seçkinlerin kızları orada yaşamak üzere şatoya davet ediliyordu. O tarihlerden kalan bir mektupta şöyle yazıyor: "... soylu veya sıradan olmak üzere en az 300 kız ve kadın... insanlık dışı ve cani bir şekilde öldürüldü. Bedenlerini parçalayıp etlerini pişirdikten sonra

onları kendi bedenlerinden olan bu parçaları yemeleri için zorluyordu.”

Sonunda Elizabeth'in eylemleri yetkililerin de dikkatini çekmişti. 1611'de yargılandı ve suçlu bulundu. Mahkeme yaptıklarını “Hristiyan kana karşı işlenen şeytani suçlar... kadınların arasında şimdiye kadar hiç duyulmamış, dehşet verici canilikler” olarak tanımladı. Soylu bir aileden geldiği için Elizabeth idam edilemese de suçları işlediği şatosunda ömür boyu ev hapsine mahkûm edildi.

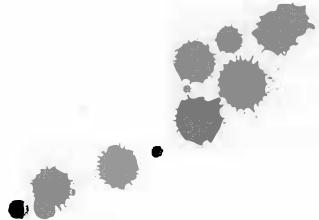
Denizde Katliam: Cebelitarık Muharebesi

William Orange'in ölümünü atlattıktan sonra Hollandalılar İspanya'ya direnmeye devam ettiler. Özellikle denizde çok başarılıydılar ve 1607'de Cebelitarık Körfezi'ne demir atmış İspanyol filosuna cüretkâr bir baskın düzenlediler. Yirmi bir İspanyol gemisinin hepsi ya hasar görmüş ya da tamamen tahrip edilmişken Hollandalılar, her ne kadar ayağına isabet eden güllenin açtığı yara nedeniyle amiralleri ölmüş olsa da tek bir gemi bile kaybetmedi. Durumun çaresizliğini kavrayan İspanyollar teslim oldu, fakat Hollandalılar bunu kabul etmeyip mahvolmuş İspanyol gemilerine kayıkla adam gönderdiler. Harap olmuş donanmanın arasında kürek çeken adamlar suda hayatta kalan kimi buldularsa vurdular veya bıçakladılar. Muharebede ve sonrasında gerçekleşen katliamda en az 2.000 İspanyol hayatını kaybetti.

IV. HENRI SUİKASTI

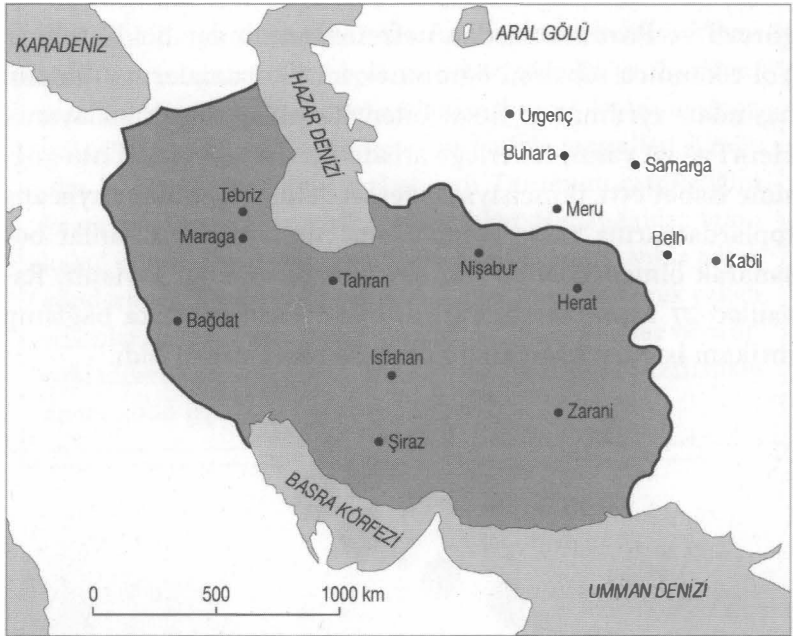
1589'da Henri Navarre, uzaktan akrabası olan III. Henri'den sonra Fransız kralı olarak tahta geçti. Güç sahibi ve sıkı Katolik olan Guise ailesi buna karşı gelince Fransız Din Savaşları devam etti. 1593'te Navarre, "Paris'in bir ayine fazlasıyla değer olduğunu" dillendirerek Katolikliğe döndü ve 1598 yılına gelindiğinde düşmanlarını yenip Fransa'ya barışı getirdi. Fakat Fransız Protestanlarına tolerans gösterince Katoliklerden bazıları ona düşman kesildiler.

14 Mayıs 1610'da Henri, başbakanı Sully Dükü'yle görüşmek için Tuileries Sarayı'ndan Bastille'e doğru yola çıktı. Silahlı süvariler ve muhafızlar tarafından korunan kraliyete ait at arabası dar Paris sokaklarından ilerlerken aynı zamanda François Ravaillac tarafından izleniyordu. Ravaillac, resmi görevli ve Protestanlardan nefret eden dindar bir Katolikti. Yol tıkanınca sebebini öğrenmek için korumaların arabanın başından ayrılmasını fırsat bilen Ravaillac, bıçak sallayarak Henri'ye en yakın tekerleğe atladı. İlk darbesi Henri'nin göğsüne isabet etti, ikincisiyse ciğerini deldi ve şahdamarıyla ana toplardamarına zarar verdi. Henri'nin, ağzından kanlar boşanarak ölmeden önce "Bir şey olmadı," dediği söylenir. Ravaillac 27 Mayıs'ta ele geçirildi ve iplerle dört ata bağlanıp intikam isteyen kalabalığın önünde parçalara ayrıldı.

ABBAS, SAFİ VE SAFEVÎ HANEDANI

Safevî Hanedanı, 16. yüzyılın erken dönemlerinde Pers İmparatorluğu'nu ele geçirerek bugünkü İran, Azerbaycan, Ermenistan ve Irak'ın çoğunu kapsayan ve ayrıca Kafkaslardan Pakistan'a kadar da uzanan bir krallığı yönetmeye başladı. Hanedanın en büyük şahı, babası Muhammed'i tahttan indiren I. Abbas'tı. Kör ettiği babası ve iki erkek kardeşini sürgüne yollayan Abbas, orduyu ve devleti geliştirebilen yetenekli bir hükümdar olsa da fazla şüpheciydi. 1615'te kendisine darbe girişiminde bulunacağına dair asılsız iddialardan sonra öz oğlunun idamını emretti. Bütün kardeşleri ve oğulları kör ya da ölü olduğundan Abbas'tan sonra yerine on sekiz yaşındaki torunu Şah Safi geçti.

1501-1723 yılları arasında Safevî İmparatorluğu

Safi'nin hüküm sürdüğü dönemin başlarında, Abbas'ın zamanında kör edilen hanedan prensleri de dahil olmak üzere düşman olarak görülen her kim varsa sistemli bir şekilde katledildi. Ortalığı düşmandan arındırdıktan sonra dedesinin kurduğu merkezî hükümeti yönetmeye hazır olmayan ve oldukça eğitimsiz olan Safi, astlarının yönetimi ele almasından oldukça memnundu. Akabinde Pers İmparatorluğu, topraklarını yavaş yavaş komşularına kaptırmaya başladı. Şarap düşkününü bir afyonkeş olan Safi 1642'de aniden hayatını kaybedince yerine kendisinden daha yetenekli olan oğlu II. Abbas geçti.

MAGDEBURG YAĞMASI

1618'de başlayan ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nda Protestanlar ve Katolikler arasındaki din çatışmalarından doğan Otuz Yıl Savaşları, nihayet Avrupa'nın önde gelen güçlerini de içine çekti. Protestanlara davalarında büyük destek olan İsveç kralı Gustaf Adolf da 1630'da savaşa dahil oldu. Aynı yılın Aralık ayında Doğu Almanya'nın merkezinde bulunan 25.000 nüfuslu ve önemli bir Protestan şehri olan Magdeburg, imparatorluğa ait Katolik ordu tarafından kuşatma altına alınmıştı.

1631 yılının Nisan ayında ordu generali kont Tilly, Gustaf'ı ülkenin merkezine doğru itme umuduyla kuşatmanın başına geçti. Mayıs ayına gelindiğinde Tilly'nin ordusu, şehrin etrafını ele geçirmişti, fakat Gustaf şehre ulaşamıyordu. Magdeburg da teslim bayrağı çekmeyi reddediyordu. 20 Mayıs'ta imparatorluk ordusu şehrin iç savunmasını kırmayı başardı. Ardından gelen yağma, acımasız savaşın en büyük trajedisini yaşattı. Ordu askerleri ilerleyip yağmalar ve tecavüzlerle şehri talan ederken bir yandan da binlerce kişiyi yakıp boğarak yangınları hızlıca yayıyordu.

Ölümler gömülemeyecek kadar fazla olduğundan cesetler Elbe Nehri'ne atıldı. Yağma sırasında yaklaşık 20.000 vatan-daş ve muhafız ölmüştü. 1632'de Magdeburg'da sadece 449 kişi yaşıyordu ve 18. yüzyılın başlarında bile şehrin birçok bölgesi harabe halindeydi.

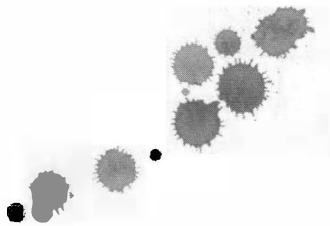
Cadı Avcısı General

I. Charles ve Parlamento yanlıları arasında gerçekleşen İngiliz İç Savaşı 1642 yılında başladı. Savaş esnasında Matthew Hopkins adında bir avukat, cadı avcısı olarak ün yaptı. Belirli bir ücret karşılığında Hopkins ve yardımcısı John Stearne, Doğu İngiltere ve komşu illerde cadı avlıyordu. İlk kurbanı, Şeytan'la yattığını itiraf ettirene kadar işkence ettiği ama aslında masum ve topal bir kadın olan Elizabeth Clark'tı. Savaş kargaşasının yarattığı genel paranoyadan da faydalanan Hopkins, şüpheyi suçlamaya dönüştürmekte başarılıydı ve zorla itiraf alma yöntemleri de şok edici derecede acımasızdı. Şüphelileri, ayakları şişene kadar hücrelerinde volta atmaya zorlarken bir yandan da dövüyor, aç bırakıyor ve uyutmuyordu. Bu koşullar altındaki şüpheliler Şeytan'la anlaşma yaptıklarını itiraf etmeye mecbur bırakılıyorlardı. Bunun yanı sıra kadınlar "yüzme" yöntemiyle de sınanabiliyordu. Suyu atıldıklarında batmıyorlarsa bu cadı olduklarını kanıtlıyordu. Hopkins'in asılsız iddiaları sonucunda yaklaşık 300 kadın asıldı. 1646 yılına gelindiğindeyse Hopkins, işkence yöntemleri ve talep ettiği yüksek ücretler nedeniyle eleştiri almaya başlamıştı. Zamanla ortadan kaybolan Hopkins, Stearne'in söylediğine göre 1647'de "uzun süren tüberküloz hastalığı" sonucunda ölmüştü.

ON GÜN SÜREN KATLIAM

Qing hanedanlığı 1644 yılında Pekin’de kuruldu, fakat Çin’in güneyinde önceki Ming rejimine sadık kalanlar da vardı ve Qing lideri Prens Dodo bu kişileri dize getirmek istiyordu. İlk hedefi Yangzhou şehri oldu. Şehrin kumandanı Shi Kefa, Dodo’nun güçlerine teslim olmayı reddedince Qing’in adamları beş gün süren sert çatışmalardan sonra şehrin savunmasını aşmayı başardı. Son mektubunda “Benim kaderim ölüm” yazan Shi Kefa da karşı koymanın anlamsız olduğunu biliyordu. Yakalandıktan sonra Dodo’nun önüne çıkarılıp son bir kez daha teslim olması istendi, fakat Shi Kefa tekrar reddedince idam edildi ve bedeni bulunamadı. Çatışmaların sonunda bir zamanların muhteşem Yangzhou şehri resmen haritadan silindi.

Qingler önce şehri ateşe verdi. Birçok kişi geriye sadece küllerini bırakarak evlerinde yanarak öldü. Halkın karşı koyacak gücü yoktu. Bir görgü tanığının kayıtlarına göre, “Kimse kaçmaya cesaret etmiyordu, her biri kafasını eğip kılıç darbesini bekliyordu”. Bazıları bu korkunç saldırıdan kurtulmak için intihar ediyordu. Askerlerin kimseyi sağ bırakmadığı şehirde “yerler kanla boyanmıştı ve parçalanmış cesetlerle kaplıydı.” On gün süren katliamın sonunda şehir harabeye dönmüştü. Ölü sayısı ile ilgili tahminler değişiklik gösterse de, Prens Dodo’nun emri altında en az 300.000 kişi hayatını kaybetti.

I. CHARLES'IN İDAMI

Yaklaşık yedi yıl süren savaşın sonunda kraliyet yanlıları yenilmiş ve I. Charles, Parlamento tarafından tutuklanmıştı. 1649 yılının Ocak ayında Charles mahkemeye çıktı. Karşıt tavrını korumaya devam etti ve bir hafta sonra "tiran, vatan haini, katil ve halk düşmanı" olarak hüküm giyerek ölüme mahkûm edildi. 30 Ocak saat sabah 10.00'da Charles Whitehall, sarayının darağacını gören bir odasına getirildi. İdam gecikince celladın ortada olmadığına dair söylentiler başladı. Bazıları, Stuart hükümdarlığını bitirmeye yardım etmiş olan askeri lider Oliver Cromwell'in araya girdiğini iddia etse de, günümüzde bu ihtimal pek olası görünmüyor. Celladın, Londra'nın uzman celladı Richard Brandon olduğu nerdeyse kesindi ve gecikme de muhtemelen Brandon'ın yardımcı bulmakta zorluk çekmesinden kaynaklanmıştı. Brandon ve

I. Charles'in idamı

yardımcısı tanınmamak için maske, peruk ve sahte sakal takmışlardı. Öğleden sonra saat 2.00'de Charles darağacına indirildi. Titremesi korku göstergesi olarak algılanmasın diye soğuktan korunmak için çift kat giyinmişti. Son konuşmasında "halk için şehit olduğunu" söyledikten sonra saçını bir kaskete sokup başını idam sehpasına koydu. Halkın hayrete düşmüş yüzleri arasında kralın başı tek darbeye kesildi. Bazı izleyicileri mendillerini kralın kanına batırmak için bekledi. O güne kadar İngiliz krallarından hiçbiri yargılanıp ölüme mahkûm edilmemişti. İngiltere artık bir kraliyet değil cumhuriyet olmuştu.

DROGHEDA'DA KATLİAM

1649 yılının Ağustos ayında Oliver Cromwell 15.000 askeriyle İrlanda Denizi'ni geçip Dublin'e ulaştı.

İrlandalı Katolikler ve kraliyet yanlılarından oluşan bir ittifak ayaklanmaya devam ediyordu ve Cromwell onları yok etmeye kararlıydı. İlk hedefi Dublin'in 45 km kuzeyinde yer alan ve stratejik olarak çok önemli bir liman olan Drogheda'ydı. Drogheda, 2 metre kalınlığında ve 6 metre yüksekliğinde duvarlardan, sağlam kulelerden ve kapılardan ve 3.000 kişilik garnizondan oluşan güçlü bir savunmaya sahipti.

Cromwell, şehri ağır silahlarla bombaladıktan sonra hücum etmeyi planlamıştı. Garnizon kumandanı Sir Arthur Aston'a teslim olma şansını tanıdıktan ve Aston bu teklifi reddettikten sonra Cromwell 10 Eylül'de bombardımanı başlattı. Duvarlar ertesi gün aşıldı ve bütün garnizonla birlikte birçok sivil de katledildi. Aston kendi tahta bacağıyla dövülerek öldürüldü. Kraliyete ait bazı taburlar kiliseye sığınınca Cromwell, adamlarına kilise sıralarını kulenin altında toplat-

yıp ateşe vermeyi emretti. Sığınan adamlar ya yanarak öldü ya da kaçmaya çalışırken kılıçtan geçirildi. Katolik rahipler katledilirken Cromwell bunu “Tanrı’ya ait adil bir karar” olarak adlandırdı.

1653 yılına kadar Parlamento İrlanda’daki tüm muhalfleri yok etmişti ve böylece İrlanda da İngiltere, Galler ve İskoçya’nın yanında İngiliz Milletler Topluluğu’na katıldı. Cromwell “Koruyucu Lort”^{*} unvanını aldı ve 1658’de ölene kadar Britanya Adaları’nın hükümdarı olarak kaldı. Cromwell’in herhangi bir etkisi olmadan, Milletler Topluluğu dağıldı ve 1660’ta II. Charles’in kral seçilmesiyle monarşi geri geldi.

Valdocuların Katledilmesi

Valdesçiler olarak da adlandırılan Valdocular, 12. yüzyılda Katolik Kilisesi tarafından tanrıtanımaz olmakla suçlanan radikal Hristiyan bir gruptu. 1655’te, kuzeybatı İtalya’da bulunan Piyemonte Hükümdarı ve Savoy Dükü II. Charles Emmanuel, Valdocuları ölümle tehdit ederek yirmi gün içerisinde Katolikliğe geçmelerini ya da üst vadilere taşınmalarını emretmişti. Dük, Valdocuların karşı koyduğunu duyunca 24 Nisan’da gerçekleştirilmek üzere genel bir katliam emri verdi. Şanslı olanlar vurulur, taşlanır ya da kılıçtan geçirilirken, bazıları kafaları bacaklarının arasına bağlanarak uçurumdan ölüme yuvarlandı. Bazılarının da ağzı barutla doldurulup ateşe verildi. Çocuklar ailelerinden koparılıp kayalara vuruldu ve yaşlılarla hastalar evlerinde diri diri yakıldılar. Kadınlar ve kızlar tecavüz edildikten sonra kazığa oturtuldu. Toplam ölü sayısı kesin olarak bilinmese de katliamın vahşiliği bütün Avrupa’da infial yarattı.

* *Lord Protector*, Koruyucu Lort: İngiltere’de devlet başkanlığını simgeleyen bir unvan. (ç.n.)

LA QUINTRALA

On yedinci yüzyılda Şili, İspanyol Habsburg İmparatorluğu'nun bir parçasıydı. Santiago'nun kuzeyinde yaşayan Dona Catalina de los Ríos y Lisperguer kızıl saçlarından ötürü "La Quintrala" olarak adlandırılıyordu. 1604 yılında doğmuştu ve iddialara göre babasını zehirlenmiş tavuk yedirerek öldürdükten sonra büyük bir mirasa konmuştu. Kiracılarını, hizmetlilerini ve kölelerini insafsız bir biçimde yönetiyordu ve tembel bulduğu insanlar da psikoz nöbetlerinin kurbanı oluyorlardı. Suçlularını terbiye etmek için zincirler, kelepçeler, ağız tıkaçları ve işlenmemiş deriden kırbaçlar kullanıyordu. Nezaketsizlikle suçlanan hizmetçi kadınlardan biri kan içinde kalana kadar dövüldükten sonra buz gibi dereye atılmıştı. Yine bazıları diri diri yakılmıştı. Normalde bu tarz vahşilikleri sadece kendisinden aşağı olanlara karşı uygulasa da, bir defasında romantik ilişki içerisinde olduğu itibarlı bir beyefendiyi de bıçaklamıştı. Suçuysa sonrasında idam edilen bir hizmetçiye attı.

1655 yılında La Quintrala sonunda yaptıklarının hesabını vermek için Santiago'da mahkemeye çıkarıldı. En az kırk hizmetçinin ölümüyle suçlanıyordu ve şahitlere rüşvet vermesine rağmen suçlu bulundu. Fakat hastalandığı için idam cezasından kurtulup Santiago'da ev hapsine mahkûm edildi ve aynı yıl hayatını kaybetti.

Büyük Meireki Yangını

Bugün Tokyo olarak bilinen, Japonya başkenti Edo'yu, 1657'de benzeri II. Dünya Savaşı'nın bombardımanlarına kadar yaşanmayacak bir yangın felaketi vurdu. Yangın 2 Mart'ta başlayıp üç gün sürdü. Şehirdeki evlerin çoğu ahşap ve kâğıttan yapıldığı için sert rüzgârla birlikte alevler hızlıca yayıldı. Şehirdeki binaların dörtte üçünü tamamen harabeye çeviren yangın, 600.000 kişilik nüfusunun yedide birini yok etti. Son alev de nihayet söndürüldüğünde cesetler toplanıp toplu mezarlara gömüldü.

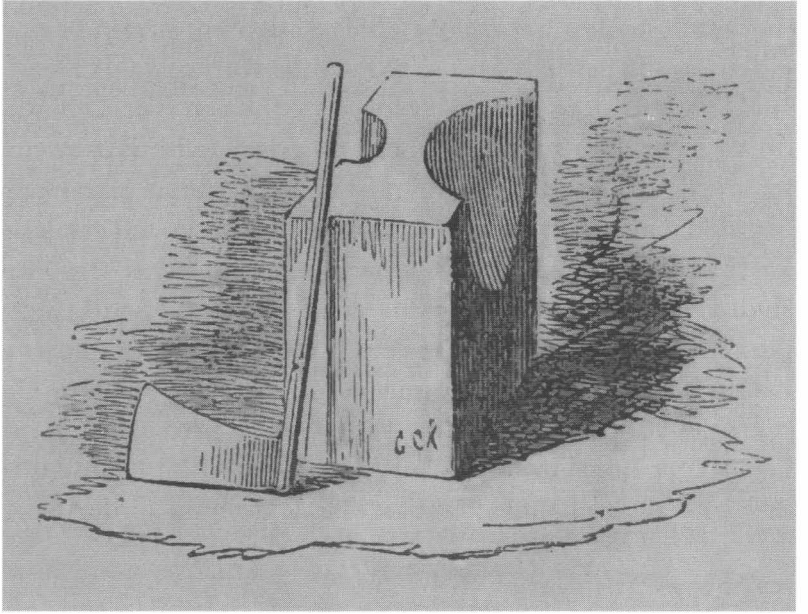
İNGİLTERE'NİN EN BECERİKSİZ CELLADI

1666'da Londra'nın en tanınmış cellatlarından olan Jack Ketch, şehrin dışında, bugünkü Mermer Kemer dolaylarında bulunan Tyburn Darağacı'nda sekizinci kez gerçekleşen yıllık idam günlerini denetliyordu. II. Charles'ın hükümdarlığı esnasında Ketch, yeteneksiz bir cellat olmak gibi bir kötü şöhret edindi. Charles'ın meşru çocuğu olmadığından varisi Katolik kardeşi James'ti. Bu Whig Partisi olarak birleşen Protestanlar için kabul edilir bir şey değildi. 1638'de Ketch, Charles ve James'e suikast düzenlemekte başarısız olan Lord William Russell'ı idam etmek için çağırıldı. Ketch baltasını üç kere vurmasına rağmen Russell'ın başını kesmeyi başaramayınca işi testereyle bitirdi. Ketch, suçu gözlerinin bağlanmasını reddeden Russell'a attı. İddia ettiğine göre Russell bu yüzden balta inerken ürküp vuruşu mahvetmişti.

1685'te Charles öldü ve yerine Katolik II. James geçti. Charles'ın gayrimeşru çocuğu Monmouth Dükü bir ayaklanma başlattı fakat yenilgiye uğrayıp idam edildi. Celladının

Ketch olduğunu öğrenen Monmouth, ona hızlı bir infaz umu-
duyla bahşiş verdi. Fakat Ketch'in baltası kördü ve üç vuru-
şun sonunda Monmouth hâlâ hayattaydı. Ketch yorulmuş bir
şekilde baltasını yere bırakınca kalabalık yuhalamaya başla-
mıştı. İki kere daha vurmasına rağmen Monmouth'ın kafası
yine de kopmadı ve Ketch işi bu sefer de bıçakla bitirmek zo-
runda kaldı. Kalabalık o kadar öfkelenmişti ki, Ketch güven-
liği için kalabalığın arasından muhafızlar eşliğinde çıkarıldı.

Ketch 1687'de öldü ve ismi Giovanni Piccini'nin *Punch
and Judy* eserindeki cellada verildi; daha sonra da cellat keli-
mesinin argosu olarak kullanıldı.

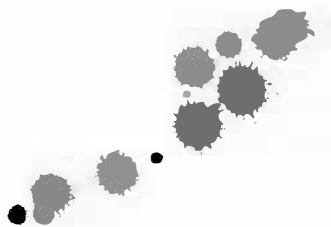

Celladın baltası

PORT ROYAL'İN YIKIMI

1655'te İngiltere, Jamaika'yı ele geçirdi ve hem hükümet izniyle korsanlık yapan gemiler için önemli bir üs oldu hem de İngiltere'nin Yeni Dünya'daki varlığını sürdürmesi için kritik bir hal aldı. En büyük yerleşim yeri, adanın doğusunda yer alan Port Royal'di. Korsanların sıklıkla ziyaret ettiği taverna ve genelevlerle doluydu. Aynı zamanda yağmalanan mallar ve hazineler için depo olarak kullanılıyordu. Çok geçmeden günah yuvası olarak kötü ün yaptı ve "Yeni Dünya'nın Sodom'u" olarak anılmaya başlandı.

7 Haziran 1692'de Port Royal, çok güçlü bir depremin merkez üssü oldu. Şehrin çoğu bölgesi deprem sırasında akıp giden kumun üstünde kurulu olduğundan birkaç dakika içerisinde yerleşim yeri, yerle bir oldu. Evler birden sulara gömüldü ve hazırlıksız yakalanan halk da evleriyle birlikte suyun içine çekildi. Sarsıntı geçtiğinde birçoğu sudan çıkamayıp boğuldu, hayatta kalanlarsa açlık ve hastalık gibi tali etkilerle karşı karşıya kaldı. Sonuç olarak toplam ölü sayısı 3.000 kişiydi ve bu da nüfusun yarısına denk geliyordu. Şehrin üçte ikisi mahvolmuştu. İngiltere'deki birçok vaize göre deprem, halkın ahlaksız yaşam tarzının cezasıydı, ilahi adaletti. On sekizinci yüzyıla gelindiğinde yangınlar ve fırtınalara maruz kalan Port Royal'ın büyük bir kısmı terk edildi. Günümüzdeyse küçük bir balıkçı kasabası olarak varlığını sürdürüyor.

İSPANYA'NIN SON HABSBURG KRALI

1665'te ölen İspanyolı IV. Felipe'nin müstakbel varisi ilk oğlu Baltasar Carlos'tu, fakat Baltasar 1646'da çiçek hastalığından ölmüştü. Varissiz kalan Felipe tekrar evlenmeye karar verdi. Kendi annesi ve babasının da kuzen olmalarını göz önünde bulundurursak, Felipe pek de akıllıca bir karar vermeyip kendisine eş olarak yeğeni Avusturyalı Mariana'yı seçti. 1649'da Felipe kırk dört, Mariana'ysa on dört yaşındayken evlendiler.

Evliliğin ilk on yılında Mariana beş kez doğum yapmış fakat sadece Margaret Theresa adındaki kızları bebeklik döneminden uzun yaşayabilmişti. Sonunda 1661'de, daha sonra II. Charles olacak bir erkek çocuğu doğurdu. Akraba evliliğinden ötürü Charles, bedensel ve zihinsel engelliydi ve dokuz yaşına geldiğinde ne okuyabiliyor ne de yazabiliyordu. Dili fazla büyük olduğu için söyledikleri anlaşılmıyordu. Çoğu zaman salyası akan Charles, yemeğini çiğnemekte de zorlanıyor ve mide ülseri çekiyordu. Ayrıca çarpık bacaklı olduğu için bir şeye yaslanmadan dik bile duramıyordu. Papalık elçisi tarafından "zihinsel olarak da, bedensel olarak da" uyuşuk, tembel ve sersem olarak tanımlanmıştı.

Saltanatı sırasında Charles ne devlet toplantılarına katılma ne de kararlar alabilme yetkisine sahipti. İki kere evlenmesine rağmen çocuk sahibi olamadan 1700'de öldü. Yerine kimin geçeceğine dair tartışmalar Avrupa'nın önemli güçlerini savaşa çekince Charles'ın geriye bıraktığı son miras 1714'e kadar sürecektir olan İspanya Veraset Savaşı oldu.

Aydınlanma ve Devrim Dönemi

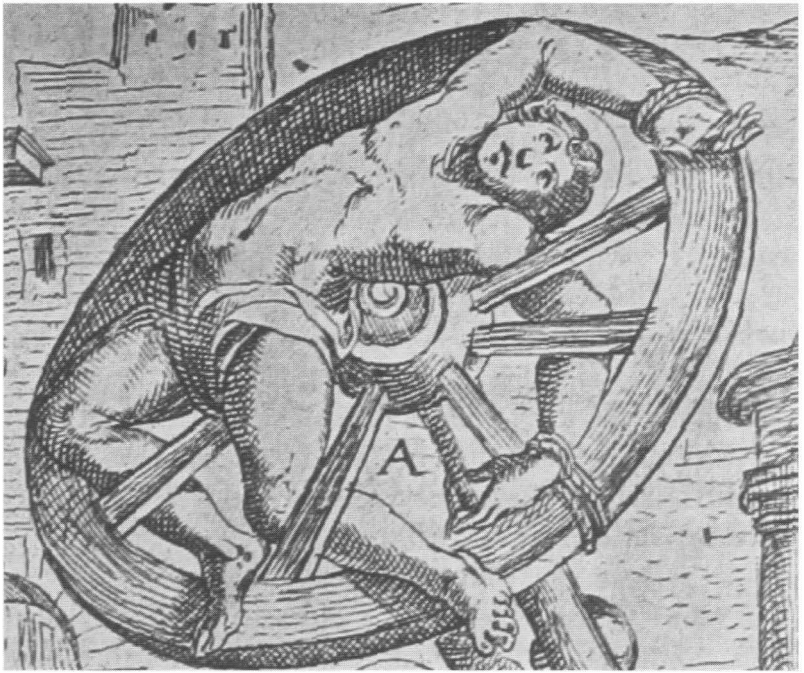
MS 1700 - 1800

KEMİK KIRAN TEKERLEK: JOHANN PATKUL'UN HAYATI VE ÖLÜMÜ

1660'da Johann Patkul doğduğunda İsveç, Finlandiya'ya, Baltık ülkelerine ve Polonya'yla Almanya'nın bazı bölgelerine hâkim bir imparatorluktu. Patkul'un ailesi, bugünkü Estonya'yla Letonya'da bulunan, İsveçlerin elindeki Livonia bölgesinden gelen soylu bir aileydi. İsveç ordusunda hizmet etmiş olan Patkul, Livonia seçkinlerinin bölgedeki sıkıntılarını İsveç kralı XI. Charles'a aktaracak temsilcisi olarak atandı. 1694'te Patkul kendini aşırı bir öfkeyle ifade edince isyana teşvikten ölüme mahkûm edildi ve ölümle tehdit edildiği için İsveç topraklarından geri dönememek üzere kaçmak zorunda kaldı.

Bu olanlardan sonra Patkul, İsveç'in düşmanları olan Polonya kralı ve Saksonya'nın seçmen prensi* Güçlü Augustus'la

* Kutsal Roma-Germen imparatorlarını seçme yetkisi olan belli sayıdaki hükümdara verilen unvan. (e.n.)

Kemik kıran tekerlek

Rus Çarı Büyük Petro için çalışmaya başladı. 1700 ile 1721 yılları arasında yaşanan Büyük Kuzey Savaşı'nın fitilini ateşleyerek İsveç'e karşı Saksonya, Polonya, Rusya ve Danimarka arasında bir ittifak oluşmasına yardımcı oldu. Böylece bir gün vatanına dönebilmeyi umut ediyordu.

Fakat Patkul'un kaderi tam tersi yönde şekillendi. Prusya'yı İsveç'e karşı savaşa girmeye ikna edemeyince Augustus tarafından hapse atıldı ve iki yıl sonra XI. Charles, Patkul'un İsveç'e iade edilmesi koşuluyla Augustus'la barış imzaladı. Vatan haini ilan edilip kemik kıran tekerlek cezasına çarptırıldı. Tekerlek tellerine bağlandıktan sonra kol ve bacakları balyozla kırıldı, sonrasında da başı kesildi. 1710'da Rusya, Baltık ülkelerini ele geçirerek İsveç'in yerine bölgedeki egemen güç haline geldi.

İSMAİL İBN ŞERİF: FAS'IN TİRAN KRALI

Üvey kardeşi Al-Reşid 1672'de öldükten sonra başa gelen İsmail İbn Şerif, 1631'den beri Fas'a hükmeden Alaouite Hanedanı'nın ikinci kralıydı. İsmail, yeni başkent Meknes'te uyguladığı savurgan inşaat planlarıyla tanınıyordu. Elinde bir tüfekte inşaat alanında dolaşp işten kaydardığını gördüğü herkesi vuruyordu. Başka köleleri de boyunları kırılana kadar defalarca kol ve bacaklarından tutup havaya fırlatmışlığı vardı. Kendisine karşı gelenlere İsmail'in gaddarlığının sınırı yoktu. Güneyde Berberilerin çıkardığı bir isyanı bastırırken ordusu, başkentte sergilenmek üzere erkek, kadın ve çocuklara ait 12.000 kelle toplamıştı.

On sekizinci yüzyılın başlarında varis olarak üvey kardeşi Mulai Zidan'ın belirlenmiş olmasından mutsuz olan Mulai Muhammed, babası İsmail'e karşı ayaklandı. Mulai Muhammed 1705'te yakalanıp cezalandırıldı. Ellerinden ve ayaklarından biri kesildi ve sonra dağlanması için sıcak ziftte batırıldı. Bu olaydan sonra çok zaman geçmeden öldü, fakat Muhammed'in ölümü de huzur getirmedi. Varisi Mulai Zidan'ın fazla güçlü olmaya başladığına inanan İsmail, 1707'de oğlunu uykusunda boğmaları için bazı harem mensuplarına rüşvet verdi. Nerdeyse devamlı hale gelen ayaklanmalara ve aile içi hesaplaşmalara karşın İsmail, yirmi yıl daha hüküm sürdü. 1727'deki ölümüyle sayıca fazla olan oğulları arasında kanlı bir veraset kavgası başladı.

PETRO “BÜYÜK” SIFATINI NASIL ALDI?

1682’de Çar III. Feodor öldü ve Rusya’yı ondan genç olan erkek kardeşleri I. Petro’yla V. İvan’a bıraktı. 1696’da hayatını kaybeden İvan, sönük ve zayıf bir karakterdi, ama İvan’ın ölümünden sonra tek başına çar olan Petro parlak ve karizmatikti.

1697’de Petro Avrupa’yı gezmeye karar verdi. Planı pek tutulmadı ve başarısız bir isyana yol açtı. Petro isyancı liderleri öldürtüp bedenlerini çürümek üzere Kızıl Meydan’a bıraktı. On sekiz ayını Almanya, Avusturya, Hollanda ve İngiltere’yi gezerek geçirdikten sonra “*Streletsıy*” de denilen elit muhafız birliğinin başlattığı ayaklanmayı bastırmak ve bazı katılımcıları şahsen infaz etmek için 1698 yılının Ağustos ayında ülkesine geri döndü.

Petro’nun amacı Rusya’yı modernize etmektir. Yaptığı ilk işlerden biri soyluların ve din adamlarının geleneksel uzun sakallarını kesip batıya ait kıyafetler giymesini zorunlu kılmaktı. Ayrıca 1703’te Sankt-Petersburg’u kurup 1710’da başkent yaptı. Dış işlerinde ise İsveç ve Lehistan-Litvanya Birliği’ni mağlup ederek bölgedeki baskın güç haline geldi. 1721’de kendisine “Bütün Rusların İmparatoru” unvanını verdikten sonra “Büyük” sıfatıyla anılmaya başlandı.

Ailevi Problemler

Petro 1689’da Eudoksia Lopukhina’yla evlendi ve bu evlilikten oğulları, varis olacak olan Çareviç Aleksey doğdu. Fakat Petro zamanla geleneksel Rusya soylusu karısından sıkılmaya başladı ve boşandıktan sonra Eudoksia’yı manastıra kapattı. 1707’de, çarın ilgisini çekmeden önce Petro’nun arkadaşının hizmetçisi olan ve Letonya halk tabakasından gelen Katerina’yla evlendi.

Katerina, on bir çocuğun arasında hayatta kalan tek bir oğlan çocuğu bile verememiş olsa da mutlu bir evlilikleri vardı.

Petro reformlarını uygulamaya geçirirken bir yandan Aleksey ile aralarındaki ilişki geriliyordu ve sonunda 1716'da Aleksey Rusya'dan kaçtı. İki yıl sonra Petro, ona sorunsuz bir şekilde geri çekilebileceğinin sözünü vererek Aleksey'i dönmesi için ikna etti. Fakat Petro'nun asıl niyeti farklıydı. Oğlunu taht üzerindeki haklarından feragat etmeye zorladıktan sonra gaddar bir biçimde sorguya çekti ve korkunç yaralar açan ağır, kamçı benzeri bir kırbaçla cezalandırdı. Sonrasında oğluna vatan hainliğinden hüküm giydirip ölüme mahkûm etmek için göstermelik bir duruşma düzenledi. Yaralardan ve hastalıktan zayıf düşen Aleksey, idam edilemeden öldü. Annesi Eudoksia ahlaksızlıkla suçlanıp manastırdan kovuldu ve Finlandiya yakınlarındaki Ladoga Gölü'ne yollandı. Manastırın baş rahibesi kırbaçlandı ve Eudoksia'nın sevgilisi olduğundan şüphelenilen bir kişi de kazığa oturtuldu.

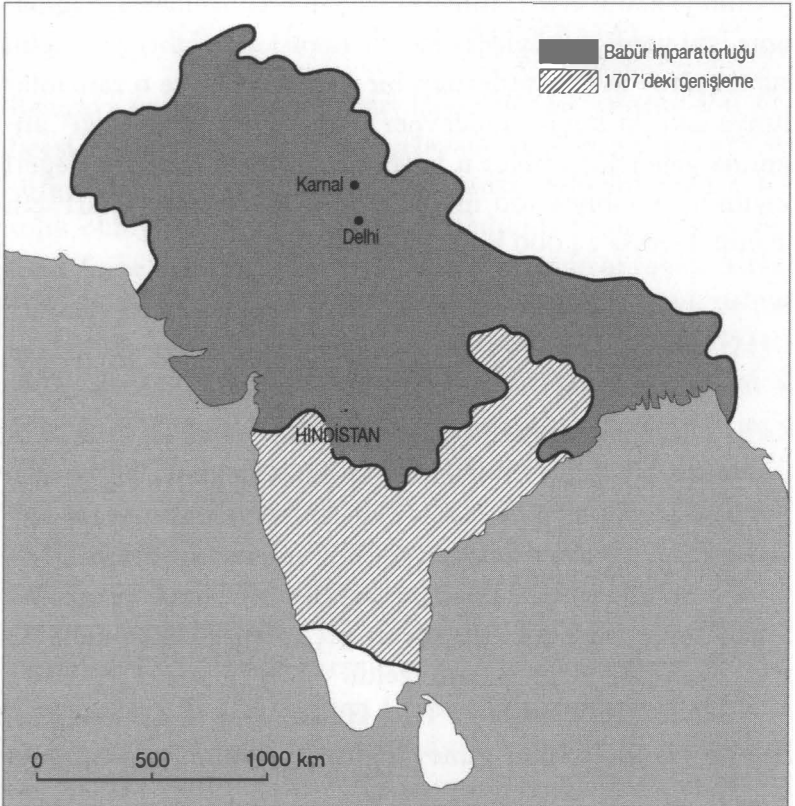
1720'lerde Petro'ya topraklarında kimse meydan okuyamasa da, sağlığı gittikçe kötüleşiyordu. İdrar yolu iltihaplanmasından ve şiddetli mesane bozukluğundan mustaripti. İşeyememe problemi ortaya çıkınca dışarı çıkması engellendi; pis kokulu idrarı çekmek için sonda kullanıldı. 28 Ocak 1725'te ölen Petro, geriye varis bırakmadığından yerine karısı Katerina geçti.

NADİR ŞAH VE DELHİ YAĞMASI

Nadir, Pers İmparatorluğu'nun kuzeydoğusunda sıradan bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelmişti. Safevî Hanedanı kontrolü kaybetmişti ve imparatorluk, gruplar arasında çatışmalar içerisindeydi. Bu kargaşanın içerisinde Nadir, başarılı bir savaş beyi olarak yükselmişti. 1732'de şah II. Tahmasb'ı de-

virip yerine Tahmasb'ın oğlu III. Abbas'ı getirdi. Fakat ipler Nadir'in elindeydi ve 1736'da Abbas'ı da tahttan indirip kendisi şah oldu.

1738'de Nadir, Afganistan'ı başarıyla ele geçirdi. Daha doğuya ilerleyen Nadir'in asıl hedefi Hindistan alt kıtasının büyük çoğunluğunu elinde bulunduran fakat halkını yönetmekte zorluk çeken Muhammed Şah'ın başında olduğu Babür İmparatorluğu'ydu. 24 Şubat 1739'da Nadir, Muhammed'in kendisini durdurmak için gönderdiği orduyu, Delhi'nin 130 kilometre kuzeyindeki Karnal'da bozguna uğrattı. Muhammed Şah yakalanıp Persler'in Delhi'ye

Babür İmparatorluğu'nun yayılışı

girerken zorlanmayacağı sözünü verdikten sonra Nadir, 20 Mart'ta şehre girdi.

Başlangıçta, herhangi bir vatandaşa zarar verdiği ortaya çıkan askerlerin kulaklarının ve burnunun kesileceğini duyan Nadir, adamlarına kendilerini dizginlemelerini emretti. Fakat Nadir'in öldüğüne dair dedikodulara inanan Delhi halkı Perslere saldırmaya başlayıp 900 askeri öldürünce Nadir, intikam almak için adamlarının öldürüldüğü yerde kimsenin sağ bırakılmamasını emretti. Ertesi sabah 20.000 kişi katledildi ve cesetleri çürümek üzere sokaklarda bırakıldı.

Nadir büyük bir tazminatın ödenmesi karşılığında geri çekilmeyi kabul etti. Muhammed Şah ona hazinesini yağmalama izni verdi ve böylece abartılı Tavuskuşu Tahtı'yla bugün İngiliz saray mücevherlerinin bir parçası olan ve o zamanlar dünyadaki en büyük mücevher olan ve adı "Işık Dağı" anlamına gelen Koh-i-Nur'u kaybetti. Çalınan malların değeri bugünün hesabıyla 100 milyar pounddu ve taşınmaları için 30.000 deveyle 24.000 katır kullanılmıştı.

Acımasız Nadir

Nadir Hindistan'dayken oğlu Rıza Kulu Mirza da İran'ı yönetiyordu. Nadir bir ayaklanmadan şüphelenmeye başlayınca ilişkileri gerildi. 1741'de Nadir'e düzenlenen başarısız bir suikast girişiminin suçu haksız yere Rıza'nın üstüne atılınca Nadir oğlunu kör ettirdi. Yaptığından kısa süre sonra pişmanlık duyan Nadir, ağır bir depresyon geçirerek gittikçe daha da paranoyaklaşıp acımasız hale geldi.

Eski müttefiklerinden Taki Han'ın 1744'te ayaklanması üzerine Nadir, İran'ın güneydoğusunda bulunan Şiraz'daki kalesine gitti ve ayaklanmayı acımasızca bastırdı. İdam ettirdiği binlerce kişinin kafataslarından iki kule yaptırdı ve yaka-

lanan Taki Han hadım edildi. Tek gözü kör edilirken diğeri, kardeşlerinin ve oğlunun ölümünü ve çok sevdiği karısının Nadir'in adamları tarafından tecavüze uğrayışını izleyebilmesi için sağlam bırakıldı.

1747'de, gittikçe alınganlaşan şahlarının, kendilerini de öldüreceğinden korkmaya başlayan askerleri Nadir'i çadırında basıp başını kesince dehşet verici hükümdarlık dönemi sona erdi. Ardından tahta sahip olmaya çalışan ama başaramayan birçok varisle birlikte İran elli yıllık bir iç savaşa sürüklendi.

CULLODEN MUHABERESİ: JAKOBENLERİN SONU

Britanya ve İrlanda'nın Stuart Hanedanı'na mensup son kraliçesi Anne, 1714 yılında öldü. Hayatta olan en yakın akrabası sürgündeki üvey kardeşi James Francis Edward Stuart, Katolik olduğundan varislikten men edilmişti. Bu yüzden yeni kral, Anne'in hayatta olan en yakın Protestan akrabası Alman Hannover prensi George oldu. James tahta çıkmaya yeltense de başarısız oldu ve Fransa'da sürgündeyken öldü. 1745'te James'in oğlu Charles Edward Stuart, Hannoverli Kral II. George'u tahttan indirmek için İskoçya'ya geldi. Charles'ın destekçileri Jakobenler olarak biliniyordu.

İlk başta Charles'ın seferi başarılı olsa da, İngiltere'ye geçerken destekçilerinin sayısı azalmıştı. İngiliz ordusu peşine takılınca destekçilerinin en yoğun olduğu yer olan Kuzey İskoçya'ya sığındı. İki taraf 16 Nisan 1746'da İnverness yakınlardaki Culloden'de karşı karşıya geldi. Bulunduğu olumsuz stratejik pozisyona rağmen Charles geri çekilmeyi reddedip kendi sonunu getirecek saldırının emrini verdi. Jakobenler top yağmuruyla karşılandılar ve sonunda düzensiz bir şekilde

geri çekilmek zorunda kaldılar. İngiliz süvarileri gruptan kopan ve kaçıma çalışmaları kovalayıp kılıçtan geçirdi. Savaş alanındaki yaralı Jakobenlerin sistematik bir şekilde katledildiği çarpışmada yaklaşık 2.000 Jakoben öldü.

Jakoben ülkü yok edilmişti ve yakalanmadan kurtulan Charles, Avrupa'ya geri döndü. Charles'a destek veren Kuzey İskoçya klanlarıysa baskı altına alındı ve 18. yüzyılda, küçükbaş hayvancılığa yer açmak için topraklarından sürüldüler.

VELIAHT PRENS SADO

1749'da Kore Kralı Yeongjo, dengesiz ve saldırgan bir karaktere sahip oğlu Sado'yu veliaht prens ve mirasçısı ilan etti. Sado, 1757'de bir hadımın kafasını kesip saray kalabalığının üzerine attı. Ayrıca giysilere karşı bir fobi geliştirmişti. Her sabah kendisi için yirmi otuz kıyafet hazırlanıyordu ve Sado bunlardan birkaçını ruhlara adak olarak yaktıktan sonra bir tanesini seçip giyiyordu. Eğer kıyafetlerin sunum şekillerinde en ufak bir hata görürse sorumlu olan hizmetçiyi yaralıyor ya da öldürüyordu. Bunun yanı sıra Sado, seyahat ettiğinde yolların tamamen boşaltılmasını talep ediyor ve birini gördüğü takdirde giysilerini çıkarıp yakıyordu.

1761'de Sado, ikinci karısını öldüresiye dövdükten sonra kırsal bölgelerde tebdili kıyafet gezinmeye ve gezginlerle çılgın partiler vermeye başlamıştı. Yanına çağırdığı falcıların kehanetlerini beğenmezse onları da öldürüyordu. Kasvetli bir havanın hâkim olduğu konutunda, saatlerce içinde yattığı, yeraltında bulunan, mezar büyüklüğünde bir oda yaptırmıştı. Sonunda Yeongjo, Sado'nun şiddet yanlısı davranışlarının kraliyet ailesini tehlikeye sokacağına karar verip 1762'de oğlunun ölüm emrini verdi. İdam şekli, kraliyet ailesinin itiba-

rını zedelememesi gerektiğinden sıradan bir suçlununkinden farklı olmalıydı. Pirinç bir sandığa kapatılmasına karar verilen Sado, sekiz gün geçtikten sonra öldü. Yeongjo'nun oğlu 1776'da öldükten sonra Sado'nun oğlu Jeongjo tahta geçti.

LİZBON DEPREMİ

1755 yılının 1 Kasım sabahı saat 09.40'ta Avrupa tarihinin kayda geçen en şiddetli depremi Lizbon'u yerle bir etti. Lizbon, Avrupa'nın en zengin şehirlerindendi; fakat evler taşandı ve labirenti andıran dar sokaklarda dip dibe yapılmıştı. Üç ile altı dakika arası süren sarsıntılar yerde 5 metre genişliğinde çatlakların açılmasına sebep oldu ve kırk dakika sonra gelen büyük bir tsunami şehrin kıyı kısımlarını tahrip etti. Sarsıntı'nın devirdiği ocakların neden olduğu küçük çaplı yangınlarla durum daha da kötüleşti. Üstüne çapulcuların başlattığı yangınlar da eklenince beş gün süren büyük bir yangın felaketi meydana geldi. Lizbon'un en büyük kamu hastanesi alevlere gömüldü ve yüzlerce hasta hayatını kaybetti. Yangın söndüğünde Lizbon'un yüzde 85'i harabeye dönmüş ve 275.000'lik nüfusunun beşte biri yok olmuştu.

Yıkım sadece Lizbon'la sınırlı kalmadı. Hasar; Azorlar ve Portekiz'in başka bölgelerine, ayrıca Fransa'ya, İspanya'ya ve Fas'a kadar uzanıyordu. Lizbon'daki kraliyet sarayıyla birlikte içinde 70.000 kitap bulunan kütüphane, arşivler ve Rubens ile Titian'ın eserlerinin de dahil olduğu birçok sanat eseri yok oldu. Kral I. José ve kraliyet ailesi ise şans eseri depremden önce Lizbon'dan ayrılmışlardı. José sonrasında tuğladan yapılmış yerlerde yaşamaya karşı bir korkuya kapılıp sarayını, şehrin eteklerinde çadırlardan ve çardaklardan oluşan bir yere taşıdı. Depreme karşı dayanıklı evlerle geniş sokaklara ve büyük meydanlara sahip daha akıllıca yeni yerleşimin ya-

pılanmasını denetleyen José'nin başbakanı Pombal Markisi, Lizbon'un yeniden inşa edilmesi işini nerdeyse tek başına üstlendi.

Kalküta'nın Kara Deliği

1600'de kurulan Doğu Hindistan Şirketi, anonim şirket olmasının yanı sıra on sekizinci yüzyılın ortalarına doğru sağlam bir askeri güç haline de gelmişti. En önemli karakollarından biri, Kalküta'nın Bengal şehrinde bulunan William Kalesi'ydi. Şirketin büyüyen etkisi ve gücünden rahatsız olmaya başlayan Bengal hükümdarı Nawab Siraj ud-Daulah, 1756'da kaleyi kuşatma altına aldı. Kalenin komutanı aynı zamanda şirket bürokratlarından biri olan John Holwell'di. Kale, Nawab ordularından kaçanlarla doluydu, fakat firarlar nedeniyle garnizonda sadece 140 asker vardı. 20 Haziran'da kale düştü ve Holwell'in dediğine göre Siraj, kendisini ve diğer 145 kişiyi kalede bulunan ve "Kara Delik" olarak da bilinen bir hücreye kapattı. 4'e 5,5 metre olan hücrede havalandırma duvardaki iki küçük ızgaradan sağlanıyordu. Yere düşenler karanlıkta diğerleri tarafından eziliyordu. Oda ter kokusu ve insan pisliğiyle kaplıydı. Holwell'in bildirdiğine göre, on bir saat hapsedilen mahkûmlardan kendisi dışında sadece yirmi iki kişi kurtulabilmişti.

Daha sonra Holwell'in iddialarının ne kadar doğru olduğundan şüphe duyulmaya başlandı, zira ölü sayısının muhtemelen abartıldığı düşünülüyor. Doğu Hindistan Şirketi'nin olaya tepkisi gecikmedi. Robert Clive'in yönetimindeki şirket ordusu, Siraj'a karşı savaştı ve 1757'deki Plassey Savaşı'ndan sonra onu devirip Bengal'i ilhak etti. Akabinde Hindistan üzerinde Britanya egemenliği başladı.

KRAL KATİLİNİN ÖLÜMÜ

1757 yılının Ocak ayında Robert-François Damiens adındaki akli dengesi bozuk hizmetli, Kral XV. Louis'ye saldırıp onu bıçakladı. IV. Henri'ye düzenlenen suikasttan sonra ilk defa bir Fransa kralının canına kastetme girişiminde bulunuluyordu. Louis hafif yaralanmış olsa da, Damiens yakalandıktan sonra gerdirilerek dörde bölünmek üzere ölüme mahkûm edildi. Aynı yılın Mart ayında mahkûm, Paris'in halka açık idamlar için kullanılan Grève Meydanı'na götürüldü. Damiens idam sehпасına çıkarıldıktan sonra vücudu kızgın kısıkaçlarla gövdesinden, kolundan, uyluklarından ve ayak bileklerinden parçalandı. Kralı bıçak kullanarak, yani sağ eliyle öldürdüğü için sağ eli de kükürtle yakıldı. Yaralarına eritilmiş kurşun, kızgın yağ, kaynayan reçine, balmumu ve kükürtten bir karışım döküldü. Sonrasında kolları ve bacakları dört ayrı ata bağlandı, fakat yüke alışık olmayan hayvanlar onu parçalamayınca uyluklarına fazladan iki at daha bağlandı ve cellat da kol ve bacaklarını keserek olayı hızlandırmaya çalıştı. Parçalanırken bile Damiens'in hayat belirtileri gösterdiği söylenir. Kalan parçaları tezahürat yapan kalabalığın eşliğinde yakıldıktan sonra külleri rüzgâra savruldu.

DARYA SALTYSKOVA

On sekizinci yüzyılda Rusya'da kölelik, köylülerin kendilerine genellikle kötü muamele eden toprak sahiplerine ömür boyu hizmet etmesi şeklindeydi. Zalimliğiyle en çok tanınanlardan biri de asilzade Darya Saltykova'ydı. 1756'da kocası ölünce 600 kölesi olmuştu. Saltykova, kölelerini cezalandırıp dayak atıyor ve aslında işlemedikleri suçlar için işkence ediyordu. 7 yılın sonunda 138 kız çocuğuyla kadının anlamsız-

ca ortadan kaybolmasının ardından Saltykova'nın komşuları ondan şikâyetçi olmaya başladı. Saltykova tutuklanıp hapse atıldı; uzun süren mahkemenin ardından 1768'de otuz sekiz hizmetliyi öldürmekten suçlu bulundu. Kanıtlar diğer ölüm-lerden de suçlu bulunması için yetersiz olmuştu. Ölüm cezası, Çariçe Büyük Katerina'nın zamanında yapılan reformlar sonucunda kaldırıldığından Saltykova'nın kaderi belirsizdi. Sonunda Moskova'da, kamuya açık bir alanda bir saat boyunduruğa bağlı kalma cezasına çarptırıldı, sonra da Moskova'daki İvanovsky Manastırı'nda özel olarak inşa edilen yeraltı hücrelerinde ölene kadar karanlığa mahkûm edildi. Verdiği vahşi emirleri uygulayanlar da kırbaçlanıp Sibirya'ya sürüldü. Saltykova 1801'de öldüğünde, gardiyanların bile suçunu hatırlayamadığı kadar uzun bir süre hapiste kalmıştı. Son olarak 1861'de Rusya'da kölelik de ortadan kaldırıldı.

AYUTTHAYA'NIN DÜŞÜŞÜ

Bangkok'un kuzeyinde bulunan Ayutthaya, bugünkü Tayland'ın çoğunu kapsayan bir bölgeye hükmeden Siyam Krallığı'nın başkentiydi. Siyam'ın bölgedeki baş düşmanı, on altıncı yüzyıldan beri savaş halinde olduğu Birmanya Krallığı'ydı. 1766'da iki Birman ordusu, Siyam'da ilerlemiş ve Ayutthaya'nın duvarları dışında şehri kuşatmak için birleşmişti. Kuşatma devam ettikçe açlık ve hastalık da yayılıyordu. 1767 başlarında bir yangın 10.000 evin yıkılmasına neden olup durumun vahametini iyice artırdı. Siyam kralı Ekkathat, Birmanyalılara teslim olup onların mandası haline gelmeyi teklif etmiş, fakat bu teklif reddedilmişti. Birmanyalıların amacı koşulsuz şartsız teslimiyetti.

7 Nisan'da Birmanyalılar, duvarları geçip şehri aldılar. Muzaffer ordu şehirde yanabilen her şeyi yakıp değerli her

ne varsa çalıyordu. Buda heykellerinin altın kaplamaları dahi alındı. Binlerce tutsak köleleştirilip Birmanya'ya götürüldü. O kadar çok köle vardı ki, ordudaki erler bile eve dört köleyle döndü. Bir zamanların muhteşem şehri, artık taş yığınının ibaretti. Aynı yılın Kasım ayında Birmanya ordusu yurtlarını Çin istilasından korumak için evine döndüğünde Ekkathat, şehirden kaçmayı başardı ve Birmanyalılardan saklanırken on gün sonra açlıktan öldü. Siyam, 1768'de yerli yönetici Taksin kral olana kadar kargaşa içerisinde kaldı. Taksin, 1782'ye kadar hüküm sürdü ve krallığa barış, düzen ve emniyet getirdi.

Adolf Frederick'in Ölümüne Yemesi

Adolf Frederick 1751'de İsveç kralı oldu. Hükümdarlığı sırasında halkın gücü ve monarşi etkisi azalırken parlamento-nunki artıyordu. Adolf Frederick kendisini havyar, ıstakoz, tütülenmiş balık ve şampanyanın da dahil olduğu zengin bir yemekle tıka basa doyurduktan sonra 12 Şubat 1771'de aniden öldü. Tatlı olarak da en sevdiği şekerleme, *semmla* adındaki bol baharatlı, badem ezmesi dolgulu ve üstü krem şantili çöreklerden birkaç tabak yemişti. Ardından tahta III. Gustav geçti. Gustav 1792'de operada vurulup hayatını kaybetmeden önce krallığı nerdeyse eski gücüne erİştirmeyi başarmıştı.

KAPTAN COOK'UN SONU

James Cook 1768'den itibaren Büyük Okyanus üzerinde çığır açan üç keşif seferine önderlik etti. Seferleri sırasında Avrupalılar Avustralya'nın doğu kıyısına ilk kez çıkmış ve Yeni Zelanda'nın etrafını gemiyle ilk kez dolaşmışlardı. 1776'da Cook, İngiltere'den sefere çıkmak üzere son kez ayrıldı. Keşif gezisi, Cook'un gemisi HMS *Resolution* ("Azim") ve kaptanı Charles Clerke olan HMS *Discovery* ("Keşif") gemisiyle yapılacaktı. On sekiz ay sonra Hawaii Adaları ufukta göründü ve Cook 17 Ocak 1779'da takımadalar bölgesindeki en büyük ve en doğuda kalan Hawaii Büyük Adası'ndaki Kealakekua Koyu'na demir attı. Kendisi ve adamları buraya ayak basan ilk Avrupalılardı.

Bir ay sonra iki gemi, keşiflerini tamamlamak için adadan ayrıldı. Fakat Kealakekua Koyu'ndan dört gün kadar uzaklaştıklarında *Resolution*'un pruva direği yarılınca Cook tamirat için adaya geri dönmek zorunda kaldı. Yerlilerle olan dostane ilişkiler çok geçmeden bozulmaya başladı. Gemiden, evden bu kadar uzaktayken yedeğinin bulunması imkânsız tornavidalar ve pensler çalınıyordu. 14 Şubat'ta Cook, aletlerin iadesini sağlamak için denizcilerle birlikte yerli hükümdarı rehin almak üzere sefere çıktı. Hawaiiililer bu girişime karşı koyunca Cook geri çekilmek zorunda kaldı. Kovalanan Cook bir gemiye binmeye çalışırken önce tokmakla başından yaralandı, sonra da boynundan hançerlendi. Dalgalar sebebiyle düşerken kafası ikinci bir tokmak darbesiyle parçalandı. Keşif seferinin yönetimi Clerke'e geçti. Clerke, Ağustos'ta veremden ölmüş olsa da, gemiler 1780 yılının Ekim ayında İngiltere'ye dönmeyi başardı.

Kaptan Cook'un ölümü

AMERİKÂN BAĞIMSIZLIK SAVAŞI'NIN EN KANLI OLAYI

1775'te on üç Amerikan kolonisiyle Britanya Krallığı'nın orduları arasında şiddetli çatışmalar patlak verdi. Koloni mensupları, George Washington önderliğinde kendi kendilerini yönetebilmek adına bir millet meclisi toplamış ve kendi ordularını kurmuşlardı. Bilindiği üzere 4 Temmuz 1776'da Amerikalılar bağımsızlıklarını ilan ettiler. Fakat iki ay sonra Britanyalılar New York City'i ele geçirecek ve şehir, savaşın en büyük vahşetine sahne olacaktı.

Britanyalı komutan William Howe'nin barındırması gereken 5.000 Amerikan tutsağı vardı, fakat New York'un dörtte biri yangında harap olmuştu bile. Tutsaklar önceleri kiliselerde, okullarda ve eski belediye binasında tutuluyordu. Ancak kapatıldıkları yerler o kadar sıkıştı ki, boğulmamak adına cam kenarına geçmek için sıra oluşturunuyorlardı. Hiç kimse öldürülme bile birçoğu boyunlarında ilmikle idam sehpa-sına sürüklenerek işkence görüyordu. Savaş devam ederken New York'a daha da fazla Amerikan tutsağı geliyordu. Karada yer kalmadığından Howe onlar için East River'a demir atmış gemileri kullanmaya karar verdi. Tutsaklar emniyetleri ve temizlikleri göz ardı edilerek gemi ambarlarına tıklandılar. Gemiler su alıyor ve Britanyalılar tutsaklarına nadiren içme suyu ve yemek veriyorlardı. Açlıkla hastalık iyice yayılmıştı ve gemiler, sıçanların güçsüz tutsaklara saldırabileceği kadar haşerat istilasına uğramıştı. 1783'te Amerikanlar New York'u geri aldığı anda tutsak gemilerinde 11.500 kişi hayatını kaybetmişti. Bu sayı, diğer savaş muhaberelelerinde verilen kayıptan bile fazlaydı.

Waxhaw Katliamı

1780'de İngiliz komutanı Lord Cornwallis, Abraham Buford'un emrinde 400 kişilik Amerikan piyade alayının Kuzey Carolina'ya çekildiğini öğrenip onlara engel olmaları için 270 kişilik bir süvari grubu yolladı. Komuta sahibi Banastre Tarleton, adamlarını bazı atların yorgunluktan düşmesine sebep olacak kadar hızlı hareket ettiriyordu; yine de 29 Mayıs'ta Kuzey Carolina'da bulunan Waxhaw'da Amerikalılara yetiştiler. Tarleton, adamlarının bitap düşmüş olmalarına rağmen derhal saldırı emri verdi. Buford da kendi adamlarını saldırıya tüfek ateşiyle karşılık vermeleri için hazırlamıştı, fakat geç kaldığından İngiliz taarruzu daha baskın çıktı. Buford teslim olmaya yeltendiğindeyse beyaz bayrağı yükseltecek bayraktar vuruldu. Tarleton'ın adamları hiç kimseye acıımıyordu. Savaşa şahit olan bir cerrahın kayıtlarına göre "savaşı kaybetmiş düşmanın karargâh talebinde bulunması nafileydi". İngilizler savaş alanını tararken hayatta kalan Amerikalılara süngüleriyle dalıyorlardı. Buford ise yanında yüz adamla kaçmayı başarmıştı. "Tarleton'ın Karargâhı" ifadesiyse bu olaydan sonra "kimseyi hayatta bırakmamak" anlamında deyimleşmişti.

CRAWFORD SEFERİ

1781'de Amerikalılar, Fransız müttefikleriyle birlikte Yorktown'ı İngilizlerin elinden aldı. Bu, büyük askeri operasyonlarının bitişinin habercisi olsa da Ohio bölgesinde şiddet durmadı. 7 Mart 1782'de bir grup Pensilvanyalı yedek er, Ohio'daki Hristiyan Kızılderililerin yaşadığı Gnadenhutten köyüne baskın yapıp Kızılderilileri kendi bölgelerine girmekle suçladılar. Kızılderili kadınlar, erkekler ve çocuklar bağlanıp serseme çevrildikten sonra kafa derileri yüzülerek öldü-

rüldüler. Erler, köyü soyduktan sonra cesetlerle birlikte ateşe verdiler.

Aynı yılın Mayıs ayında William Crawford, Sandusky Nehri boyunca yer alan tüm Kızılderili kasabalarını yok etmek için Ohio'ya 480 askerle birlikte sefer başlattı. 4 Haziran'da 300 Kızılderili ve kral yanlısıyla karşı karşıya geldiler ve çarpışma iki gün kadar sürdü. Yakalanan Crawford, Gnadenhutten olayından sonra intikam ateşiyle yanan Kızılderililer tarafından çırılçıplak soyuldu. Dövüldükten sonra uzun bir iple etrafına kızgın kömürlerin koyulduğu bir direğe bağlandı. Crawford, üstüne kızgın kömürle maytaplar fırlatılarak ve kızgın sopalarla dürtülerek kömürlerin üzerinde yürümeye zorlandı. Sonunda kafa derisi yüzüldü ve başının üzerinden kömür döküldü. Öldükten sonra fazla bekletilmeden bedeni yakıldı.

Crawford'un ölüm haberi Kızılderililer ve yerleşimciler arasındaki nefretin artmasına sebep oldu. Savaş 1783'te imzalanan Paris Antlaşması'yla sona erdi ve İngilizler Ohio'dan vazgeçip bir zamanlar müttefikleri olan Kızılderilileri yüzüstü bırakarak Amerika'nın bağımsızlığını resmi olarak tanıdılar. 1795'te çekişmelerle geçen on yılın sonunda Amerikalılar, Kızılderililere topraklarının çoğunu zorla teslim ettirmeyi başardılar.

İLK FİLO

13 Mayıs 1787'de Avustralya'da koloni kurmak üzere Kapitan Arthur Phillip'in emrinde on bir gemiden oluşan bir filo İngiltere'den yola çıktı. Filoda 696 mahkûmla birlikte 1.000'in biraz üzerinde insan vardı. İngiliz hükümeti Avustralya'yı kendi içindeki sabıkalı kesimden kurtulmak için kullanmak istiyordu. O zamana kadar mahkûmlar Thames'teki çalışma-

yan gemilerde hapsediliyordu. Çoğu fakir ve çaresiz olmakla birlikte işledikleri küçük suçlar vardı. İçlerinden biri iki tavuk, bir diğeri de on iki salatalık, on bir yaşında bir çocuk ise dokuz metrelik kurdela ve bir çift ipek çorap çaldığı için sürgün ediliyordu.

Mahkûmlar sıkışık ve sağlıksız koşullarda gün ışığı görmeden yolculuk ediyordu. Sahtekâr bir tedarikçi yüzünden günlük ekmek payları da iki dilimle sınırlıydı. On sekiz ay süren bir seyahat ve 25.000 kilometre mesafeyi geride bırakıp daha sonra Sidney olacak yere ayak bastılar. Tarımla ilgili sınırlı bilgiye sahip olan yerleşimcilerin yabancı oldukları topraklarda hayatta kalmaları bekleniyordu. Erzaklar azaldıkça açlık yayılıyor ve kurallara uymayan mahkûmlar kırbaçlanıyordu. Fakat onca zorluğa rağmen hem mahkûm hem özgür yerleşimciler hayatta kalıp sonunda bir millet oluşturmayı başaracaklardı.

FRANSIZ DEVRİMİ VE MONARŞİNİN ÇÖKÜŞÜ

1780'lerin sonlarında Fransa gerçek anlamda iflas etmiş durumdaydı. 1789 yılının Mayıs ayında XVI. Louis maddi problemleri çözmek için soylulardan, kiliseden ve halktan oluşan Sınıflar Meclisi'ni toplamak zorunda kalmıştı. Kralın gücü gittikçe azalıyordu. Aynı yılın Temmuz ayında Bastille basıldı ve Ekim ayında bir kalabalık Versailles Sarayı'na girip kraliyet ailesini, Paris'teki Tuileries Sarayı'na yerleşmeye zorladı. 1791'de Louis, Fransa'yı meşruti monarşi yapan fakat çok sürmeyecek olan bir anlaşıma imzaladı.

1792 yılının Ağustos ayında Jakoben partisinin desteğiyle Paris Komünü, başkenti kontrol altına alarak şiddet

dalgasının fitilini ateşledi. Öldürülen 14.000 kurbanın çoğu rahipti. Olayların birinde toplanan kalabalık, birkaç rahibin

içinde tutulduğu bir manastırı basıp 119'unu iki saat içerisinde mızraklar, kılıçlar, baltalar ve kürekler kullanarak idam etti. 1792 yılının Eylül ayında Ulusal Konvansiyon monarşiyi ortadan kaldırıp Louis'yi tutukladıktan sonra Fransa'nın artık bir cumhuriyet olduğunu ilan etti. Mahkeme esnasında Louis, "halkın özgürlüğüne karşı" komplo kurmaktan suçlu bulundu ve idama mahkûm edildi. İdamı giyotinle gerçekleşecekti.

Bir önceki sene uygulamaya konan giyotin, devrim adaletinin en akılda kalıcı simgesi olacaktı. İdam 21 Ocak 1793'te gerçekleşti. Bıçak kendisini susturmadan önce Louis kalabalığa şu şekilde konuşmuştu: "Umarım kanımın akıtılması Fransa'nın ve siz talihsiz insanların mutluluğuna katkıda bulunur..." Fazla sevilmeyen Avusturyalı eşi Marie-Antoinette de aynı yılın Ekim ayında idam edildi. Krala sadık kalanların XVII. Louis olarak kabul ettikleri oğullarıysa tutsak edildi ve 1795 yılının Haziran ayında veremin bir çeşidi olan sıracı hastalığı nedeniyle hayatını kaybetti.

Banyoda Ölüm: Marat'ın Suikastı

XVI. Louis'nin idamından sonra çıkan kargaşada Jakobenler, Ulusal Konvansiyon ve daha sonra Fransa'nın yürütme gücü olacak olan Kamu Güvenliği Komitesi'nin kontrolünü ele geçirdi. Devrimi yöneten güç olarak kalmakta ve daha ılımlı Jironden grubu başta olmak üzere yurt içindeki tüm karşıtlarını ortadan kaldırmakta kararlıydılar. Jakobenlerin ve *sans-culottes** olarak bilinen emekçi kesimin radikal partizanlarının en sözünü sakınmayan destekçilerinden biri de gazeteci Jean-Paul Marat'ydı. Ulusal Konvansiyon'un üyesi olan Marat, kronik cilt hastalığı ve akciğer rahatsızlığından dolayı 1793'ün Haziran ayında emekli olmak zorunda kalmıştı. Hastalığının sebep olduğu acıyı yatıştırmak için zamanın çoğunu ayakkabı şeklinde yapılmış ve içinde bir yazı tahtası bulunan özel bir küvette geçiriyordu. 13 Temmuz'da Caen'dan gelen ve Jironden sempatzanı olan Charlotte Corday adında genç bir kadın Marat'yla görüşmek istedi. Elinde memleketindeki Jirondenlerin bir listesi olduğunu söyledi. Marat, "Mükemmel! Birkaç gün içerisinde hepsini giyotine götürürüm," diye sevinirken Corday, bluzunda sakladığı bıçağı kılıfından çıkardı, Marat'nın göğsüne saplayıp akciğerini ve şahdamarını kesti. Marat'nın seslerini duyan arkadaşları yardıma yetişti. Biri Corday'ın sırtında sandalye kırıp onu etkisiz hale getirdi. Corday tutuklanıp 17 Temmuz'da giyotinle idam edildikten sonra bedeni alelâde bir çukura atıldı.

* *Sans Culottes*: "Donsuzlar" anlamında. (e.n.)

Maximilien Robespierre ve Terör

Marat'ya yapılan suikast sonrasında Kamu Güvenliği Komitesi'nin üyesi Jakoben Maximilien Robespierre, Fransa'nın önde gelen kimselerinden biri haline geldi. 1793 yılının Eylül ayında Jirondenleri ve yurt içindeki diğer düşmanları yok etmek için resmi olarak Terör Dönemi'ni başlattı. Devrim düşmanlarını bulmak ve idam etmek üzere mahkemeler oluşturan "Şüpheliler Yasası" yürürlüğe girdi. Devrim karşıtı suçların listesi o kadar uzundu ki, kısa süre içerisinde 250.000 kişi mahkemeye çıkmak üzere tutuklandı. Robespierre, "çabuk, sert ve esnek olmayan adaletten başka bir şey olmadığını" iddia ederek terörü savunuyordu.

Robespierre'in en sıkı destekçilerinden biri de, Breton'da Jirondenler ve başka devrim karşıtlarını ortadan kaldırmakla suçlanan Jean-Baptiste Carrier'ydi. Carrier sadece giyotine başvurmakla kalmıyor, ayrıca toplu idamları tercih ettiğinden şüphelileri mavnalara dolduruyor ve sonra su altında bırakıp boğuyordu. Carrier bunu "dikey sürgün" olarak adlandırmıştı.

1794 yılının Haziran ayında Robespierre yeni bir yasa yürürlüğe koyarak yargılananın kendisini herhangi bir şekilde savunma hakkını ve normal kanıt kurallarını ortadan kaldırdı ve suçu kanıtlamak için "ahlaki delillere" bakılmasının yolunu açtı. Bunun üzerine şiddet arttı ve sonunda terörün gidecek keyfileşen saldırılarına tepki doğdu. 1794 yılının Temmuz ayında Robespierre devrilip tutuklandıktan sonra idam edildi. Başlattığı Terör Dönemi'nde 40.000 kişi hayatını kaybetti.

1795'te yeni anayasa kabul edildi. Bu anayasaya göre Fransa'nın iki yasama kolu olacaktı ve yürütme gücü beş "direktör" arasında paylaşılacaktı. "Direktuvar" adındaki bu yönetim şekli, Napolyon Bonapart adlı general kendisini 1799'da devlet başkanı ilan edene kadar yürürlükte kaldı.

Robespierre'in Terör Dönemi

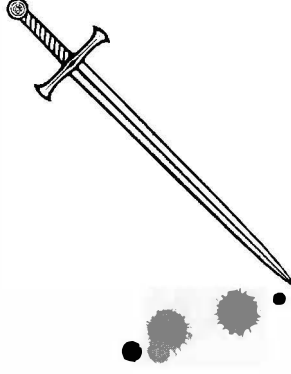
RUSYA'NIN EN CÜRETKAR GENERALİ: ALEKSANDR SUVOROV

On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru Aleksandr Suvorov, Rusya'nın nerdeyse aralıksız süren savaşlarında generallik rütbesine kadar yükselmişti. En büyük zaferlerinden biri, bugün Ukrayna'da bulunan ve o zamanlar stratejik olarak bir hayli önemli olan Osmanlı yerleşim yeri İzmail'de gerçekleşti. Suvorov tarafından ele geçirilmesi için emir verilen İzmail 1790 yılının Mart ayından beri Rus kuşatması altındaydı. 22 Aralık'ta askerleri, şehre saldırıp ağır top ateşiyle savunmayı çökertti. Çarpışma şiddetli geçse de Ruslar zafere yaklaşıyorlardı. Korkunç kargaşada 26.000 Osmanlı hayatını kaybetti. 1.000 kişi, içlerinden biri bir Rusu vurduğu için, teslim oldukları halde süngülenerek öldürüldü. Muzaffer ordu, İzmail'i üç gün boyunca yağmaladıktan sonra üstlerinde o kadar çok Türk kıyafeti taşıyordu ki, Rus olduğunu söylemeye bin şahit isterdi.

Praga Katliamı

1790'larda Rusya, Lehistan-Litvanya Birliği'nin yarısını topraklarına katmıştı. 1794'te Polonyalı General Tadeusz Kościuszko bir ayaklanma başlattı. Kościuszko, Ekim ayında yakalanınca Suvorov, Varşova'ya sorunsuz ilerleyebilme şansına erişti. Tek engel, Varşova'dan Vistül Nehri'yle ayrılan Praga banliyösüydü. 4 Kasım'da Suvorov, Praga üzerine tamamen sürpriz bir saldırı düzenledi. Birçok Polonyalı Vistül Nehri üzerinden kaçmayı denedi, fakat Ruslar köprüleri ateşe vererek binlerce kişiyi hapsedmişti. Çoğu yüzerek kurtulmaya çalışırken boğuldu. Siviller Ruslara mermi atmaya başlayınca Suvorov, adamlarına karşı koyan herkesi öldürmeleri

için emir verdi. Polonyalı askerler ve halk, Rus topçu sınıfı tarafından yere serildi. Toplamda 13.000 Polonyalı asker ve 7.000 sivil hayatını kaybetti. Böylece Ruslar, yüz yılı aşkın bir süre bağımsızlıktan mahrum kalacak olan Polonya'ya hükmetmeye başladılar. 1800 yılında ölen Suvorov, yirmi beş yıl generallik yaptığı hayatında hiç savaş kaybetmemiştir.

İmparatorluklar

MS 1800 - 1880

BRİTANYA'NIN DELİ KRALI

1760'ta İngiltere tahtına çıkan III. George, hükümdarlığının sonlarına doğru daha sonra akıl hastalığına dönüşecek olan bunalım nöbetlerine girmeye başlamıştı. İlk nöbetini 1788'de "oldukça huysuz bir kriz" şeklinde geçiren kral, Kew'deki konutunda hekimleri tarafından güçlü yumuşatıcı ilaçlar ve afyon tentürüyle tedavi ediliyordu. George'un vücuduna, deliliğine sebep olan "kötü ruhları" dışarı çıkardığına inanılan kabarcıkların oluşması için lapa sürüldü. Ama tedaviler, kralın gittikçe tuhaflaşan hareketlerini iyileştiremedi. Geveleyerek konuşmaya ve ciddi hezeyanlara kapılmaya başlamıştı. Londra'ya su bastığını, teleskoptan bakınca Hannover'i gördüğünü ve Windsor Parkı'nda gördüğü bir meşe ağacının Prusya kralı olduğunu savunuyordu. George'un ağacın dallarıyla el sıkışıp bir süre onunla sohbet ettiği kayıtlara geçmiştir. Kral deli gömleği giymeye zorlandı ve hatta demir bir sandalyeye bile bağlandı. Parlamento, George'un oğlu Galler Prensi'nin başa geçip geçmemesi gerektiğini tartışmaya baş-

lamışken kral toparlanıp sağığına kavuştu. Hastalığı 1801’de nüksettikten on yıl sonra kral, kalan günlerini geçirmesi için Windsor Sarayı’na yollandı. Son yıllarında karısını bile tanıyamayacak kadar sağırlaşp körleşmişti. George 29 Ocak 1820’de öldüğünde, Galler Prensi IV. George babasının yerini aldı.

“Galler Prensi” Kral Oluyor

Genç George, *The Times* tarafından sadece “oburluk, sarhoşluk ve kumarla” mutlu olan bir insan olarak tanımlanıyordu. Adı çıkmış bir zamparaydı ve daha on altı yaşındayken kraliçenin baş nedimlerinden birini baştan çıkarmıştı. 1785 yılındıysa iki kez dul kalmış olan Katolik Maria Fitzherbert’le kralın izni olmadan gizlice evlendi.

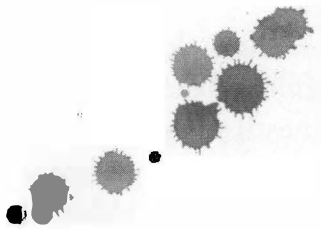
1795’te yasal olarak Alman prensesi Braunschweigli Caroline’le evlendi. Aslında birbirilerinden o kadar nefret ediyorlardı ki, George karısını taç giyme törenine katılmaktan men etti. Kral olduktan sonra IV. George obeziteye yakalandı. Wellington Dükü’ne göre normal bir kahvaltı; iki güvercin ve iç biftekten yapılan tart, içecek olarak şarap, şampanya, Porto şarabı ve konyaktan oluşuyordu. Ardından da bir doz afyon tentürü alırdı. George’un ayrıca gut hastalığı ve idrar yolu iltihaplanması vardı. Brighton’daki gösterişli sarayına yerleşen kral, hastalıklarını tedavi etmek için damarlarını kesip kanını akıtıyordu. Oldukça büyük olan bel çevresini kapatmak için korseler giyiyor ve daha genç görünmek için bir sürü krem ve merhem kullanıyordu. 1830’da ölen George’un tek yasal çocuğı Prenses Charlotte Augusta 1817’de öldüğünden yerine erkek kardeşı IV. William geçti.

Hudutta Suikast: Harpe Kardeşler

Harpe kardeşlerin memleketleri Kuzey Carolina'da sahip oldukları kötü şöhret çok geçmeden Tennessee'ye kadar yayıldı. Aydınlatılamayan cinayetler ve domuzla koyun çalmakla suçlanan "Büyük Harpe" Micajah ve "Küçük Harpe" Willey birlikte yaşadıkları, ikisi hamile üç kadınla hapse atıldılar. 1798'in Mart ayında Harpe kardeşler kaçmayı başardı ve kuzeye, Kentucky'ye doğru ilerlediler. Harpe kadınları serbest bırakılıp eşlerine katıldı, fakat bir seferinde cıyak cıyak ağlayan bebekler Micajah'ın sınırlarını öyle bozmuştu ki bebeklerden birini ağaca çarptı. Harpeler, düzinelerce erkek, kadın ve çocuğu sebepsizce katlederek kuzey Illinois, Kentucky ve Tennessee'de bir dizi cinayet işlemeye başladılar. Kentucky eyalet başkanı sonunda onları yakalayanın ödüllendirileceğini açıkladı. 1799 yılının Temmuz ayında, karısı ve bebeği Harpeler tarafından öldürülen Moses Stegall'ın önderlik ettiği bir grup, Kentucky'de Micajah'ın izini sürüp yakaladı. Micajah yan tarafından vurulduktan sonra daha bilinci yerindeyken Steghall tarafından başı kesildi. Vücudu çürümek üzere geride bırakılırken kafası yakınlardaki dört yolda bir ağaçta sergilendi. Willie ele geçirilemediyse de daha sonra 1803'te Mississippi'de izi bulundu. Suçlarından dolayı resmi bir yargılamaya tabi tutulup 1804'te asıldı.

RUS ÇARI I. PAVEL'İN SUİKASTI

Çar I. Pavel, Büyük Katerina'nın oğluydu. 1796'da Katerina'nın yerine geçen Pavel, annesinin sıkı politikalarının çoğunu tersine çevirip Rusya'yı liberalleştirmeye kararlıydı. Bu büyük reformlar, daha sonra çarı devirmek için komplolar kuracak olan birçok subayın hızlıca askerlikten soğumasına sebep oldu. Arkasından kurulan komplolardan dolayı paranoyaklaşan Pavel en son Sankt Petersburg'ta yeni bir konağa yerleşti. Mikhailovsky Kalesi asma köprülerle ve etrafını çevreleyen suyollarıyla korunuyordu. Buna rağmen 1801 yılının 23 Mart gecesi bir grup komplocu kaleye sızıp Pavel'in yatak odasını basabildi. Kaçmaya vakti olmayan Çar perdenin arkasına saklandı. Yatağın hâlâ sıcak olduğunu tespit eden saldırganlar, bulutlar kaybolup ay ışığı Pavel'i aydınlatınca saklandığı yeri buldular. Onu masasına sürükleyip tahttan feragat ettiğine dair bir kâğıt imzalamasını emrettiler. Pavel bunu reddedince kargaşa başladı ve bir kılıç darbesi yiyen Çar, başını mermer masaya çarptı. Bunun üzerine tekmelenip muhafız kuşağıyla boğuldu. Pavel'den sonra oğlu I. Aleksandr çar oldu ve 1825'e kadar hüküm sürdü.

TOUSSAINT L'OVERTURE VE HAİTİ'NİN ÖZGÜRLÜK İÇİN KANLI MÜCADELESİ

Günümüzde modern Haiti ve Dominik Cumhuriyeti olan Hispanyola'nın Karayip Adası, zamanında Fransa ve İspanya tarafından sömürge haline getirilmişti. 1791 yılında Fransa'da Toussaint L'Overture'ün liderlik ettiği bir köle ayaklanması çıktı. İspanya'yla müttefik olduktan sonra Toussaint'in derme çatma ordusu Fransızlara karşı koyabildi ve 1794'te Fransa'nın devrimci hükümeti köleliği ortadan kaldırdı. Bunun üzerine taraf değiştiren Toussaint, İspanyollardan kurtulmak için Fransızlarla işbirliği yaptı.

Toussaint 1801'de kendisini ömür boyu adanın genel valisi ilan etti. O tarihlere gelindiğinde Napolyon Bonapart da Fransa'yı kontrolü altına almıştı. Toussaint'in büyüyen otoritesinden endişe duyan Napolyon, kayınbiraderi Charles Emmanuel Leclerc'i köleliği tekrar yürürlüğe sokması ve sömürge plantasyonlarını daha kârlı hale getirmesi için adaya yolladı. Toussaint 1802'de yakalanıp Fransa'ya gönderildi. Tıbbi müdahaleler engellendi ve 7 Nisan 1803'te soğuk, rutubetli hücrelerinde öldü.

Ardından Fransızlara karşı mücadelenin önderliğini Toussaint'in üsteğmeni Jean-Jacques Dessalines üstlendi. Leclerc 1802'de ölmüştü ve yeni Fransız lider Donatien Rochambeau, yerlileri hayvanlardan aşağı görecektik kadar zalimdi. Siyah yerlilerin izini bulmak için Küba'dan 1.500 vahşi köpek getirtmişti. Yakaladıkları tutsaklardan bazılarını direğe bağlayıp köpekler bağırsaklarını yesin diye karınlarını deşiyordu. Bazılarıysa böcek kolonilerinin yakınlarında boğazlarına kadar toprağa gömülerek ölüme terk ediliyordu. 1791 yılında 500.000 olan siyahi nüfusu 350.000'e düşmüştü. Buna rağmen

Dessalines ve ordusu savaşmaya devam ederken bir yandan da sarıhumma Fransızların çoğunu öldürmeye başlamıştı. Sonunda Rochambeau 19 Kasım 1803'te adayı boşaltmaya razı geldi ve Dessalines özgür ve bağımsız bir adanın lideri oldu.

1804'te Dessalines siyahi olmayan herkesi katletme emri verdi. Hayatını bağışladıkları arasında sadece birkaç rahip ve uzman vardı. Sonrasında da askerlerin dışında herkesin planasyonlarda çalışmaya zorlandığı bir sistem kurdu. Sonunda seilmeyen adam oldu ve 1806'da suikasta uğradı.

1812: NAPOLYON NASIL ÇÖKMEYE BAşLADI?

Napolyon Bonapart, Fransız Devrimi esnasında yükselmiş ve 1799'da başa geldikten sonra 1804'te Fransa İmparatoru olmuştu. Kendisine karşı gelen herkesi mağlup eden Napolyon'un önderliğinde Fransa, Avrupa'nın en önemli güçlerinden biri haline geldi; fakat 1812'den itibaren durum tersine dönmeye başladı.

Badajoz Kuşatması

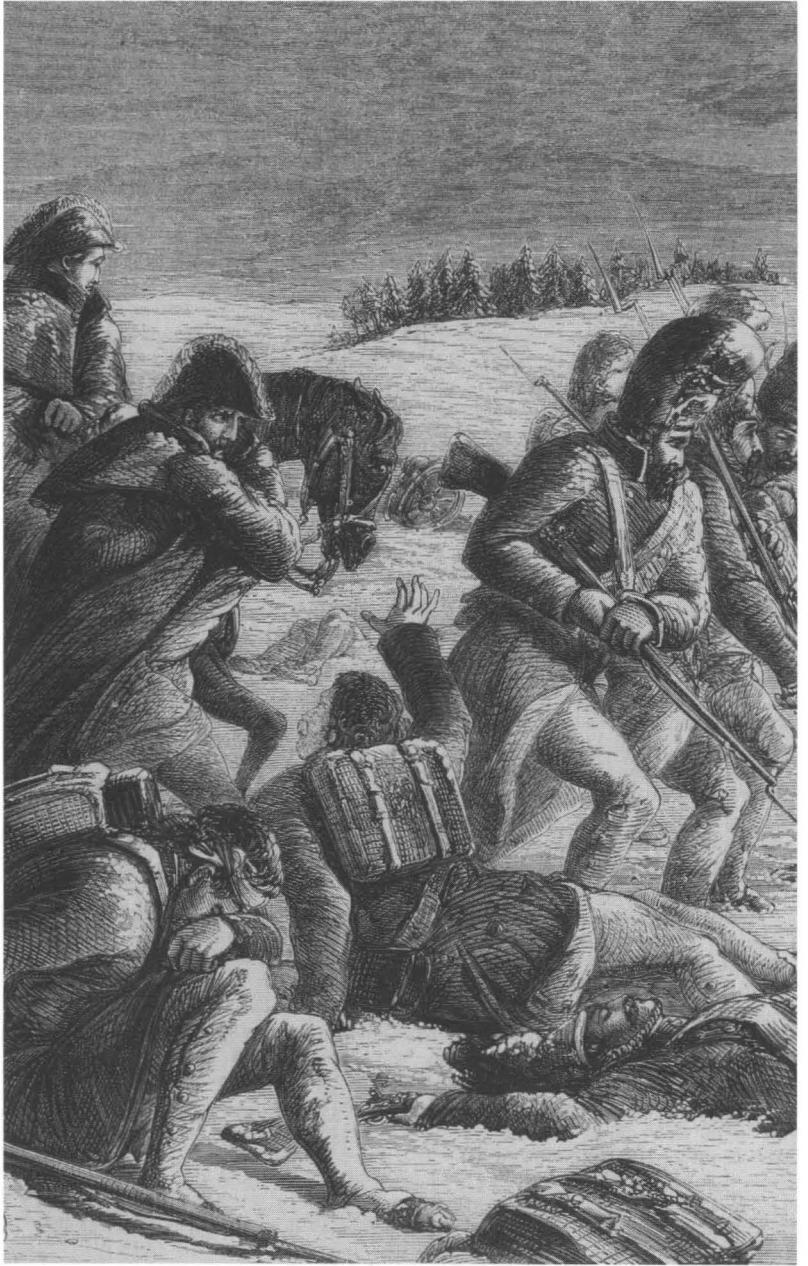
Napolyon, 1807'de Portekiz'e karşı İspanya'yla işbirliğine girmişti, fakat sonraki yıl İspanyollara saldırıp kardeşi Joseph'i İspanya kralı olarak atayınca İspanyollar, işgalci Fransa'ya karşı vahşi bir gerilla savaşı başlattılar. Daha sonra Wellington Dükü unvanıyla onurlandırılacak olan Sir Arthur Wellesley'nin emrinde bir İngiliz ordusu Portekiz'e geldi. 1812'de Wellesley, Fransızları defetmek için 27.000 kişiden oluşan Anglo-Portekiz bir orduyu İspanya'ya sürdü. İlk bü-

yük hedefleri sınır şehri Badajoz oldu ve 16 Mart'ta kuşatma başladı. Fransızlar, yirmi bir gün içinde kırk ayrı saldırıya karşı koydu, fakat 6 Nisan'da nihayet savunmaları yıkıldı. Wellesley'nin 4.800 asker kaybeden muzaffer ordusu şehri harabeye çevirerek 4.000 kişiyi öldürdü. Bir erin anlattığına göre "şehirde yağmalanmayan bir tek ev bile kalmamıştı ve cinayet, tecavüz, hırsızlık fütursuzca eyleme dökülüyordu". Sokaklar sarhoş askerlerle dolup taşıyordu ve düzen 9 Nisan'a kadar yerine gelmedi. 1814'e gelindiğindeyse Fransızlar İspanya'dan tamamen defedilmişti.

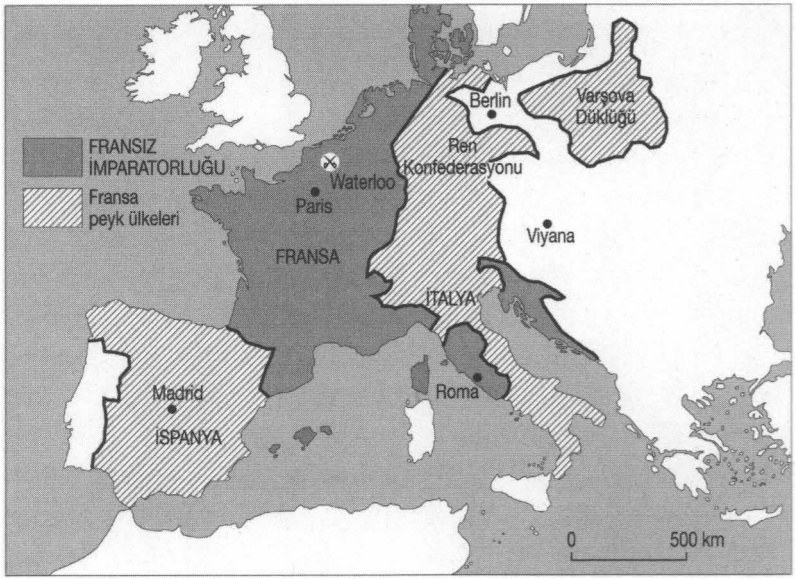
Moskova'dan Geri Çekiliş

1812 yılının Haziran ayında Napolyon Rusya'ya 500.000 kişilik bir ordu sürerek Smolensk'te erken bir zafere ulaştı. Akabinde Rus ordusu geri çekilerek Napolyon'u iç kesimlere ilerletmek durumunda bıraktı. Ruslar, istilacıların kullanabilecekleri her şeyi yok etmek için yakıp yakma politikası izlediler. 7 Eylül'de iki ordu, Moskova'nın batısındaki Borodino'da karşı karşıya geldi ve askeri tarihin Somme Muhaberesi'ne kadar benzerine tanıklık etmeyeceği kadar kanlı bir savaş yaşandı. Napolyon savaşı kazanmış olsa da, 28.000 asker kaybetmişti. Rusların kaybıysa 45.000 kişi kadardı. Napolyon Moskova'ya girdiğinde Rusların ateşe verip harap ettiği bir şehirden fazlasını bulamadı. İkmal yolunun iyice uzamış olması ve Rusların uzlaşmaya yanaşmaması sebebiyle Napolyon sonunda Ekim ortası gibi geri çekilmeye karar verdi.

Yetersiz sayıda atla ilerlemek kolay değildi, üstelik Rusya'da kış da kasımda başlıyordu. Askerlerin kendilerini sıcak tutacak giysileri olmadığından kadın ve rahip giysileriyle geçici çözüm bulmaya çalışıyorlardı. Yiyecek stokları da tükenmekte olduğu için çoğu asker, at ve kedi eti ya da biçilmiş

Fransız ordusunun Moskova'dan dönüşü

Napolyon'un en parlak dönemindeki imparatorluğu (1812)

ekin sapıyla su karşımı bisküviler yemeye başlamıştı. Yulaf lapasını yağlandırmak için de içine don yağı mumları katılıyordu. Soğuk algınlığı ve ishal çok sık görülen hastalıklardan olmuştu. Kazak süvarileri, geri çekilmekte olan kolları durmadan geriden taciz ediyor ve askerleri kaçıırıyor, daha sonra da soyup karda donarak ölmeye terk ederek eğleniyorlardı.

Napolyon'un ordusu Aralık ayında Rus topraklarından çekildiğinde sadece 120.000 asker hayatta kalabilmişti. Napolyon artık yenilmez değildi. Müttefikleri onu bozguna uğrattı ve 1814'te Akdeniz adası Elba'ya sürüldü. Kaçıp 1815'te tekrar güçlenen Napolyon son olarak Waterloo'da yenilgiye uğradı. Bu sefer de Atlantik'teki Saint Helena adasına sürüldü ve 1821'de burada öldü.

Tambora Dağı'nın Patlaması

5 Nisan 1815'te Tambora Dağı şiddetli bir biçimde patladı. Patlamanın sesi neredeyse 1.600 kilometre uzaklıktaki Endonezya adası Sumbawa'da dahi duyulmuştu. Patlama, yüksekliği 1.200 metreyi aşan dumanla birlikte 104 kilometre küp molozun püskürtülmesine neden oldu. İnek ve atları havalandırıp ağaçları yerinden söken vahşi hortumlar adayı vurdu. Tarihin en şiddetli volkanik patlamasında 12.000 kişilik Sumbawa nüfusundan geriye sadece yirmi altı kişi kalmıştı. Bazı bilim insanları bu kül dumanının, özellikle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'dan bildirilen ve mahsulün bozulmasıyla açlığa yol açan küresel soğumaya neden olacak kadar büyük olduğuna inanıyor.

PETERLOO KATLIAMI

Napolyon Savaşları'nın ardından Britanya durgunluk dönemine girmişti. Ülkenin kuzeybatısı başta olmak üzere birçok insanı haklarından mahrum bırakan seçim sistemiyle ilgili reform yapılması konusunda baskı vardı. 1819'da bu taleple Machester'daki St. Peter Meydanı'nda büyük bir toplantı düzenlendi ve 16 Ağustos'ta 16.000 kişilik bir kalabalık toplandı. Olayların çığırından çıkmasından korkan otoriteler toplantıya engel olma kararı alıp zabıtalara meydana girme emri verdi ve yardıma gelmeleri için ayrıca iki süvari birliğine haber yollandı. Süvariler ve zabıtalalar alanda birleşince kargaşa çıktı. İnsanlar kaçıştıkça askerler kontrolü kaybedip kılıçlarını gelişi güzel savurmaya başlamıştı. Kavgada yaklaşık 500 kişi yaralandı ve 15 kişi de hayatını kaybetti. Halk vahşiliğin şiddetinden o kadar dehşete kapılmıştı ki olaya "Peterloo Katliamı" ismini verdi. Britanya'daki tüm yetişkinlerin oy verme hakkına sahip olmasıysa 1918 yılına kadar gerçekleşmedi.

Balina Kemiğiyle Gelen Ölüm

Birleşmiş Milletler'in fikir babalarından olan Vali Morris aynı zamanda Anayasa'nın yazarlarından ve onu imzalayan taraflardan biriydi. 1780'de bir at arabası kazasında bacağını kaybetmiş olmasına rağmen (daha sonra yerine tahta bacak takılacaktı) söz sahibi bir siyasi figürdü. Bunun dışında, 1809'de elli yedi yaşındayken evlenene dek birçok gönül macerası da yaşamıştı. Morris, idrar yolunda acı veren bir tıkanıklığa sebep olan prostat kanseriydi ve gut hastalığı vardı. Acısını hafifletmek için idrar yoluna balina kemiği sokarak kendi başına bir ameliyata girişmişti. Fakat bu, hastalığının şiddetlenmesine neden oldu ve Morris kısa süre sonra hayatını kaybetti.

VAN DIEMEN ÜLKESİ

1803'te İngilizler, 1856'dan sonra Tazmanya olarak adlandırılacak olan Van Diemen Ülkesi'ni sömürge haline getirdiler. 1853'te cezai sürgün ortadan kaldırılana kadar bu sömürge, Avustralya'ya gönderilen mahkûmların başlıca varış noktasıydı. Mahkûmların çoğu serbest yerleşimciler için işçi ya da hizmetçi olarak çalışıyordu. Aralarındaki en kötü suçlular, sert koşullarda çalışmak üzere Van Diemen Ülkesi'nin batı yakasında bulunan Sarah Adası'ndaki cezai yerleşim yeri olan Macquarie Limanı'na gönderiliyordu.

Alexander Pearce

Macquarie Limanı'ndan kaçmayı başarabilen az sayıda insan vardı, aralarından bir tanesiye bunu iki kere başarmıştı. Ale-

xander Pearce, altı çift ayakkabı çaldığı için 1819'da sürgün edilen bir İrlandalıydı. Van Diemen Ülkesi'ne 1820'de geldi ve hizmetçi olarak çalıştı. Alkol, hırsızlık, borç yüzünden başı belaya girince 1822'de Macquarie Limanı'na gönderildi.

Aynı yılın Eylül ayında Pearce ve yedi mahkûm bir kayık çalıp anakaraya doğru kürek çektiler. Doğuya doğru Hobart'a kadar yürüyüp İngiltere'ya kaçmayı planlamışlardı. Bir hafta sonra yiyecek stokları tükendi. Kumanyasız geçen dördüncü günden sonra aralarından Robert Greenhill başka bir mahkûmu baltayla parçaladı ve grup parçalanan mahkûmun kalıntılarını yedi. Mahkûmlardan ikisi sıranın kendilerine geleceği korkusuyla Macquarie Limanı'na geri dönmeye yeltendi, fakat 12 Ekim'de yarı ölü vaziyette bulundular ve çok geçmeden de öldüler.

Aynı ay içerisinde iki mahkûm daha yenmiş ve geriye bir tek Greenhill'le Pearce kalmıştı. Greenhill'in kendisini öldürüp yiyeceğine ikna olan Pearce, onu uykusundayken öldürdü. Firarda sekiz haftayı geride bıraktıktan sonra Pearce bir çobanla karşılaştı. Kendisi de İrlandalı olan çoban, Pearce'ı ona barınak sağlayacak olan bir grup haydutla tanıştırdı. 11 Ocak 1823'te yakalanan Pearce, yamyamlık yaptığını itiraf etse de hikayesi gülünç bulundu ve kendisi Macquarie Limanı'na geri gönderildi.

16 Kasım'da Pearce, Thomas Cox adında başka bir mahkûmla firar etti. Beş gün sonra bulunan Pearce, Cox'ı iki gün önce yediğini itiraf etti. Kendisini yakalayanlar Cox'ın bedenini gösterdi. Ortadan ikiye bölünmüş ve kafasıyla mahrem yerleri koparılmıştı. Ayrıca bacaklarından, kalçalarından, belinden ve kollarından parçacıklar kesilmişti. Pearce'in onlara anlattığına göre "bunlar en lezzetli yerleriydi". Sonunda Pearce Hobart'a gönderilip 19 Temmuz 1824'te asıldı.

Aborjin Soykırımı

İngilizler Van Diemen Ülkesi'ne yerleştğinde adada 4.000 Aborjin yaşıyordu. Aborjinlerin, beyaz işgalcilere karşı neredeyse hiçbir yasal güvencesi yoktu ve iddialara göre köpekleri beslemek için kanguru avcıları tarafından vuruluyorlardı. 1820'lerde pamuk fiyatlarındaki artış küçükbaş hayvancılıkta artışa ve böylece daha fazla beyaz işgalcinin adaya gelmesine sebep oldu. 1828'de Van Diemen Ülkesi Vali Vekili George Arthur sıkıyönetim ilan edince Aborjinlerin görülür görülmez vurulması yasallaştı. 1830'da Arthur, değersiz arazilere Aborjinleri zorla yerleştirebilmek amacıyla yakalanan her yetişkin Aborjin için 5 pound, her çocuk için 2 pound para ödülü teklif ediyordu. Bu yasalar ve Avrupa'dan gelen hastalıkların etkisiyle Tazmanyalı Aborjinler er geç haritadan silinecekti. 1876'da son gerçek Tazmanyalı Aborjin Trugernanner öldü. Cesedi mezardan çıkarılıp kaynatıldıktan sonra iskeleti 1947'ye kadar sergilendi.

SAKIZ ADASI KATLIAMI

On beşinci yüzyıldan itibaren Yunanistan'ın çoğu bölgesi Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyeti altındaydı. On dokuzuncu yüzyılın başlarında Yunanlar, Türk hakimiyetine karşı direnmeye başlamıştı. 1821'de ise silahlı ayaklanmalar başladı. Ege Denizi'ndeki Sakız Adası, Yunanistan'ın en varlıklı yerlerindendi. 22 Mart 1822'de ayaklanmaya destek olmak için yakınlardaki Sisam Adası'ndan isyancılar geldi. Ayaklanma başta başarılı olsa da, Türklere donanmadan takviye gelince Sisamlıların çoğu kaçtı. Türkler Sakız Adası'nı geri kazandıktan sonra güçlerini kabul ettirmekte kararlıydılar. İlk saldırılardan birini, rahiplerin sığındığı bir manastıra düzenlediler. Manastırı ateşe verdiler ve rahipler ya yanarak öldü ya da kı-

lıktan geçirildi. 6 Mayıs'ta Sakız Adası'ndaki neredeyse tüm Yunan asıllı soylular asıldı. Bedenleri şehir meydanındaki ağaçlarda cansız bir şekilde sallanıyordu. Sonraki ay Yunanlılar, Türk donanmasının sancak gemisini imha edecek olan iki ateş gemisi yolladı. Adalıların geride bırakılıp Türklerin intikamıyla yüzleşmek zorunda kaldı. Köylerin çoğu yakıldı ve halk katledildi, hapsedildi ya da sürüldü. Katliamdan önce 120.000 olan nüfus, 1821'de 30.000'e kadar düşmüştü. Katliamın raporları Avrupa'da büyük öfkeye sebep oldu ve isyancılar bağımsızlıklarını kazanma konusunda daha kararlı davranmaya başladılar ve 1832'de hedeflerine ulaştılar.

SHAKA ZULU'NUN SON YILI

On dokuzuncu yüzyılın başlarında Zulu Krallığı, Afrika'nın güneyindeki krallıklar arasında en güçlüsü haline geldi. Shaka Zulu, yaptığı askeri reformlar ve başarılı önderliği sayesinde krallığın ordusunu dünyanın en güçlü ordularının arasında sokmayı başarmıştı. 1816'da kral olan Shaka, komşu kabileleri hızla yenip kendi krallığına kattı.

10 Ekim 1827'de Shaka'nın çok sevdiği annesi Nandi dizanteri nedeniyle hayatını kaybetti. Çılgına dönen kral, yas nedeniyle kırk öküz öldürüp 12.000 askere Nandi'nin mezarını bir yıl boyunca korumalarını emretti. Annesinin ölümünden sorumlu tuttuğu altı kadını da, üstlerine bağladığı otları ateşe vererek idam etmişti. Kadınlar ayakta duramayacak hale gelene kadar koşmaya zorlanmış, düştükleri yerde de başları ezilmişti. Annesinin anısına tarım faaliyetlerinin de durduğu bir yıllık yas ilan edildi. Tarlalar işlenmeyecek ve ineklerin sütü yere dökülecekti. Cinsel ilişki yasaklandı ve annesinin ölümünden sonra hamile kaldığı tespit edilen kadınlar, kocalarıyla birlikte idam edilmeye başlandı.

Shaka bunalıma girmişti ve krallığı yönetmekle pek ilgilenmiyordu. 7 Eylül 1828'de yas dönemini bitirdi, fakat popüleritesi çoktan zarar görmüştü bile. 22 Eylül'de Shaka'nın üvey kardeşleri Dingane ve Mhlangana ona mızraklarıyla saldırdılar. Başladıkları işi, Shaka'yı sırtından bıçaklayan kahyası tamamladı. Afrika'nın en büyük krallarından biri, yeri belli olmayan bir mezara gömüldü.

MADAGASKAR KRALİÇESİ RANAVALONA

Afrika'nın doğu yakasında bir ada olan Madagaskar Krallığı, Avrupa'nın sömürgeci yayılma politikasına rağmen bütün gücüyle bağımsız kalmayı sürdürüyordu. 1828'de Kral Radama ölünce on iki kumasından biri olan Ranavalona tahta geçmek için kolları sıvamış ve baş rakiplerini ortadan kaldırdıktan sonra 1 Ağustos'ta kraliçe ilan edilmişti. Ranavalona, yerini sağlama aldıktan sonra Madagaskar'ı istediği gibi yönetmek için zalim yöntemlere başvurdu. Hristiyan misyonerler sürülüyor ve Hristiyanlığı icra edenler ölümle cezalandırılıyordu. İşkence görmek, çarmıha gerilmek ve insanların başlarının kesilmesi artık sıradanlaşmıştı. Haydutlar, kaçak köleler ve isyancılar ikiye ayrılıyor, derileri yüzülüyor ya da testisleri yavaşça eziliyordu. Bazılarıysa sadece başları dışarı-

da kalacak şekilde sığır derilerine sarılıp ölene kadar güneşin altında bırakılıyordu. En kötü suçlular bel yüksekliğindeki ve daha sonra içine kaynar su dökülecek çukurlarda tahta kazıklara bağlanıyordu.

İhaneti Denetleme Yöntemi

Ranavalona, bazı kimselerin vatan hainliği yapabileceğinden kuşkulananmaya başlamış ve suçlu olup olmadıklarını öğrenmek için bir yöntem bulmuştu. Kurban pilav, üç parça tavuk derisi ve *tanguena* adında zehirli bir bitkinin tohumlarından oluşan bir yemek yemek zorundaydı. Sonrasında kusana kadar su içiliyordu. Eğer tavuk parçalarının hepsini kustuysa suçsuzdu ve serbest bırakılıyordu, fakat iki ya da daha az parçayı çıkardıysa işkence görüp idama çarptırılıyordu. Bir başka yöntemse kurbanın uzuvlarını aşama aşama kesmekti. Her kesimden sonra kurbanı suçlarını itiraf etmesi teklif ediliyordu. En nihayetinde, suçlarını itiraf etmeyen hiç kimse hayatta kalamıyor, ya şoktan ya da kan kaybından ölüyordu.

Ranavalona, otuz yıllık hükümdarlığının ardından 1861'de uykusunda öldü. Kanlı rejimi sırasında Madagaskar nüfusu yaklaşık üçte bir oranında azalmıştı. Yine de kraliçe İngiliz ve Fransız baskınlara karşı ülkenin bağımsızlığını korumuştur. Yerine geçen oğlu II. Radama, adayı Hristiyanlığa ve Avrupalı tüccarlara açtı. 1863'te karısı Rasoherina ona karşı darbe girişiminde bulundu ve Radama görevden alınıp boğduruldu. Rasoherina 1868'de ölünce yerine II. Radama'nın diğer eşlerinden II. Ranavalona geçti. Bu hükümdarlık sırasında kraliyet ailesi ve saray mensupları Hristiyanlığa geçtiler ve 1896'de Fransa, Madagaskar'ı topraklarına katıp bağımsızlığına son verdi.

Gözyaşı Yolu

1830'da Başkan Andrew Jackson, binlerce Amerika yerlisini, Birleşik Devletler'in güneydoğusundaki yurtlarını batıdaki Oklahoma bölgesine taşımak zorunda bırakacak olan Kızılderili Tehcir Yasası'nı imzaladı. Uygulama "Gözyaşı Yolu" olarak adlandırılmıştı. Kovulan son kabilelerden biri Çerokilerdi. 1836'de Georgia eyaletini terk etmeleri için iki yıl kadar zamanları vardı. Yirmi bin Çeroki silah zoruyla evlerinden koparılıp sağlıklı ve çitlerle ayrılmış "koruma kamplarına" yerleştirildi ve tahliye edildikten sonra da Oklahoma'ya kadar bütün yolu yürümek zorunda bırakıldılar. Bu süreçte sekiz bin Çeroki hayatını kaybetti.

MALÊ AYAKLANMASI

On altıncı ve on dokuzuncu yüzyıllar arasında başlıca şeker kamışı tarlalarında çalıştırılmak üzere 4 milyon Afrikalı köleleştirilip Brezilya'ya getirilmişti. Atlantik kıyısındaki Bahia Eyaleti şeker üretiminin merkezlerinden biriydi ve bu yüzden köle nüfusu da fazlaydı. 1835'te Bahia'nın başkenti Salvador'da, "malê" olarak bilinen Müslüman liderlerinin ilham verdiği bir köle ayaklanması patlak verdi. Çabuk bastırılan isyanın cezası ağır oldu. Sokaklarda masum siyahiler dövülüp öldürülüyor ve polis şefinin kayıtlarına göre "açık bir sebebi olmayan cinayetler işleniyordu". İsyancılar kırbaçlanıyor, hapsediliyor, zorunlu işçiliğe mahkûm ediliyor ya da Afrika'ya sürgüne gönderiliyorlardı. Çete liderlerinden dördüye kurşuna dizilerek idam edilmişti.

KABİL'DEN ÇIKIŞ

1838'de Doğu Hindistan Şirketi, Ruslarla fazla samimi olduğunu düşündükleri Arap Emiri Dost Muhammed Han'ı devirmek için Afganistan'a bir ordu gönderdi. Şüca Şah Dürrani yeni emir olarak tahta yerleştirilip Kabil'de bir garnizon kurulunca çok geçmeden huzursuzluk başladı.

1841'de Dost Muhammed'in oğlu Ekber Han patlak veren ayaklanmanın lideri olarak öne çıktı. Kabil'de bulunan İngiliz komutanı General William Elphinstone fiziken güçsüz ve beceriksiz olduğu için etkili bir şekilde harekete geçmeyi başaramamıştı. Williams'ın Afgan grupların saldırısına maruz kalan garnizonu, kış geldiğinde 4.500 askeri, 12.000 yakını ve sempatizanlarıyla birlikte şehir dışındaki karargâhlarında kuşatma altındaydı. Stokların iyice azalmasıyla birlikte şirketin William Macnaghten adında bir görevlisi Ekber Han'la uzlaşmak üzere Kabil'e geldi. Fakat Macnaghten sürüklenerek götürüldükten sonra öldürüldü. Baş, kol ve bacakları sokaklarda sergilenirken gövdesi de pazar yerinde el kancasına asıldı.

Elphinstone bunu herhangi bir şekilde cezalandırmakta başarısız oldu. 1842 yılının yılbaşı günü isyancılara teslim olup Hindistan'a dönmeyi kabul etti. Ordusu Kabil'den 6 Ocak'ta çekildi. Birliklerin günlük yemekleri eritilmiş tereyağı ile karıştırılmış bir avuç una düştüğü için bitap düşen ordu hizmetlileri ölümü beklemek üzere kendilerini yol kenarlarını bırakıyorlardı.

11 Ocak'ta Afganistan, Elphinstone'u yakaladı. Elphinstone tutukluluğu sırasında ölecekti. Ordusu her koldan gelen Afgan taarruzlarına karşı koyamıyordu ve asker sayısı giderek azalıyordu. 16.500 askerden nerdeyse hiç kimse Hindistan'a ulaşana kadar hayatta kalamadı. İngilizler sonrasında Afganistan'ı ele geçirmek için bir daha ciddi bir girişimde bulunmadılar. 1842 yılının Nisan ayında Dost Muhammed tekrar başa geldi ve 1863'e kadar ülkeye hükmetti.

İRLANDA PATATES KİTLİĞİ

On dokuzuncu yüzyılın başlarında patates, İrlanda'da temel gıda maddelerindendi. Ortalama bir yetişkin erkek işçi günde yaklaşık olarak 5,4 kilo patates tüketiyordu ve bu, süt takviyesiyle birlikte yeterli bir besin kaynağıydı. Fakat bir tek bu gıda ürününe bel bağlamış olmak yakında feci sonuçlara yol açacaktı.

1840'larda patates küfü de denilen *Phytophthora infestans* adındaki mantar hastalığı Avrupa'yı vurdu. İrlanda'ya 1845'te ulaştığında mahsulün kısmen, bir sonraki sene 1846'daysa tamamen bozulmasına neden olmuştu. Yiyecek fiyatları

aşırı yükselmiş ve binlerce insan açlıktan ölmeye başlamıştı.

Birçoğu kiralarnı ödeyemediklerinden evlerini

terk etmek zorunda

kalmış ve böylece

geçinemez hale gel-

mişlerdi. İyice za-

yıflamış olan halk

tifüs, ateş, dizan-

teri ve ishal başta

olmak birçok has-

talığa yakalanma-

ya iyice yatkın hale

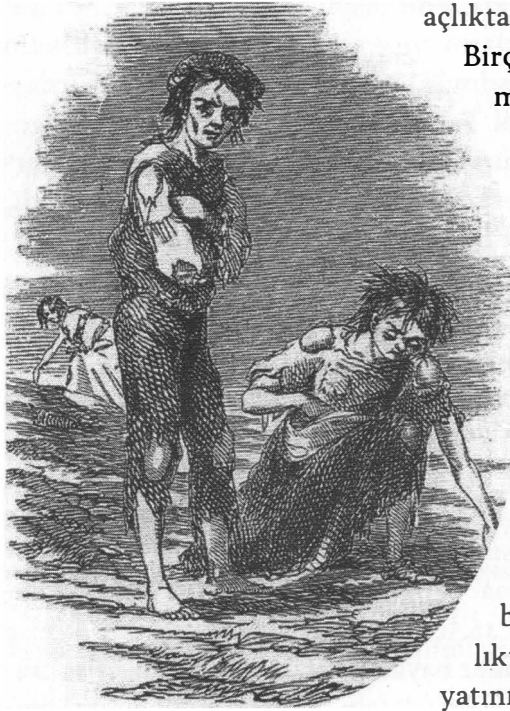
gelmişti. 1846 ile

1851 yılları arasında

bir milyon kişinin aç-

lıktan ve hastalıktan ha-

yatını kaybettiği söylenir.

İrlanda Diasporası

Kıtlığı takip eden on yıllık süreçte yaklaşık 1,5 milyon insan İrlanda'dan Birleşik Devletler'e göç etti. Atlantik'in üstünden geçerek yapılan yolculuk altı ile yedi hafta kadar sürüyordu ve koşullar o kadar sağlıksızdı ki, gemiler artık "tabut gemileri" olarak adlandırılmaya başlanmıştı. Atlantik'i geçerken 50.000'i aşkın göçmen hayatını kaybetti. Kıtlık yıllarının sonrasında 1845'te 8,5 milyon olan nüfus 1890'larda 4,5 milyona düşerek tam anlamıyla yarı yarıya indi. Yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde bile nüfus, kıtlık öncesindeki düzeyini aşamadı.

KIRIM

1853'te Fransa, Britanya, Sardinya ve Osmanlı İmparatorluğu Rusya'ya karşı savaşa girdiler. Savaşın büyük kısmı Karadeniz yarımadası olan, Rusların elindeki Kırım'da yaşandı. Eylül 1854'te, Ruslar Sivastopol'un güçlendirilmiş limanında tekrar toplanırken Kırım'a müttefik güçlerden biri ayak bastı. Kış başlamak üzereydi ve kuşatma için gelen İngiliz askerlerinin yazlık uniformalarıyla çadırları onları donma tehlikesinden koruyamıyordu. Subayların durumu erlerinkilerden daha iyiydi. O kadar ki bazıları kışı İstanbul'da geçiriyordu. Bu talihsiz hafif süvari alayını yöneten Cardigan Kontu ise kendisine ait yatın bordasında uyuyordu.

İngilizlerin tıbbi müdahaleleri sefil haldeydi. Florence Nightingale'in bütün çabalarına rağmen kış boyunca ana koğuştaki 4.000 İngiliz askeri öldü. Başta kolera olmak üzere hastalıklar Rus taarruzlarından daha fazla can alıyordu. İngilizlerin merkez hastanesi çok pisti ve foseptik çukurunun üstüne kurulu olduğundan kanalizasyon içme suyuna karışıyor-

du. Kırım'dan sonra halkın öfkesi karşısında İngiliz ordusu, çağdışı tıbbi uygulamalarını tamamen yeniden düzenlemek zorunda kaldı.

Sivastopol'un Ele Geçirilişi

Sivastopol'da kuşatılmış olan Ruslar nerdeyse sürekli top yağmuruna tutuluyordu, fakat şehrin surları dayanıklıydı. 1855 yılının Eylül ayındaysa Fransızlar şehrin güneyinden bir yarık açmayı başardılar ve kısa süre sonra müttefikler şehre girdi. Fransız bir kaynağın aktardığı kadarıyla Sivastopol "kelimenin tam anlamıyla tuz buz edilmişti". Şehri kaybetmeleri Ruslar için feci sonuçlara yol açacaktı. Ruslar, saygınlık ve nüfuz kaybetmek pahasına da olsa 1856 yılında erkenden uzlaşmaya yanaşmak zorunda kaldılar.

SON ZAMAN AZİZLERİ

1823'te Joseph Jr. Smith, İncil'e ait yeni bir ahit olan Mormon Kitabı'nı yazması için ona ilham veren melekler gördüğünü iddia edip İsa Mesih'in Son Zaman Azizler Kilisesi'ni kurdu. 1831'de Azizler, Ohio'ya yerleşti. Burada ağır zulümler gördüler; saldırgan yerliler Smith'le diğer Mormonların üstüne katran ve ardından tüy döküyordu. Sonunda aşağılanmadıkları bir yere, Illinois'a yerleştiler. 1844'te Smith eleştirel bulunduğu bir gazetenin matbaa makinesini tahrip etmekle suçlanıp hapse atıldı. 27 Haziran'da hücrelerini basan bir grup, Smith'i pencereden kaçmaya çalışırken vurdu. Kilisenin büyük bölümü batıya ilerleyip Utah'a yerleşti.

Beaver Adası'nın Kralı

Smith'in ölümünden sonra müritlerinin çoğu ayrılıp kendi kiliselerini kurdular. Bunlardan biri de 1848'de müritleriyle birlikte Michigan Gölü'ndeki Beaver Adası'na yerleşen James Strang'ti. 1850'de Strang kendini kilisenin "kralı" olarak taçlandırdı ve bütün ada üzerinde hâkimiyetini ilan etti. Gittikçe diktatörleşen Strang, çokeşli evlilikler de yapmaya başladı. 1856'da, hoşnut olmayan müritlerinden Thomas Bedford ve Alexander Wentworth, Strang'e ateş açtılar ve onu sırtından yaralamayı başardılar. Wentworth sonra daha yakından tekrar ateş etti ve Bedford da ona sapı kırılana kadar silahıyla vurdu. Akabinde katiller anakaraya kaçtılar. Bir sürü tanık olmasına rağmen suçları cezasız kaldı. Strange yaralanmaları nedeniyle dört hafta sonra öldü ve kilisesi yavaş yavaş dağılmaya başladı.

HİNDİSTAN AYAKLANMASINI ALEVLENDİREN KUTULAR

Günümüz Hindistan'ının çoğu (Pakistan ve Bangladeş'i de kapsayan bölge) 1857'de İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin yönetimi altındaydı. Şirketin %80'i "sepoy" adındaki Hint erlerden oluşan 250.000 kişilik bir ordusu vardı. Hakimiyet alanı genişledikçe tarihi kurallar ve âdetler kayboluyor ve bu durum sepyolarda ve Hint halkında tedirginliğe neden oluyordu.

Ayaklanmayı tetikleyense silahlar için kullanılan yeni karton kutular oldu. Tüfek cephaneleri ısırılarak açılan yağlı kağıtlarla paketlenmişti. Bu yağın, genel olarak Müslüman ve Hindu olan sepyolara haram kılınan domuz ve sığır yağı olduğuna dair dedikodular yayılmaya başladı. 29 Mart'ta mağ-

dur sepoylardan biri olan Mangal Pandey, bir İngiliz subayını vurdu. Pandey yakalanıp asıldı ve ibret olsun diye bütün alayı terhis edildi.

Nisan ayında Kuzey Hindistan'ın Meerut bölgesinde sepoylar ayaklanıp subaylarını vurunca yine şiddet patlak verdi. Sepoylar, bir zamanlar tüm Hindistan'a hükmeden Babür İmparatorluğu'nun tek kalıntısı olan Delhi'ye doğru yola çıktılar. Oraya vardıklarında II. Bahadır Şah isyancılara destek oldu ve Hindistan'da sepoylarla yerli yöneticiler arasında Şirket'e karşı hızlıca sert bir muhalefet yayıldı.

Kanpur'da İki Katliam

1857'de isyancılar Hindistan'ın kuzey kenti Kanpur'u kuşatma altına aldılar. İngilizler şehri savunmak için bir hendek kazarak çeşitli saldırıları püskürtmeyi başardılar. Ancak birkaç haftadan sonra İngiliz askerlerin ve ailelerinin yemekleri azalmaya ve durum onlar için umutsuz bir hal almaya başlamıştı. İngilizler teslim oldular ve Ganj Nehri'ni botlarla geçerek Allahabad'a güvenli bir şekilde gitmelerine izin verildi.

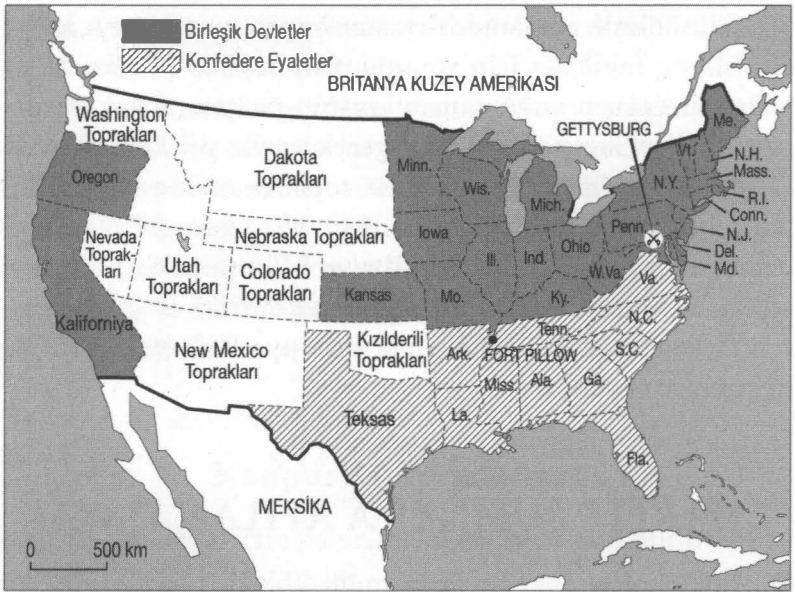
27 Haziran'da İngilizler Kanpur'u terk etmeye hazırlanıyordu, ancak tam botlarını yüklemiş, yola çıkmak üzereyken isyancılar saldırdı. Hayatta kalan 197 kadın ve çocuk şehre geri gönderilip Bibighar adındaki bir kır evinde rehin tutuldu. 15 Temmuz'da İngilizler Kanpur'u geri almak üzereyken rehinerler uzuvları bedenlerinden ayrılarak öldürüldüler. Cesetler bir kuyuya atıldı. Bu iki katliam sırasında 1.200 İngiliz asker ve sivilden yalnızca bir avuç insan hayatta kalabilmişti.

Hint İngiliz ordusu Kanpur'a girip katliamın sonuçlarını gördüğünde intikamı hızlı ve sert oldu. İsyancılar, domuz ve sığır eti yemeye ya da Bibighar'ın kanlı yerlerini yalamaya zorlandılar. İngilizler öncesinde, isyancı olmasından şüphe-

lendikleri Hintlileri bile idam etme yetkisini veren ve isyana teşvikin ölümle cezalandırılmasını öngören 14. yasayı kabul etmişlerdi. İngilizler için gönüllü olan başıboş çeteler, kırsal bölgeleri dolaşıp çoğu zaman isyanın parçası olmayan masum sivilleri isyancı oldukları gerekçesiyle yol kenarlarında asıyordu. Bazı şüpheli isyancılar topların önüne bağlandıkları sonra toplar ateşleniyordu. 1859 yılına gelindiğinde İngilizler son isyancıları da yenmişti ve 8 Temmuz'da barış ilan edildi. İsyan sonrasında Hindistan'ın kontrolü Doğu Hindistan Şirketi'nden kraliyete geçti. Britanya Raji 1947'ye kadar hâkimiyetini sürdürdü.

CHARLES SUMNER'A ATILAN DAYAK

On dokuzuncu yüzyılın başlarında kölelik sorunu Birleşik Devletler'i ikiye bölmüştü. Güney'de kölelik ekonominin temel öğelerinden biriydi, fakat Kuzey'de birçok kişi köleliğin yasaklanmasını destekliyordu. 1856'da Massachusetts senatörlerinden Charles Sumner köleliği hedef alan bir konuşma yaptı. İki gün sonra Güney Carolina kongre üyesi Preston Brooks, senatoda Sumner'in üstüne yürüdü. Brooks, bastonuyla Sumner'in başına tekrar tekrar vurdu, hatta Sumner bilincini kaybettiğinde bile devam etti. Ciddi biçimde yaralanan Sumner, siyasi hayata ancak 1859'da üç yıl süren tedaviden sonra geri dönebildi. Brooks ceza almaktan kurtuldu ve bu olay Kuzey ile Güney'i daha da ayrıştırdı. 1861 yılının Mayıs ayında Abraham Lincoln devlet başkanı olarak göreve geldi. Buna karşılık on bir Güney eyaleti çekilip birlikte Amerika Konfedere Devletleri'ni kurarak dört yıl sürecektir kanlı bir savaşın fitilini ateşlediler.

Amerikan İç Savaşı sırasında ayrılan bölgeler

FORT PILLOW KATLIAMI

Amerikan İç Savaşı'nın dönüm noktası, Pensilvanya'da gerçekleşen Gettysburg Muhaberesi'ydi. Üç gün süren çatışmanın sonunda 8.000 asker öldü ve Kuzey ordusu, Güney ordusunu mağlup etti. Bu çarpışmadan sonra Kuzey ordusu yenilgiye uğramadan güneye doğru ilerlemeye başladı.

Sonunda yenilecek olsalar da Konfedereler hâlâ savaşımaya kararlıydı. 1864'te Konfedere güçleri Kentucky ve Tennessee'ye baskın yaptı. Kentucky dolaylarındaki Paducah'da zafer kazandıktan sonra 1.500 kişilik bir müfreze birliği 12 Nisan'da Tennessee'de Kuzeylilerin kontrolündeki Fort Pillow'a saldırdı. Fort Pillow yarısı siyahilerden oluşan 557 kişilik bir garnizona sahipti. Kuzey güçleri silahlarını

yere bırakıp sayıca çok üstün olan düşmanlarına teslim oldular. Akabinde Konfedereler, başlıca siyahileri hedef alarak silahsız ve savunmasız 300 kişiyi soğukkanlılıkla katletti. Subaylardan biri de yanan bir binaya çivilenip ölüme terk edildi. Kendi askerlerinden biri bile bunun “gördüğü en korkunç şey” olduğunu söylüyordu.

Katliam, Konfederelerin vahşetinin bir simgesi haline geldi ve Kuzeyliler savaşı bitirmek için baskı yapmaya başladı. 9 Nisan 1865’te merkez Konfedere ordusunun komutanı Robert E. Lee teslim oldu. Sonraki haftalarda ara sıra çatışmalar olsa da bu eylem Amerikan İç Savaşı’nın bitişi ve Birleşik Devletler’de köleliğin ortadan kalkışının habercisiydi. Ne yazık ki bu zaferin mimarı Başkan Abraham Lincoln, ülkenin yeniden yapılandırılmasını yönlendiremedi. Savaş bittikten altı gün sonra tiyatrodan vurulup öldürüldü.

“Kanlı Bill” Anderson

Kuzey ve Güney orduları savaşırken Kansas ve Missouri sınır eyaletlerinde de vahşi bir gerilla savaşı meydana geldi. İki tarafın baskıncıları da düşman topraklarına saldırıyordu. 1863’te Konfedere gerillaları Kansas şehri Lawrence’a saldırıp evleri yakmıştı. Kadın ve çocukları bağışlayıp erkekleri katlettiler. Aralarından en öfkeli olan William “Kanlı Bill” Anderson, on dört adam vurmuştu. Akabinde Anderson kendi çetesini kurdu. Kuzey askerlerine ve destekçilerine yaptığı hain saldırılarda onları öldürmesi, derilerini yüzmesi ve cesetlerini tanınmaz hale getirmesiyle kötü şöhrete kavuşmuştu. 1864’te Kuzey güçleri, Anderson’u Missouri yakınlarındaki Albany’de öldürdü. Üstünde işlediği cinayetlerin çetelesini tutan ipekten bir kordon bulundu. Kordonun toplam elli üç düğümü vardı.

HONG XIUQUAN VE TAİPİNG AYAKLANMASI

Taiping Ayaklanması 1850 ile 1864 yılları arasında Çin’de meydana geldi. 20 milyon insanın öldüğü ayaklanma, tarihin en kanlı iç savaşı olarak kayıtlara geçti.

Taiping lideri Hong Xiuquan gençken devlet memurluğu sınavlarında başarısız olmuş ve bilinci kapanmış, bir çeşit trans haline geçmişti. İyileştikten sonra Tanrı ve cennete dair görüntüler gördüğünü iddia etti. Putperestliğe karşı bir Haçlı seferi başlatıp Çin’i yöneten Qing Hanedanı’nı devirdi. Tanrı’nın oğlu ve İsa’nın kardeşi olduğunu öne süren Hong, kısmen Hristiyanlık üzerine kurulu bir din inşa etti. Bu din özellikle Kuzey Çin’deki Guangxi bölgesinden binlerce mürit çekti.

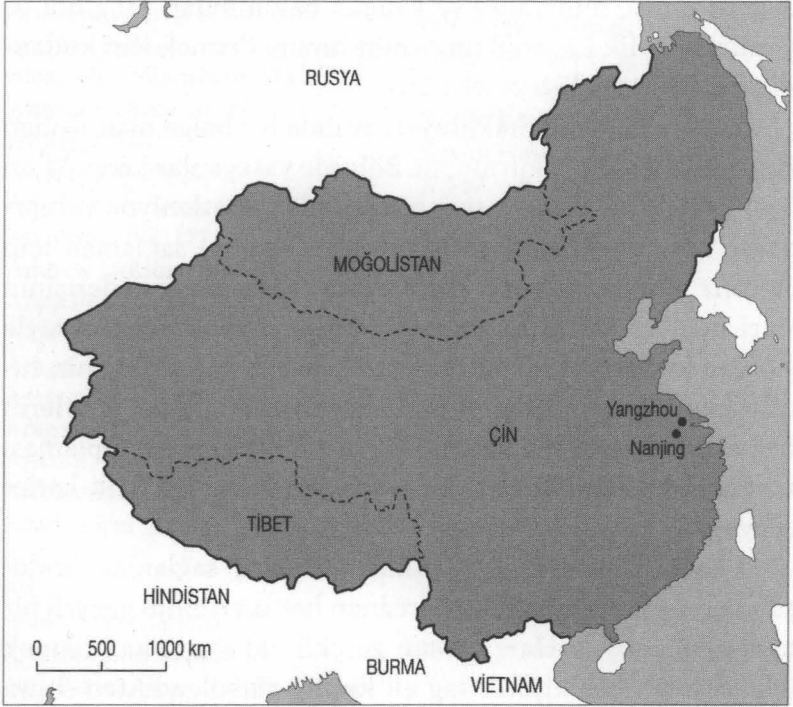
1850 yılında Hong’un ordusu kendisini ortadan kaldırmak için gönderilen imparatorluğa ait güçleri yendikten sonra Qinglere karşı yürüyüp birçok zafer kazandı. 1853’te Nanjing’i ele geçirdiler. Hong burayı “Kutsal Büyük Barış Krallığı” anlamına gelen ve Çin’in üçte birine hâkim olan *Taiping Tianguo*’nun başkenti ilan etti.

Kutsal Krallığın Sonu

Nanjing’in ele geçirilmesinin üstünden çok zaman geçmeden Hong her şeyden elini eteğini çekmeye başladı. Onun yönlendirmeleri olmadan Taiping liderliği fikir ayrılıklarına ve anlaşmazlıklara sürüklendi. Hong vaktinin çoğunu cariyeleriyle ya da meditasyon yaparak geçiriyordu. Qing Hanedanı, bu durumu fırsat bilip 1864’te Nanjing’i kuşatma altına alarak halkını açlığa mahkûm etti. Hong sadece kudret helvasıyla da yaşayabileceğini iddia ederek şehirde büyüyen otlarla beslen-

meye başladı, fakat 1 Haziran'da muhtemelen gıda zehirlenmesinden öldü.

19 Temmuz'da Qing ordusu şehre girdi. Ardından yaşanan katliamda 100.000 Taiping askeri ve sivil öldürüldü. Hong'un mezarı bulunduğu cesedi mezarından çıkarıldı ve başı kesildikten sonra yakıldı. Nanjing'in düşmesi, Qingler güçlerini geri kazanırken zayıflayan Taiping Ayaklanması'nın sonunu getirdi.

1644-1912 yılları arasında Qing Hanedanı

ON DOKUZUNCU YÜZYILIN EN CANİ HÜKÜMDARI II. LÉOPOLD

II. Léopold 1865 yılında Belçika kralı oldu, fakat Orta Afrika'daki Kongo üzerindeki gaddar hâkimiyeti yüzünden kötü bir şöhreti vardı. Yardımsever işler yapacağını söyleyerek 1876'den beri bölgeyi sık sık ziyaret ediyordu. Fakat bölge değerli fildişi, mineraller ve kauçuk bakımından zengindi ve yardımseverlik Léopold'un ticaret hırsını örtmek için kullandığı bir bahaneydi.

1855'te Léopold, hakimiyeti altında bir bölge olan Kongo Bağımsız Devleti'ni kurmuştu. Bölgede yaşayanlar Léopold'un özel ordusu tarafından sert bir şekilde denetleniyor ve neredeyse köle muamelesi görüyorlardı. Disiplini sağlamak için *chicotte* adında, güneşte kurutulmuş, ham suaygırı derisinin sivri uçlu ve sarmalanmış bir kordon şekline sokulmasıyla yapılan kırbaçlar kullanılıyordu. Köylerde kadınlar rehin tutulurken erkekler kauçuk toplamaya zorlanıyordu. Köylerin her erkek başına iki haftada bir 4-5 kilo kauçuk toplaması zorunluydu. Eğer köyler buna boyun eğmiyorsa halk katlediliyordu.

Léopold, hâkimiyet alanından kazanç sağlamak konusunda o kadar hırslıydı ki, harcanan her merminin geçerli bir nedeni olmalıydı. Harcamanın gerekli olduğunu kanıtlamak için vurulan her kişinin sağ eli kesilip tütsülendikten sonra Léopold'un vekillerine gösteriliyordu. Léopold, Kongo'nun 20 milyonluk nüfusunun yarı yarıya düşmesi pahasına kendisine büyük bir servet yapmıştı. Sonunda 1908'de çektirdiği zulme gösterilen küresel tepki, Belçika hükümetinin Kongo yönetimini kendi üstüne almasını sağladı ve Léopold'un vahşi rejimi sonra erdi.

Dizin

A

Abraham Buford 143
Abraham Lincoln 175, 177
Adolf Frederick 139
Agrippina 27
Aleksandr Suvorov 150
Aleksey, Çareviç 129, 130
Alexander Pearce 162
Alexander Wentworth 173
Almagro, Diego de 95
Al-Reşid 128
Alvarado, Pedro de 87
Amerikan İç Savaşı 176, 177
Anderson, Bill 177
Andrew Jackson 168
Anne Boleyn 93
Antakyalı Maria 54
Aragonlu Alfonso 80
Aragonlu Catherine 93
Aragonlu II. Ferdinand 84
Arnaud Amalric 58
Artakserkses 16
Asurbanipal 13
Atahualpa 95
Attila 36, 37, 38
Avusturyalı Mariana 125
Ayutthaya'nın düşüşü 138
Aziz Bartolomeus Yortusu Kıyımı
105

B

Baltasar Carlos 125
Balthasar Gérard 108
Banastre Tarleton 143
Bastille baskını 145

Boris Godunov 109
Boudica 25, 26
Braunschweigli Caroline 153
Britannicus 27
Büyük Asoka 17
Büyük Katerina 155
Büyük Konstantin 39
Büyük Kuzey Savaşı 127
Büyük Meireki Yangını 122
Büyük Moskova Dükü 70
Büyük Petro 126, 155
Büyük Plinius 30
Büyük veba salgını 70

C

Cadı Avcısı General 116
Caesarion 22, 23
Caligula 23, 24, 25
Caracalla 8, 31, 32
Cardigan Kontu 171
Cassius Dio 24, 28
Catalina de los Ríos y Lisperguer
121
Catherine de' Medici 103
Cengiz Han 61, 62, 63
Cesare 79, 80
cezalar ve idam şekilleri:
aç bırakma 69, 81, 116
asma 74, 116, 154
asma, germe, dörde bölme 67,
68
atlara ezdirme 64
bağırsaklarını çıkarma 40, 99
baltayla kesme 42, 55, 77, 111,
137
baş kesme 33, 40, 67, 87, 94-5,

108, 118, 123, 127, 133,
146, 147, 154, 166
başarısız baş kesme 46, 122-3
başparmak işkence aleti 83
bıçaklama 22, 25, 31, 55, 65,
67, 79, 97, 99, 106, 137,
140, 141, 147, 166
bin parçaya bölme 86
boğazlama 55, 155
boğulma 99, 148
boyundurukla sergileme 138
canlı şekilde gömme 33
çarmıha germe 20, 36, 45, 166
dayak ve kırbaçlama 20, 35,
95, 111, 116, 119-20,
121, 130, 168, 175
dağlama 20, 25, 83, 93, 111
deri yüzme 12, 13, 108, 167
dil sökme 24, 31
donma 99, 111, 121
düello 100-1
erimiş kurşun 20
ezme 19
gerdirip dörde bölme 67, 68,
137
göğüs koparma 26, 76-77
hadım etme 27, 68, 133
kaynar su 55, 167
hainliği sınama 167
haşarat 111, 156
haşlama 55
hayaları ezme 167
hayvanların önüne atma 24, 28
işkence etme 81, 109
katranlayıp tüylendirme 172
kazığa oturtma 75-76
kemik kıran tekerlek 109, 127
kızgın yağ 108, 137
kör etme 114, 115, 132, 133
mızrak 90
Nabis'in Apega'sı 19

nefessiz bırakma 128
oyma 55
"örümcek" 83
parçalama 25, 113
pişirme ve kızartma 14, 15, 28,
31, 33, 69, 73, 77, 81, 82,
86, 121, 165
sandığa kapatma 135
silahla vurma 76, 95, 107, 111,
128, 154, 168, 172, 177,
178
sürgün 144-5, 162-3
testereyle parçalama 25, 167
uykusuz bırakma 116
uzuvlarını ayırma 31, 40, 87,
128, 134, 137, 167

zehirleme 27, 51, 66, 80, 121

Charles Clerke 140

Charles de Bourbon 91

Charles Edward Stuart 133

Charles Emmanuel Leclerc 156

Charles Sumner 175

Charlotte Corday 147

Circus Maximus 22, 27

Claudius 25, 26

Claudius Caesar Neron 26

Cloyeslı Stephen 59-60

Colchester yağması 26

Cura Ocllo 95

Çin Seddi 17, 18

Çin Şi Huang 17

D

Daji 11

Darya Saltykova 137

Demir Hugues 60

Domuz William 60

Donatien Rochambeau 156

Dost Muhammed Han 169

Drusilla 24

E

Edward Gibbon 32
Ekber Han 169
Ekkathat 138, 139
Elagabalus 32, 33
Elena Glinskaya 97
Elizabeth Clark 116
Eudoksia Lopukhina 129

F

Fatih William 46, 50
Feodor Gudunov 110
Ferdinand Macellan 88
Francisco Pizarro 95
François Ravailac 113
Fransız Devrimi 8, 157
Fransız Din Savaşları 113

G

Gaius Suetonius Paulinus 25
Galba 28
garrucha 81
Gaspard de Coligny 104
Genç Kiros 16
Genç Kral Henry 51
General William Elphinstone 169
George Arthur 164
Geta 31
Gettysburg Muhaberesi 176
Gilles de Rais 73
Giovanni Borja 79
Giovanni da Verrazzano 92
giyotin 8, 19, 146
Gözyaşı Yolu 168
Guise ailesi 113
Gustaf Adolf 115
Gustaf Vasa 88
Güçlü Augustus 126
Günah Çıkarıcı Aziz Edward 43

György Dózsa 86

H

Haçlılar 57, 58, 59
Haiti köle ayaklanması 156
Harold Godwinson 43
Harpe Kardeşler 154
Hasan Sabbah 65
Haşhaşiler 65
Heinrich Kramer 82
Henri Navarre, *bknz.*:
IV. Henri (Fransa)
Heraklius 40
Hernan Cortes 87
hiyarcıklı veba 38
Hong Xiuquan 178
Hugh Despenser 68
Hülagû Han 64
Hypatia 35

I

I. Abbas 114
I. Charles (İngiltere) 116, 118
I. Christopher (Danimarka) 66
I. Edward (İngiltere) 67, 68
I. Henry (İngiltere) 50
I. Joseph (İspanya) 157
I. Muhammed 114
II. Abbas 115
II. Aleksios 54
II. Bahadır Şah 174
II. Charles (İngiltere) 120, 122, 125
II. Charles (İspanya) 125
II. Charles Emmanuel 120
II. Christian (Danimarka) 88
II. Diego 95, 97
II. Edward (İngiltere) 68
II. Felip (İspanya) 100
II. Feodor 110
II. Filip (Fransa) 57, 59

II. Francis (Fransa) 102-103
II. George (Büyük Britanya ve İrlanda) 133
II. Henri (Fransa) 100
III. Abbas 131
III. Berenis 19
III. Callistus 78
III. Feodor 129
III. George (Büyük Britanya ve İrlanda) 152
III. Gustav 139
III. Henri (Fransa) 106, 113
III. Vasili 97
II. James (İngiltere) 122
II. Mehmed 77, 78
II. Radama 167
II. Ranavalona 167
II. Richard (İngiltere) 46
II. Tahmasb 130
I. José (Portekiz) 135
I. Manuel Komnenos 54
I. Mary (İngiltere) 100
I. Pavel 155
I. Richard (İngiltere) 57
IV. Edward (İngiltere) 46
IV. Felipe (İspanya) 125
IV. Filip (Fransa) 69
IV. George (Büyük Britanya ve İrlanda) 153
IV. Henri (Fransa) 137
IV. William (Büyük Britanya ve İrlanda) 153
IX. Charles (Fransa) 103
IX. Ptolemaios 19
iç savaş (Amerika) 176, 177
iç savaş (Rusya) 110
İldiko 38
İmparator Mavrikios 40
İngiltereli Matilda 50
İngiliz İç Savaşı 116
İnnocenzo 100

İsaakios Angelos 55
İsabel (Fransa) 68
İskenderiyeli Cyril 35
İsmail İbn Şerif 128
İspanya Veraset Savaşı 125
İspanyol Engizisyonu 80, 81
İzmail 150

J

Jack Ketch 122
Jacques de Molay 69
James Cook 140
James Francis Edward Stuart 133
James Sprenger 82
James Strang 173
Jan Bockelsen 92
Jan Matthys 92
Jean-Baptiste Carrier 148
Jean-Jacques Dessalines 156
Jeanne d'Arc 73
Jean-Paul Marat 147
Johann Patkul 126
John Holwell 136
John Stearne 116
Joseph ibn-Nagrella 45
Joseph Jr. Smith 172
Juan Sebastián Elcano 90
Jül Sezar 21, 25, 27
Jüstinyen 38, 39

K

Kalküta'nın Kara Deliği 136
"Kan Kartalı" 42
Kanpur 174
Kaptan Arthur Phillip 144
Kastilyalı I. İsabel 84
Katerina 129, 130, 138, 155
Keşiş Pierre 48, 50
Kırım 70, 171, 172
Konstantinopolis'in yağmalanması

Korkunç İvan 7, 97, 98, 99, 109
 kölelik 20, 55, 58, 60, 139, 156, 168,
 175
 köylü ayaklanması (İngiltere) 46
 Kral Badis 45
 Kral Knud 41
 Kral Stephen 50
 Kral Şu 9
 Kraliçe I. Ranavalona 7, 166-7
 Kraliçe Anne 133
 Kubilay Han 61
 Kutbiddin Aybek 59

L

Lapu-Lapu 88, 90
 Lindisfarne 41
 Ling 30
 Londra Kulesi 46, 47
 Lord Cornwallis 143
 Lord William Russell 122
 Lucrezia Borja 79
 Luoyang 30, 31
 Lü Bu 31

M

Malleus Maleficarum 82, 83
 Manco İnce 95
 Mangal Pandey 174
 Marcus Antonius 22
 Margaret de Valois 103
 Maria Fitzherbert 153
 Marie-Antoinette 146
 Martin Luther 92
 Matthew Hopkins 116
 Maximilien Robespierre 148
 Merv 63
 Mitridat 16
 Moğolların Zhongdu saldırısı 61
 Montezuma 87

Montferrath Konrad 65
 Montfortlu Filip 65
 Moses Stegall 154
 Muhammed Şah 131, 132
 Muhammet Şihabettin Guri 59
 Mulai Muhammad 128
 Mulai Zidan 128
 Mustasım Billah 64
 Muye Savaşı 13

N

Nabis'in Apega'sı 19
 Napolyon Bonapart 148, 156, 157
 Spartalı Nabis 19
 Nawab Siraj ud-Daulah 136
 Nişabur 63

O

Octavia 27
 Octavianus 22, 23
 Oliver Cromwell 118, 119
 on gün süren katliam (Çin) 117
 Orestes 35
 Ögeday Han 63

P

Papa III. Julius 100
 Papa II. Sixtus 33
 Papa II. Urbanus 48
 Papa I. Leo 37
 Papa VI. Aleksander, *bknz.:*
 Rodrigo Borja
 Papa VI. Clement 71
 Perillos 8, 14
 Peter Stumpp 108, 109
 Petrovich Federov 97
 Phalaris 8, 14
 Phokas 40
 Piers Gaveston 68

Pirinç boğa 8, 14, 15
Plutarkhos 16
Polybius 19
Pompey 22
Poppea 27
Prens Dodo 117
Preston Brooks 175

R

Rasoherina 167
Richard Brandon 118
Robert Bruce 67
Robert E. Lee 177
Robert-François Damiens 137
Robert Greenhill 163
Rodrigo Borja 78
Roma İmparatorluğu'nun
başlangıcı 22
Roma İmparatorluğu'nun haritası
29
Romalı St. Lawrence 33
Rusya'da kıtlık 110

S

Safi 8, 115
Samsatlı Lukianos 14
Selahaddin Eyyubi 57
Septimius Severus 31, 32
Shaka Zulu 165
Shao 30
Shi Kefa 117
Simon Sudbury 46
Sir Arthur Aston 119
Sir Arthur Wellesley 157
skapizm 8, 16
Spartaküs 20, 21
Sporus 27
St. Albans 26
Stamford Köprüsü 44
Suetonius 25, 27

suikast 27, 66, 104, 106, 122, 132,
148
Sulla 19
Şiraz katliamı 132
Şüca Şah Dürrani 169

T

Tacitus 25, 28
Taiping Ayaklanması 178
Taki Han 132, 133
Tapınak Şövalyeleri 69
Tazmanyalı Aborijinler 164
Theodosius 34
Thomas Becket 51, 52
Thomas Bedford 173
Thomas Cox 163
Tiberius 23, 24
Tilly 115
toca 81
Tokuçar 63
Toussaint L'Overture 156
Toxcatl 87

V

Valerian 33
Vali Morris 162
Valoislı Elizabeth 100
Vasili Şuyski 110
V. Edward (İngiltere) 46
V. Eric (Danimarka) 66
VIII. Henry (İngiltere) 93
VII. Kleopatra 22
V. İvan 129
V. Karl 90, 94
Vu 13

W

Waterloo 160
Wat Tyler 46

William Crawford 144
William Howe 142
William Macnaghten 169
William Orange 112
William Tudela 58
William Wallace 8, 67

X

XI. Charles (İsveç) 126, 127
XIII. Ptolemaios 22
XI. Konstantin 77
XI. Ptolemaios 19, 20
Xian 30
XVII. Louis 146
XVI. Louis 145, 147
XV. Louis 137

Y

Yakışıklı Filip 84
yamyamlık 163
Yeongjo 134, 135
“yüzme” 116
Yüz Yıl Savaşları 7, 71, 73

Z

Zhengde 85, 86

